

Arbeidsnotater

S T A T I S T I S K S E N T R A L B Y R Å

Dronningensgt. 16, Oslo-Dep., Oslo l. Tlf. 41 38 20

IO 74/52

14. november 1974

STATISTISK SENTRALBYRÅS ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSER.

FORMÅLET MED REVISJONEN AV SPØRRESKJEMAET

1974/75

Av

Jan M. Hoem

og

Olav Ljones

INNHold

	Side
Detaljert innholdsfortegnelse	1
Forfatternes forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning	5
2. Arbeidskraftundersøkelsene og deres plass i arbeidsmarkedstatistikken	12
3. Hovedgruppene i arbeidsstyrken	26
4. Mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt	37
5. Yrkesaktives arbeidsforhold	53
6. Personer utenom arbeidsstyrken	62
7. Oppdatering og utbygging av informasjon fra siste folketelling	65
Litteraturfortegnelse	67
Diagramsamling	71
Vedlegg	75

Ikke for offentliggjøring. Dette notat er et arbeidsdokument og kan siteres eller refereres bare etter spesiell tillatelse i hvert enkelt tilfelle. Synspunkter og konklusjoner kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

DETALJERT INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forfatternes forord	3
Sammendrag	4
<u>1. Innledning</u>	5
1.1. Bakgrunn for skjemarevisjonen	5
1.2. Hovedtrekk i skjemarevisjonen	5
1.3. Brukerkontakter	6
1.4. Oversikt over innholdet i notatet	8
1.5. Oppsummering av anbefalinger	8
<u>2. Arbeidskraftundersøkelsene og deres plass i arbeidsmarkedstatistikken</u>	12
2.1. To hovedsynsvinkler ved informasjon om arbeidsmarkedet	12
2.1.1. Innledning	12
2.1.2. Produksjonsfaktoren arbeid	13
2.1.3. Ulike befolkningsgruppers forhold til arbeidsmarkedet	15
2.1.4. Andre anvendelser	16
2.2. Eksisterende statistiske kilder	16
2.2.1. Innledning	16
2.2.2. Arbeidskraftundersøkelsene	16
2.2.3. Tilleggsundersøkelser til AKU	17
2.2.4. Andre kilder enn AKU	18
2.3. Tidsperspektivet i analyser og beskrivelser	20
2.3.1. Momenter som avgjør hvor ofte en skal stille de enkelte spørsmål .	20
2.3.2. Mobiliteten på arbeidsmarkedet	22
2.3.3. Årsverksberegninger	24
<u>3. Hovedgruppene i arbeidsstryken</u>	26
3.1. Definisjonssystemet	26
3.1.1. Oversikt	26
3.1.2. De enkelte grupper	27
3.2. Den praktiske avgrensing av hovedgruppene	28
3.2.1. Det nåværende skjema	28
3.2.2. Familiearbeidskraften	29
3.2.3. Sysselsatte i og midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid	30
3.2.4. Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt	31
3.2.5. Det svenske og det amerikanske spørreskjemaet	32
3.3. Sammensetningen av arbeidsstryken	33
3.3.1. Oppdeling etter alder, kjønn, ekteskapelig status, yrke, utdanning	33
næring	33
3.3.2. Nærmere om arbeidssøkere uten arbeidsinntekt	35
<u>4. Mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt</u>	37
4.1. Innledning	37
4.2. To synsvinkler på mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt	37
4.3. Begrepet "potensiell arbeidskraft"	38
4.4. Latent arbeidssøkende	41
4.5. Tilsvarende spørsmål i de norske arbeidskraftundersøkelsene	42
4.6. Generelt om svarpåliteligheten	43
4.7. Utsagn og atferd. Prognoser	45
4.8. Hvordan fungerer de nåværende spm. 15-18?	46
4.9. Avslutningskommentarer og anbefalinger	50

	Side
<u>5. Yrkesaktives arbeidsforhold</u>	53
5.1. Innledning	53
5.2. Arbeidstiden. Hoved- og biyrke	54
5.3. Arbeidsinntekten	55
5.4. Undersysselsetting	56
5.4.1. Innledning	56
5.4.2. Utformingen av spørreskjemaet	57
5.4.3. Hvor ofte skal en samle opplysninger om undersysselsetting?	59
5.5. Oversysselsetting	60
<u>6. Personer utenom arbeidsstyrken</u>	62
6.1. Innledning	62
6.2. Arbeidsmengden i den enkelte husholdning	62
6.3. Husholdningsskjemaet	63
<u>7. Oppdatering og utbygging av informasjon fra siste folketelling</u>	65
<u>Litteraturfortegnelse</u>	67
<u>Diagramsamling</u>	71
<u>Vedlegg 1: Spørreskjemaet fra de norske AKU</u>	75
<u>Vedlegg 2: Spørreskjemaet fra de svenske AKU</u>	77
<u>Vedlegg 3: Spørreskjemaet fra de amerikanske CPS</u>	81
<u>Vedlegg 4: ILO's anbefalinger om de grunnleggende makrobegreper i arbeidskraftundersøkelser</u>	83

Forfatternes forord

Hensikten med dette notatet er å gi råd om gjennomføringen av revisjonen av det standardspørreskjema som brukes i de norske arbeidskraftundersøkelsene. Under arbeidet med notatet har vi hatt mye nytte av diskusjoner både med kolleger i Byrået og med folk utenfra. Vi har hatt møter med representanter for Arbeidsdirektoratet, Kommunaldepartementet, Forbruker- og administrasjonsdepartementet, og Byråets rådgivende utvalg for arbeidsmarked- og sysselsettingsstatistikk, og med en gruppe særlig interesserte kvinner. Vi har fått impulsen fra Byråets ledelse. Samtaler med kolleger i den svenske Arbetsmarknadsstyrelsen og Statistiska Centralbyrån og materiale disse har sendt oss, har likeledes vært meget nyttige. En tidligere versjon av de enkelte kapitler i notatet har vært sendt ut internt i Byrået, og vi har fått verdifulle kommentarer fra Arbeidsgruppen for revisjon av AKU-skjemaet og fra byråsjef Eivind Hoffmann og underdirektør Gisle Skancke.

Ut over dette har vi naturligvis bygget på eksisterende litteratur. Det alminnelig tilgjengelige stoff vi har benyttet, er nevnt i litteraturlisten. Vi har dessuten hatt adgang til et stort antall interne notater og møtereferater i Statistisk Sentralbyrå, og mange av våre formuleringer bygger på disse. Disse interne notatene er ikke tilgjengelige for allmennheten.

Mens vi har arbeidet med notatet, har vi stadig kommet over nytt skriftlig materiale som ytterligere belyser de spørsmål vi diskuterer. På et tidspunkt måtte vi imidlertid sette punktum for vår litteraturgjennomgang og avslutte arbeidet. Det foreligger derfor noe stoff som er relevant for framstillingen her, men der vi ikke har kunnet innarbeide henvisninger i notatet. Vi vil særlig vise til det materiale som ble lagt fram på Nordisk seminar om arbeidsmarkedstatistikk, Hyvinkää, Finland, 6.-8. november 1974 (bl.a. Østerlund Petersen, 1974 a, b, og Tamsfoss, 1974.) Vi vil også vise til rapportene fra Landgren Møller (1974). Hun redegjør for en undersøkelse basert dels på data fra de ordinære svenske AKU høsten 1972 og våren 1973, dels på data fra kompletterende besøksintervjuer der det bl.a. ble benyttet retrospektive spørsmål. En av hensiktene med undersøkelsen var å belyse dynamikken på arbeidsmarkedet gjennom oppstilling av tabeller for bruttostrømmer i tiden mellom to undersøkelsestidspunkter lagt med seks måneders mellomrom. Hovedrapporten (datert 25/2-74) inneholder dessuten informasjon på individnivå om sysselsettingsutviklingen i seks månedersperioden, om interessen for inntektsgivende arbeid i ulike grupper, og om tidligere arbeid, arbeidsinteresse og arbeidssøking m.m. blant arbeidsløse, blant latent arbeidssøkende, og blant andre utenfor arbeidsstyrken.

Til tross for en god del kontakt med svenske kolleger under arbeidet med dette formålsnotatet, ble vi først oppmerksomme på Landgren Møllers rapporter (1974) idet vårt arbeid skulle avsluttes. Vi har antakelig ikke vært tilstrekkelig spesifikke i våre forespørsler om relevant materiale. Det er mulig at Arbetsmarknadsstyrelsen eller Statistiska Centralbyrån kan ha ytterligere rapporter som vi ikke kjenner, men som kan være nyttige for skjemarevisjonen og annet arbeid med de norske arbeidskraftundersøkelsene. Arbeidsgruppen bør undersøke om dette er tilfelle. Den bør dessuten holde seg orientert om det utredningsarbeid SCB har i gang vedrørende skjemaspørsmål 19, som brukes i avgrensningen av latente arbeidssøkere, under ledelse av Gunars Irbe.

Sammendrag

Dette notatet søker å klarlegge ulike formål med de enkelte deler av standard-skjemaet for de norske arbeidskraftundersøkelsene. Forfatterne anlegger to hovedsynspunkter på informasjon om arbeidsmarkedet. På den ene side vil en ha opplysninger om produksjonsfaktoren arbeidskraft. På den annen side kan en ønske å få vite noe om hvilket forhold ulike befolkningsgrupper har til arbeidsmarkedet. Disse to hovedsynsvinkler er grunnleggende for framstillingen i notatet og de kommer stadig fram i diskusjonen av de enkelte momenter.

Forskjellige spørsmål får ulik oppmerksomhet i notatet. Forfatterne har lagt størst vekt på å diskutere den praktiske avgrensingen av hovedgruppene i arbeidsstyrken (sysselsatte, arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, osv.) og særlige problemer knyttet til mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt ("potensiell arbeidskraft", "latent arbeidssøkende"). Andre momenter får mer summarisk behandling. Konkrete tilrådinger settes fram løpende gjennom hele notatet, både vedrørende den revisjon som pågår av standardskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene og når det gjelder visse siden ved Byråets produksjon av arbeidskraftstatistikk generelt. Et sammendrag av disse anbefalingene finnes i underkapittel 1.5.

Bak anbefalingene ligger følgende hovedtanke: Det nåværende standardskjema for arbeidskraftundersøkelsene er ikke godt nok. Det er derfor viktig at det gjennomføres en skikkelig skjemarevisjon, slik en nå har i gang. Under revisjonen bør en konsentrere seg om de spørsmål som må være helt sentrale for arbeidskraftundersøkelsene, eller som kan innlemmes uten særlig vanskelighet. Derimot bør en i denne omgang ikke ta opp til statistisk belysning saksforhold som er mindre sentrale og der inkorporering i standardskjemaet dessuten trenger mye omtanke og kanskje også eksperimentering med formulering og plassering av spørsmål i skjemaet. Momenter av den siste typen bør gjøres til gjenstand for særskilt utredning i egne arbeidsgrupper i den utstrekning en i framtiden vil søke å ta dem med i statistikkprogrammet.

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunnen for skjemarevisjonen

Statistisk Sentralbyrå har gjennomført kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser på utvalgsbasis (AKU) siden 1. kvartal 1972. Disse undersøkelsene ble satt i gang etter en planleggingsperiode preget av et meget kraftig tidspress som skyldtes bortfallet av den tidligere sysselsettingsstatistikken og krav om data som i hvert fall i noen grad kunne erstatte denne. Helt fra tidlig i arbeidet med arbeidskraftundersøkelsene måtte en derfor være innstilt på at en kunne komme til å lage et statistikkprodukt som hadde en lavere kvalitet enn ønskelig, og at en måtte være forberedt på å revidere deler av opplegget etter relativt kort tid. I første omgang måtte imidlertid ressursene konsentreres om å få satt i gang en statistikkproduksjon som i hvert fall var akseptabel, og så fikk en foreta forandringer i lys av de erfaringer en fikk etter hvert som etableringsfasen var overstått og gjennomføringen av arbeidskraftundersøkelsene mer fikk preg av rutine. Med dette for øye begynte vi allerede under planleggingsarbeidet å samle notater om potensielt problematiske sider ved arbeidskraftundersøkelsene. Etter hvert som dataene kom inn og ble analysert, ble det stadig klarere at det hastverk som hadde preget planleggingen, måtte ha medført enkelte løsninger som var mindre heldige enn ønskelig: Det standardskjema en hadde utarbeidet, gjorde det ikke mulig å holde orden på relasjonene mellom de enkelte medlemmer i de husholdninger som ble intervjuet. Etter det en kunne se, måtte det videre være tvil om visse sekvenser av spørsmål i skjemaet fungerte som de skulle. En fant at svarene på en sekvens av spørsmål som skulle kartlegge under- og oversysselsetting (spm. 4-11) hadde en så tvilsom kvalitet at det var hensiktsløst å tabulere resultatene. En hadde alvorlige vansker med å tolke det en fikk fram ved å stille en sekvens av spørsmål som blant annet skulle gi et inntrykk av omfanget av ubrukke arbeidskraftressurser her i landet (spm. 16-18), og bestemte seg for ikke å publisere resultatene til tross for ganske sterkt press utenfra. Endelig kunne en observere at visse sentrale tidsserier som ble publisert, hadde en utvikling som rimet dårlig med det inntrykk en hadde fra andre kilder. De observerte fluktuasjonene lå riktignok innenfor det en måtte være forberedt på i betraktning av de samplingfeil en undersøkelse av denne typen er utsatt for selv om spørreskjemaet fungerer som det skal. Vi fant likevel grunn til å være mistenksomme overfor den måten skjemaet virket på.

Tidlig i 1974 bestemte Statistisk Sentralbyrå seg derfor for å ta opp til diskusjon en revisjon av det mest sentrale instrument i undersøkelsene, nemlig spørreskjemaet.

1.2. Hovedtrekk i skjemarevisjonen

For å gjennomføre revisjonen av spørreskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene, har Statistisk Sentralbyrå nedsatt to arbeidsgrupper. Den ene har bestått av Jan M. Hoem og Olav Ljones, som har utarbeidet dette notatet om formålet med revisjonen. Den andre arbeidsgruppen har bestått og består fortsatt av Stein Østerlund Petersen (6. kontor, formann), Arne S. Andersen og Annie M. Langaas (Intervjukontoret), og John Dagsvik (Sosio-demografisk forskningsgruppe). Den siste arbeidsgruppen er i ferd med å gjennomføre skjemarevisjonen med utgangspunkt i forslag og anbefalinger i formålsnotatet. Gruppen rapporterer til Det rådgivende utvalg for arbeidskraftundersøkelsene, mens ansvaret for framdriften av arbeidet ligger hos 6. kontor.

En gjennomførte en prøveundersøkelse med nye skjemaforminger i forbindelse med den ordinære arbeidskraftundersøkelsen i 3. kvartal 1974, og en ny prøveundersøkelse er planlagt i 1. kvartal 1975. Etter planen vil det så bli utarbeidet et nytt standardskjema

for arbeidskraftundersøkelsene, og det vil bli tatt i bruk fra og med 1. kvartal 1976.

Det arbeid som disse to gruppene utfører, begrenser seg til skjemarevisjonen. Det er flere andre sider av arbeidskraftundersøkelsene som det kan være grunn til å ta opp til diskusjon. Arbeidsdirektoratet har gjentatte ganger gitt uttrykk for at de ønsker å utvide utvalget så det blir større enn de nåværende 6 000 husholdninger hvert kvartal. De har også ønsket undersøkelser hyppigere enn én gang i kvartalet. Slike utvidelser ville kreve tilføring av større ressurser til AKU-prosjektene. Disse spørsmålene er ikke oppe til diskusjon i denne sammenheng.

Det kan også være grunn til å se nærmere på gjennomføringen av feltarbeidet ved AKU, på tilretteleggelsen, bearbeidingen, og publiseringen av resultatene, på de analysemetodene som ligger implisitt i beregningsformler som brukes, osv. En del slike spørsmål er under utredning i andre prosjekter i Byrået; andre har en måttet la ligge. Ingen av dem er diskusjonstema i dette notatet. Her skal vi konsentrere oss om

- i) ulike formål med arbeidskraftundersøkelsene, og
- ii) hvor adekvat spørreskjemaet gjenspeiler disse formålene

Under diskusjonen av de problemstillinger som tas opp i dette notatet, er det viktig at en også har andre markedssituasjoner enn dagens i tankene. Det er betydningsfullt at en ikke utelukkende konsentrerer planleggingen om en situasjon med sterkt press på arbeidsmarkedet og dagens nivå når det gjelder overføringer av arbeidskraft fra en næringsgren til en annen. Spørreskjemaet skal være slik konstruert at det kan gi myndighetene og andre interesserte nødvendige opplysninger også i en situasjon med stor arbeidsløshet, i en situasjon preget av ytterligere press på arbeidsmarkedet, osv. Det vi søker, er et instrument med rimelig stor tilpasningsevne, slik at det kan gi skikkelig informasjon om arbeidsmarkedet til en hver tid.

1.3. Brukerkontakter

Arbeidet med revisjonen av spørreskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene ble satt i gang med utgangspunkt dels i de erfaringer Statistisk Sentralbyrå selv hadde med de undersøkelser som var gjennomført, dels på grunnlag av impulser fra sentrale brukere. For å gjøre oss opp en mening om hvilke svakheter ulike brukere hadde oppdaget i de resultatene de hadde anvendt, tok forfatterne av dette notat kontakt med en serie kjente og potensielle brukere. Vi hadde samtaler med en rekke myndigheter, de store arbeidsmarkedorganisasjonene (Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Arbeidsgiverforening, Handelens Arbeidsgiverforening), visse interesseorganisasjoner, og enkelte forskere. En gruppe interesserte kvinner, som hadde fått høre om denne virksomheten, tok selv kontakt med oss.

De i særklasse mest aktive brukere av disse dataene er enkelte myndigheter, særlig Arbeidsdirektoratet, Kommunaldepartementet, og (potensielt) Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Mellom disse institusjonene og Byrået har det vært brevveksling, møtevirksomhet og andre diskusjoner. Vi har fått mange nyttige impulser av kontaktene med dem. Andre institusjoner som oppgir å ha brukt noen av resultatene fra disse undersøkelsene, er de to arbeidsgiverforeningene og Økonomiavdelingen i Finansdepartementet. NTNf's avdeling for langtidsplanlegging hadde også vært interessert i disse dataene, men vi fikk inntrykk av at deres behov er av en annen karakter enn det som kan tilfredsstilles av de ordinære arbeidskraftundersøkelsene.

Data fra arbeidskraftundersøkelsene danner grunnlaget for enkelte forskningsprosjekter i Byråets sosiodemografiske forskningsgruppe. Bortsett fra dette har vi ikke kunnet finne fram til forskere som har utnyttet disse dataene og som har vært interesserte nok til å kunne gi oss impulser for revisjonsarbeidet. For oss ser det ut som om norske samfunnsforskere stort sett ennå ikke har begynt å tappe den informasjonskilde som disse undersøkelsene representerer.

Vårt inntrykk av de samtalene vi har hatt, er i det hele tatt at resultatene fra arbeidskraftundersøkelsene ennå ikke har et særlig stort antall brukere. Blant de brukere som finnes, er det imidlertid enkelte som ser disse resultatene som et betydningsfullt tilskudd til vår kunnskap om arbeidsmarkedet og som vil sette mye inn på at disse undersøkelsene skal fortsette, helst i en forbedret utgave. Det er ingen mangel på interesse for statistikk om arbeidsmarkedet, men ønskene er til dels andre enn AKU kan tilfredsstille.

Flere av dem vi har vært i kontakt med, har uttalt at de ønsker en finere spesifisering av en god del av de resultatene som kommer fram i arbeidskraftundersøkelsene. Det er klart at spesifikasjonsgraden i presentasjonen av resultater fra utvalgsundersøkelser av denne størrelsen stadig må underkastes vurdering begrenset og likeledes at impulser fra brukerne til en hver tid må kunne medføre omlegginger i deler av publiseringsprogrammet. Eksempelvis nevnte Kommunal- og arbeidsdepartementet for oss at de ikke anså oppdelingen etter handelsfelt som formålstjenlig, og at de ønsket en annen regional oppdeling av landet i et halvt dusin områder. Det blir tatt hensyn til disse ønskemålene under omleggingen av Byråets standard utvalgsplan. Mye tyder på at det ennå ikke er lagt nok arbeid i å få presisert ønsker fra enkelte brukere langt nok til at det kan få konsekvenser for tabeleringsprogrammet. Byrådet bør ofre dette spørsmålet større oppmerksomhet.

Vi har imidlertid vanskelig for å se at ønskene om en finere spesifisering i resultatene kan få noen konsekvenser for skjemarevisjonen. Vi får allerede i dag inn opplysninger som er langt mer detaljerte enn det vi finner forsvarlig å publisere, og det er ikke noe i planene for revisjonen som synes å skulle endre dette forhold. Det eneste punktet hvor slike ønskemål synes å være relevante, ligger i oppstillingen av svaralternativet på enkelte av spørsmålene. Dette siste poenget må arbeidsgruppen for skjemarevisjonen ha for øye uten at vi tror at en egentlig kan hente store gevinster i retning av en kvalitetsforbedring her.

Problemene med regional spesifisering av resultatene fra en landsomfattende utvalgsundersøkelse av denne typen har medført at enkelte institusjoner utenfor Statistisk Sentralbyrå på egen hånd er gått i gang med å gjennomføre undersøkelser analoge med våre arbeidskraftundersøkelser for mindre regioner. Arbeidsdirektoratet har f.eks. gjort oss oppmerksom på at en i Møre og Romsdal allerede har gjennomført undersøkelser om arbeidskraftressurser i tolv av fylkets kommuner, øyensynlig i regi av Fylkesarbeidskontoret. Etter Fylkesarbeidskontorets egen vurdering synes det faglige nivå i disse undersøkelsene å være problematisk. Fylkesadministrasjonen ønsker imidlertid å gjennomføre tilsvarende undersøkelser for hele fylket. Dette vitner jo om det meget sterke behov som enkelte institusjoner har for opplysninger om arbeidsmarkedet. I dette konkrete tilfellet vil de nasjonale arbeidskraftundersøkelsene aldri kunne gi de opplysninger som ønskes.

Det må ligge tilsvarende sterke informasjonsbehov bak det faktum at Forbruker- og administrasjonsdepartementet har latt en privat intervjuorganisasjon gjennomføre en liknende utvalgsundersøkelse for seg (Fakta, 1973).

Et par av våre brukerkontakter (Arbeidsdirektoratet, Kommunaldepartementet, Finansdepartementets økonomiavdeling) har nevnt for oss at de fluktuasjonene en hadde observert i enkelte sentrale tallserier, gjør det vanskelig å tolke utviklingen i AKU-tallene. Kommunal- og arbeidsdepartementet har til og med reist spørsmål om hensikten med å diskutere en videre oppdeling av totaltall som allerede var temmelig usikre. Vi er i tvil om i hvilken utstrekning de overraskende fluktuasjonene i tallseriene egentlig skyldes samplingfeil, og i hvilken utstrekning de skyldes at det nåværende standard spørreskjemaet ikke fungerer som det skal. Dette er noe som en ikke kan få vurdert med utgangspunkt i de undersøkelser som allerede er utført. Det er bare forsøk med alternative utforminger av spørreskjemaet som kan gi oss en indikasjon på den relative betydning av samplingvariasjon og feilfunksjonering av det nåværende skjemaet. Vi skal imidlertid legge fram momenter i

kapittel 3 som viser at det er god grunn til mistanke om feilfunksjonering av det nåværende skjemaet. Hvis en kan få fjernet dette i senere versjoner av spørreskjemaet, er det mulig at våre aller mest sentrale brukere kan se seg bedre tjent med det statistikkprodukt vi lager enn de har gjort hittil.

Selv om det egentlig ligger utenfor rammen for dette notatet, vil vi anbefale at Byrået aktivt arbeider for å redusere samplingfeilen gjennom forbedret estimeringsprosedyre eller større utvalg.

1.4. Oversikt over innholdet i notatet

Dette notatet er bygget opp slik:

I kapittel 2 går vi inn på generelle formål med arbeidskraftundersøkelser og forsøker å plassere AKU i forhold til annen arbeidsmarkedstatistikk. Dessuten diskuterer vi tidsperspektivet i analyser og beskrivelser, (særlig i tilknytning til strukturendringer, sesong- og konjunktursvingninger) og hvordan en kan belyse mobiliteten på arbeidsmarkedet gjennom statistikk for nettostrømmer, bruttostrømmer, og retrospektiv "kontinuerlig" observasjon.

I kapittel 3 tar vi for oss et av hovedformålene med arbeidskraftundersøkelsene, nemlig det å skaffe en oversikt over arbeidsstyrkens omfang og sammensetning. Vi diskuterer de grunnleggende begrepene på feltet, studerer deres operasjonalisering gjennom det nåværende standard spørreskjema, og søker å gi impulser til endringer som kan fjerne noen av de svakheter vi ser i det skjemaet en nå bruker. I rimelig utstrekning forsøker vi her å gå i detalj. Dette gjelder enda mer for kapittel 4, der vi gir mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt en tilsvarende gjennomgang. Disse mulige arbeidssøkere utgjør en meget stor del av det en svensk forskergruppe (Rosengren og Svensson, 1973a) har kalt "potensiell arbeidskraft". De spørsmål i det nåværende spørreskjema som skulle danne grunnlaget for en kartlegging av de mulige arbeidssøkere, har vært særlig problematiske, dels fordi de har fungert for dårlig, og dels fordi interessen for å få informasjon om denne befolkningsgruppen samtidig har vært meget stor.

Kapitlene 5 og 6 inneholder en noe mer summarisk diskusjon av hvilke opplysninger AKU skal gi om arbeidsforholdene (arbeidstid, under- og oversysselsetting, forholdene på arbeidsplassen) og om personer utenom arbeidsstyrken. I kapittel 7 vurderer vi endelig hvordan data fra arbeidskraftundersøkelser kan brukes til ajourføring og utbygging av informasjon fra siste folketelling. Vi mener at visse slike opplysninger meget enkelt kan hentes fra AKU-programmet, mens andre nok krever særskilt planlegging og antakelig en egen, ny innsamlingsrutine knyttet til standardundersøkelsene i AKU.

Vi legger fram konkrete anbefalinger fortløpende gjennom hele notatet. Et sammendrag av de viktigste forslagene i notatet finnes i neste underkapittel.

Spørreskjemaet for de vanlige norske arbeidskraftundersøkelsene er gjengitt som Vedlegg 1. Henvisningsdiagrammer som viser hvordan ulike befolkningsgrupper ledes gjennom skjemaet, finnes i figurene 1-4 (diagramsamlingen). Tilsvarende spørreskjemaer for undersøkelser i Sverige og i Sambandsstatene er gjengitt i Vedleggene 2 og 3. I Vedlegg 4 har vi endelig tatt inn ILO-s anbefalinger vedrørende definisjonen av arbeidsstyrken og dens hovedgrupper.

1.5. Oppsummering av anbefalinger

1.5.1. Innledning. I dette notatet vil en finne våre vurderinger og konkrete anbefalinger i den løpende tekst i den sammenheng der de hører hjemme. Anbefalingene spenner fra refleksjoner over ordlyden av enkelte spørsmål til tilrådinger om Byråets generelle program for arbeidskraftstatistikk. I inneværende underkapittel gir vi et sammendrag av disse anbefalingene.

1.5.2. Hovedgruppene i arbeidsstyrken. Arbeidsgruppen for revisjon av arbeidskraftundersøkelsenes spørreskjema bør gå kritisk igjennom det nåværende skjema med det for øyet at en nå kanskje ikke får en operasjonell definisjon av hovedgruppene i arbeidsstyrken, som stemmer over ens med de formelle definisjonene som følger ILO's tilråding. Det ser ut som om en særlig kan ha problemer med å avgrense familiearbeidskraften, en del av de midlertidig fraværende, og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Arbeidsgruppen vil antakelig kunne få verdifulle impulser ved å studere det spørreskjemaet som brukes i de svenske arbeidskraftundersøkelsene.

Det ser ut for at det kan være særskilte avgrensingsproblemer knyttet til visse yrkesgrupper (fiskere, lufttransportpersonell, osv.). Disse problemene kan neppe løses helt ved endringer i spørreskjemaet. Arbeidsgruppen bør imidlertid få avklart disse spørsmålene og gjøre løsningen tilgjengelig for intervjuerne, f.eks. gjennom intervjuerinstruksen.

(Se kapittel 3.)

1.5.3. Mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Det er en sterk interesse for statistikk om mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, samtidig som det er særlige problemer forbundet med å få meningsfulle data om denne gruppen. Det er nødvendig å være svært omhyggelig i utformingen av de spørsmål som skal stilles, men slike spørsmål må stilles hvis en vil komme på sporet etter omfanget av genuint mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og deres fordeling etter ulike kriterier. Arbeidsgruppen for revisjon av arbeidskraftundersøkelsenes spørreskjema bør forkaste den tilnæringsmåte som ligger i de nåværende spm. 15-18. Den bør overveie om vi i det hele tatt kan vente å få et meningsfylt bilde av de mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt innenfor rammen av standard-skjemaet for arbeidskraftundersøkelsene. Før den tar endelig standpunkt til dette, bør gruppen lage og prøve ut spørsmålsformuleringer som bedre enn de nåværende søker å fange opp de mangesidige forhold som bestemmer den innstilling til arbeidsmarkedet som finnes i ulike grupper av personer utenom arbeidsstyrken. Under dette arbeidet bør arbeidsgruppen kunne hente impulser fra spørreskjemaet som brukes i de amerikanske arbeidskraftundersøkelsene og fra de skjema som har vært anvendt i forskjellige kjente, mer omfattende undersøkelser.

Hvis arbeidsgruppen kommer til at den vil anbefale å samle inn opplysninger om mulige arbeidssøkere gjennom AKU-skjemaet, bør den ta stilling til om slike spørsmål skal stilles til alle puljer hvert kvartal, slik som nå, eller om en bør satse på et mindre omfattende opplegg, f.eks. for å få tid til å stille flere spørsmål til de puljene der disse problemstillingene tas opp. Når den overveier dette, bør arbeidsgruppen ta med i betraktningen at en f.eks. i Sverige har observert kraftige svingninger over året i antall latente arbeidssøkere. Den bør også tenke på at antall personer som får et gitt spørsmål i en undersøkelse, ikke bør bli for lite.

Arbeidsgruppen bør også overveie om den vil anbefale innsamling av tilleggsopplysninger om mulige arbeidssøkere utenom standard-skjemaet, systematisk eller sporadisk, slik vi antydte foran. Et slikt program må imidlertid utstå til etter den aktuelle revisjonen av standard-skjemaet.

Arbeidsgruppen bør i denne omgang ikke ta sikte på å utvikle arbeidskraftundersøkelsene til et eksplisitt prognoseinstrument gjennom spørsmål om folks planer i relasjon til arbeidsmarkedet. Dette må være et prosjekt for seg, ikke noe en kan improvisere under den aktuelle skjema-revisjonen. Derimot kan en vel komme tilbake til denne muligheten hvis en bestemmer seg for å utvikle et program med tilleggsundersøkelser i Byrået regi.

(Se kapittel 4.)

1.5.4. Arbeidstidens lengde. Hoved- og biyrke. Reisetid. Pendling. Gjennom AKU har en hittil samlet inn opplysninger om den enkeltes samlede antall arbeidstimer i undersøkelsesuken, men ikke om hvordan dette antall fordeler seg f.eks. på hovedyrke og eventuelle biyrker. En har heller ikke innhentet data om reisetid til og fra arbeidet. Vi anbefaler at Byrået opprettholder denne praksis. (Se underkapittel 5.2.).

En kan få visse pendlingsdata fra AKU ved å kode og punche oppgitt arbeidskommune og sammenlikne denne med oppgitt bostedskommune. Dette har en ikke gjort hittil, men vi har fått opplyst at det vil være en enkel sak å gjennomføre dette. Før en eventuelt gjør det, bør en imidlertid overbevise seg om at det er tilstrekkelig interesse for slike data med den regionale oppdeling som AKU kan gi. Våre brukerkontakter tyder ikke på at det er tilfelle. (Se kapittel 7.)

1.5.5. Inntekt. Vi er blitt bedt om å vurdere muligheten av å samle inn inntektsopplysninger gjennom AKU. Vi vil advare mot å søke å innføre dette moment i den skjema-revisjon som nå pågår. Saken bør utredes grundigere først. Utformingen av eventuelle inntektsspørsmål og opplegg av metoder til analyse av dataene er en nokså omfattende oppgave som arbeidsgruppen for skjema-revisjonen ikke bør pålegges nå. (Se underkapittel 5.3.).

Vi er dessuten i alle fall i tvil om de kvartalsvise standardundersøkelsene i AKU er det rette instrument for innsamling av inntektsopplysninger. Vi tror at en slik oppgave passer bedre for en årlig tilleggsundersøkelse i februar (som vi skal omtale i underkapittel 1.5.8. nedenfor), dersom en i det hele tatt vil belaste AKU-programmet med innhenting av inntektsoppgaver. (Se også kapittel 7.)

1.5.6. Under- og oversyssetting. Vi anbefaler at man opprettholder spørsmål som har til hensikt å skaffe opplysninger om undersyssetting. Slike spørsmål må imidlertid utformes på en annen måte enn i det nåværende spørreskjema. Prinsippene bak den skjema-utforming som svenskene har valgt, kan danne et forbilde.

Både på dette og andre punkter i skjemaet bør arbeidsgruppen etterstrebe mindre firkantede formuleringer enn de nåværende.

En bør overveie å spørre undersysselsatte om hva de har gjort i undersøkelsesuken for å få ønsket arbeidstid.

En bør fortsette å stille spørsmål analoge til de nåværende spm. 5-8. Opplysninger om undersyssetting bør inntil videre samles inn hvert kvartal. De innkomne data om undersysselsatte bør underkastes statistisk analyse. (Se underkapittel 5.4.)

Derimot kan spørsmål vedrørende oversyssetting gå ut av standardskjemaet. Oversyssetting kan belyses gjennom tilleggsundersøkelser, f.eks. hvert annet år. Initiativet til slike undersøkelser trenger antakelig ikke komme fra Byrået. (Se underkapittel 5.5.)

1.5.7. Husholdningsskjema. Vi anbefaler meget sterkt at en innfører et husholdningsskjema slik at en for hver respondenthusholdning får en liste over alle husholdningsmedlemmer og medlemmenes relasjoner i forhold til hverandre. Av spørsmål som en må ta stilling til i denne forbindelse, nevener vi følgende:

- (i) Hvordan skal relasjonene mellom husholdningsmedlemmene oppgis i skjemaet?
- (ii) Hvor ofte skal den enkelte respondenthusholdning gi opplysninger på husholdningsskjemaet?
- (iii) Hvilke spørsmål skal overføres fra det nåværende personskjema til husholdningsskjemaet, og hvordan skal de utformes?

(Spørsmålet om et husholdningsskjema diskuteres i underkapittel 6.3., men det kommer opp gjentatte ganger i ulike sammenhenger i notatet.)

1.5.8. Tilleggsundersøkelser. Vi påpeker at ingen av de tilleggsundersøkelser til AKU som hittil har vært gjennomført, kan sies å ha hatt "rene" arbeidskraftstatistiske formål. Ingen av dem har direkte hatt som siktepunkt å forbedre arbeidsmarkedstatistikken eller AKU. Verken Statistisk Sentralbyrå eller Arbeidsdirektoratet har stått som initiativtaker til en eneste av dem. Vi anbefaler at dette instrument blir bedre utnyttet i framtiden ved at Byrået utarbeider et program for faste og sporadiske tilleggsundersøkelser i egen regi. Slike undersøkelser kan både brukes i kontroll- og revisjonsarbeid knyttet til det faste opplegget, og til å skaffe økt informasjon om arbeidslivet. (Se underkapittel 2.2.3.)

Spesielt vil vi påpeke den mulighet at en utvikler en fast tilleggsundersøkelse som gjennomføres sammen med AKU-intervjuene i februar hvert år.

Vi tenker oss at tilleggsundersøkelsen først og fremst gjør bruk av retrospektive spørsmål om forholdene i kalenderåret før. En slik undersøkelse kan brukes til oppdatering av folketellingsdata, til å utfylle bildet av mobiliteten på arbeidsmarkedet, og eventuelt til å skaffe inntektsdata hvis en finner det ønskelig. Det er mulig at de også kan gi et bedre grunnlag for årsverksberegninger.

(Se kapittel 7 og underkapitlene 2.3.2, 2.3.3, og 5.3.)

2. ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSENE OG DERES Plass I ARBEIDSMARKEDSTATISTIKKEN

2.1. To hovedsynsvinkler ved informasjon om arbeidsmarkedet

2.1.1. Innledning. Alle i et samfunn berøres i større eller mindre grad av hva som skjer på arbeidsmarkedet. Både størrelsen av den samlede verdiskapning og fordelingen av denne er nær knyttet til dette. Folks levekår påvirkes av det som skjer i arbeidslivet, ikke bare rent økonomisk, men også på en rekke andre måter. Eksempelvis vil forholdene i hjem og familie være avhengige av arbeidsdelingen mellom familiemedlemmene og de enkelte medlemmers forhold til arbeidsmarkedet.

De mange forskjellige måter som arbeidsmarkedet påvirker vår livssituasjon på, medfører at det er svært mange og ulike hensyn å ta når en skal utarbeide arbeidsmarkedstatistikk. Det er mange slags problemstillinger som kan reises, og de vil stille ganske forskjelligartede krav til data. En hver analyse av slike data vil kreve at en bruker en "modell for arbeidsmarkedet", selv om denne kan være mer eller mindre klart presisert. Når en skal diskutere kvaliteten av alternative utforminger av spørreskjemaet i arbeidskraftundersøkelsene, er en derfor nødt til i en eller annen forstand å ha avgrenset de problemstillinger og modelltyper for arbeidsmarkedet som en er mest opptatt av.

I dette notatet skal vi anlegge det hovedsynspunkt at arbeidskraftundersøkelsene skal belyse arbeidsmarkedet fra to ulike synsvinkler. På den ene side skal de bidra til å kartlegge arbeidskraften som produksjonsfaktor. Vi ønsker å få anslag over hvor mange som er sysselsatt i inntektsgivende arbeid, hvor mange som er midlertidig fraværende fra slikt arbeid, hvor mange som er arbeidsløse, osv. Vi ønsker også å vite noe om hvordan de forskjellige delene av arbeidsstyrken er sammensatt etter alder, kjønn, ekteskapeleg status, yrke, utdanning, næring, osv. Vi vil dessuten vite noe om hvor godt arbeidskraften utnyttes. Utover dette vil en også gjerne ha opplysninger om dem som står utenfor arbeidsstyrken. I hvilken utstrekning utgjør disse potensiell arbeidskraft? Hvilke muligheter har de for å få inntektsgivende arbeid? I hvilken utstrekning kan de velge å avstå fra slikt arbeid selv om de kunne få det? Hvilke preferanser har de for å arbeide eller å la være? Litt forenklet kan vi tenke oss at en har en kontinuerlig skala som strekker fra dem som ikke har og ikke ønsker å ha noe inntektsgivende arbeid, via dem som ønsker å ha det men ikke søker det, dem som søker det uten å få det, dem som får arbeid men ikke så mye som de ønsker (de undersysselsatte), dem som får så mye arbeid som de ønsker, og endelig til det andre ytterpunktet, som består av dem som har mer arbeid enn de selv ønsker (de oversysselsatte). Hvis en ser på de undersysselsatte, de arbeidsløse, og de som står utenfor arbeidsstyrken som potensiell arbeidskraft (unyttede arbeidskraftressurser), vil en interessere seg for hva som skal til for å aktivere dette potensiale. En må da naturligvis ta for seg hvorledes arbeidslivet fungerer, men også forholdene i de enkelte husholdninger. Dermed vil en være over i det vi oppfatter som den annen hovedsynsvinkel på arbeidskraftundersøkelsene: Vi skal gi informasjon om det forhold folk har til arbeidsmarkedet. Hvilke grupper er det som står utenfor arbeidsstyrken, hvorfor gjør de det, hvor mange av dem ønsker "egentlig" å ha inntektsgivende arbeid, hva er det som hindrer dem i å ta det, hvilken beskjefteigelse har folk utenom arbeidsstyrken, osv.?

Vi antar at den første av disse to hovedinnfallsvinklene, altså studiet av arbeidskraften som produksjonsfaktor, er den som først og fremst motiverer gjennomføringen av slike undersøkelser. Arbeidskraftundersøkelsene er imidlertid samtidig en av våre viktigste kilder til kunnskap om folks forhold til arbeidsmarkedet, og utformingen av spørreskjemaene må ta hensyn til dette sekundære hovedformål også. Arbeidskraftundersøkelsene skal gi grunnlag for belysning av begge disse typer av problemstillinger, dels

ved at de skaffer data som kan brukes for dem begge, og dels gjennom innsamling av opplysninger som er spesifikke for ett av formålene. Når vi således samler inn data om omfang og sammensetning av arbeidsstyrken, har vi i første rekke produksjonsfaktoren arbeid i tankene. Når vi samler inn opplysninger om arbeidsmengden i de enkelte husholdninger og arbeidsdelingen i familiene, er vi derimot kanskje mest interessert i den individuelle tilpasning i familien, altså det vi har kalt folks forhold til arbeidsmarkedet. Data om potensiell arbeidskraft er et eksempel på noe som kommer i en mellomstilling. Informasjon gjennom slike data kan brukes til å belyse manglende utnytting av arbeidskraften i landet, men den kan også anvendes for å belyse familiens tilpasning.

Det bør være klart at det ikke går noe strengt skille mellom data som belyser den ene av disse synsvinklene, og data som gir informasjon langs den andre. Det samme settet av data kan gi opplysninger som er verdifulle for begge synsvinkler, avhengig av måten en bruker dem på. Eksempelvis gir opplysninger om oversysselsetting dels informasjon om "overutnytting" av produksjonsfaktoren arbeidskraft, dels forteller de oss noe om hvorledes enkelte må arbeide flere timer pr. arbeidsuke enn de selv ønsker.

I dette notatet skal vi til dels gå ganske grundig inn på problemstillinger som vi mener naturlig kan dekkes av arbeidskraftundersøkelsene. Vi skal imidlertid også nevne en del temaer som faller inn under de to hovedsynsvinklene vi har nevnt foran, men som vi vanskelig kan forestille oss dekket igjennom standard arbeidskraftundersøkelser.

2.1.2. Produksjonsfaktoren arbeid. I svært mange økonomiske analyser vil studiet av produksjonen (verdiskapingen) i samfunnet stå sentralt. I slike analyser vil en ha behov for data som beskriver produksjonsfaktorene som er nyttet i produksjonen. I dette avsnittet skal vi nærmest i stikkordsform nevne momenter en bør ta hensyn til i beskrivelsen av produksjonsfaktoren arbeidskraft.

For det første er det helt sentralt at en avgrensner hvilke typer av aktiviteter som skal regnes som arbeid. Med arbeid vil det være naturlig å forstå verdiskapende aktiviteter. En slik generell definisjon vil imidlertid ikke være tilstrekkelig. I arbeidsmarkedstatistisk sammenheng har en stort sett valgt å begrense seg til inntektsgivende arbeid (arbeid mot betaling eller fortjeneste). Arbeid utenfor markedsøkonomien, som for eksempel husarbeid i eget hjem, holdes således utenfor.

Når en skal studere sammenhengen mellom produksjon og innsats av produksjonsfaktoren arbeidskraft, er det klart at det må være samsvar i den forstand at verdiskaping utenfor markedsøkonomien skal behandles på samme måte i arbeidsmarkedstatistikk og produksjonsstatistikk. Det er således i samsvar med prinsippene for nasjonalregnskapet (der verdiskapingen i private husholdninger holdes utenfor) at en i arbeidsmarkedstatistikk tradisjonelt har holdt husarbeid i egne hjem utenfor arbeidskraften.

Det er likevel klart at det i enkelte sammenhenger kan være av interesse å belyse både produksjon og arbeidsinnsats utenfor markedsøkonomien. En skal imidlertid være oppmerksom på at det kan oppstå mange spesielle problemer med å samle inn statistikk over dette. Et problem som vil oppstå når vi skal måle tid anvendt til arbeid i hjemmet, er å skille mellom husarbeid og fritid. Det er for eksempel ikke lett å sette grensen mellom arbeidet "pass av barn" og fritidsbeskjeftigelsen "samvær/lek med barn". Et annet eksempel på en aktivitet som det i visse sammenhenger kan være aktuelt å oppfatte som arbeid, er skolegang eller studier. Slike aktiviteter kan være verdiskapende både for den enkelte og for samfunnet. (En av grunnene til at skolegang i de fleste sammenhenger ikke regnes som arbeid, kan være at det er høyst uklart hvordan produktet skal verdsettes, enn si måles.)

Selv om det altså kan være mange typer av aktiviteter som en kan ønske å regne med blant arbeidsaktivitetene, synes det tross alt mest fornuftig å skille mellom inntektsgivende arbeid og annet arbeid i AKU. Det er også naturlig at en legger mest vekt på målingen av det første.

Tilsvarende de behov en kan ha for å kartlegge eller måle størrelsen av de fysiske ressurser et land rår over (f.eks. olje, kull), kan en ønske å skaffe opplysninger om de samlede arbeidskraftressurser. Med arbeidskraftressurser menes da ikke bare den arbeidskraft som er i arbeid, men også personer som er "i stand til" å utføre arbeid, men som for tiden ikke gjør det. Formuleringen "i stand til" er svært upresis, og den trenger en nærmere presisering. Imidlertid viser det seg problematisk å gi en teoretisk avgrensning av hva som skal menes med arbeidskraftressurser. Analogier med måling av fysiske ressurser kan kanskje belyse dette litt. De kjente oljereserver ser for eksempel ut til å ha endret seg sterkt over tiden, og ser ut til å påvirkes av etterspørselen etter ressursen. Hva som er "drivverdige" eller "utnyttbare" energiresurser vil variere med prisen.

Interessen omkring måling av arbeidskraftressursene er for tiden betydelig. Det er stor etterspørsel etter tall som kan si noe om den del av arbeidskraften som ikke er i inntektsgivende arbeid, og som heller ikke søker det. Forskjellige forfattere benytter seg av mange ulike begreper som er mer eller mindre presist definert. La oss nevne "skjult arbeidsløshet", "skjulte reserver eller ressurser", "potensiell arbeidskraft", "mulige arbeidssøkere" og det engelske uttrykk "discouraged worker" (som vi ennå ikke har sett oversatt til norsk). Begrepsforvirringen er stor og vi har funnet få forsøk på teoretisk presisering. Når en skal prøve å tallfeste begrepene må en derfor til en viss grad famle i blinde. I den utstrekning en i det hele tatt kan finne en operasjonell teoretisk presisering, synes det imidlertid klart at arbeidskraftundersøkelser på utvalgsbasis er velegnet til måling av slike begreper, forutsatt at en foretar en avklaring av formålet og en presisering av begrepene.

Den delen av arbeidskraften som ikke er i inntektsgivende arbeid, men som søker slikt arbeid, er gjerne blitt kalt arbeidsløse. I AKU kaller vi dem arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Ellers samles det også inn statistikk over registrerte ledige ved arbeidsformidlingen. Arbeidsløsheten blir omfattet med stor interesse. Den regnes som en sentral konjunkturindikator som beskriver i hvilken grad det er full kapasitetsutnyttning i økonomien. "Dårlige tider" kjennetegnes ved stor arbeidsløshet. Vi nevnte foran at det rår stor uklarhet om hvordan en skal definere og måle den skjulte ledighet o.l. Selv om det er lange tradisjoner for behandling av arbeidsløsheten både teoretisk og empirisk, er det også her behov for en nærmere begrepsavklaring. Den skjulte ledighet, potensiell arbeidskraft o.l., kan ikke sees uavhengig av arbeidsløsheten.

For analyser av verdiskapingen i samfunnet er det videre viktig å ha informasjon om hvor mye arbeidskraft som er satt inn i produksjonen til enhver tid. Mengden av tilsatt arbeidskraft kan imidlertid måles på flere måter. I enkelte sammenhenger kan en være tilfreds med å kjenne antall personer som deltar i yrkeslivet. Vanligvis ønsker en imidlertid å vite mer enn dette. Ellers får en f.eks. ikke tatt hensyn til variasjoner i arbeidstiden (f.eks. pr. dag). Da arbeidstiden varierer både over tiden og mellom grupper innen arbeidsstyrken, vil en gjerne ha informasjon om den.

Nasjonalregnskapet benytter seg stort sett av ett år som regnskapsperiode. Når en skal sammenholde produksjon (f.eks. nasjonalprodukt) og innsats av arbeidskraft, er det ønskelig å ha et mål for hvor mye arbeidskraft som er tilsatt i løpet av perioden. Årsverkberegninger er et eksempel på et slikt mål.

For mange typer av problemstillinger er det naturlig å dele opp økonomien i flere produksjonssektorer (næringer). I nasjonalregnskapet gis det for eksempel tall for verdiskapingen i de enkelte sektorer. Arbeidskraften bør tilsvarende kunne fordeles mellom ulike produksjonssektorer. Oppdelingen i produksjonssektorer bør skje etter de vanlige standarder for næringsgruppering, som også benyttes i nasjonalregnskapet.

Når en benytter seg av for eksempel årsverkberegninger som mål på hvor mye arbeidskraft som er satt inn i produksjonen, regnes arbeidskraften som en homogen produksjonsfaktor. Arbeidskraften har imidlertid svært ulike egenskaper og kvaliteter. En time

skogsarbeid utført av en fysisk sterk person med erfaring fra slikt arbeid, er ikke det samme som én arbeidstime utført av en utrent og svak person. Det kan nevnes mange slike eksempler på at det er en kraftig forenkling å betrakte arbeidskraften som en homogen produksjonsfaktor. Av faktorer som kan tenkes å ha betydning for arbeidskraftens kvaliteter og egenskaper, kan vi nevne alder, kjønn, utdanning, yrke, helse og tidligere erfaring fra yrkeslivet.

Selv om en skaffer seg bakgrunnsinformasjon om arbeidskraftens kvalitet, er det tvilsomt om en på en enkel måte kan veie sammen arbeidskraften til et summarisk mål der en får tatt hensyn til kvalitetsforskjellene. Bakgrunnsinformasjonen vil likevel ha stor verdi for studier av hvordan arbeidsmarkedet fungerer.

2.1.3. Ulike befolkningsgruppers forhold til arbeidsmarkedet. I dette underkapitlet skal vi se litt på hvordan arbeidsmarkedet kan påvirke individenes levekår i et samfunn. Dette vil kunne si oss mer om de svært mange sider ved arbeidsmarkedet som en har behov for å belyse med statistikk.

For de fleste mennesker representerer arbeidsinntekten den viktigste inntektskilde. En kan derfor si at inntektsulikheter i stor grad "skapes" gjennom arbeidsmarkedet. Variasjonene i inntekt vil i stor grad skyldes folks ulike muligheter, evner eller ønsker om å tilpasse seg på arbeidsmarkedet. Analyser av den personlige inntektsfordeling i et samfunn krever inngående kjennskap til hvordan arbeidsmarkedet er organisert og hva som påvirker folks valg av yrke (og utdanning) og arbeidstid.

For samfunnet som helhet representerer arbeidsløsheten en mangelfull utnytting av ressursene, mens den for det enkelte individ er et sosialt og privatøkonomisk problem. (Sosiale problemer for de enkelte individer representerer selvfølgelig også et samfunnsproblem.) Statistikken over de arbeidsløse gir derfor viktig informasjon om en sosialt vanskeligstilt gruppe. Det vil videre være ønskelig med statistikk ikke bare over dem som søker arbeid uten å få det, men også over andre grupper som ikke er skikkelig tilpasset på arbeidsmarkedet.

Arbeidsmarkedet påvirker dessuten folks levekår på mange måter utover det rent økonomiske. Arbeidsdelingen og den sosiale differensiering i samfunnet er nært knyttet til hverandre. I sosiologien er en blant annet opptatt av samspillet mellom "produktiv-kreftene, eiendomsforholdene, arbeidsdelingen og klasseforholdene" i et samfunn. (Se f.eks. Joachim Israel, 1973, sidene 132-133.)

Den tradisjonelle arbeidsdelingen i hjemmene mellom menn og kvinner, er sterkt fremme i debatten omkring likestilling mellom kjønnene. Mange ønsker å få brutt det tradisjonelle mønster på dette området, og mange tegn tyder på at det er i ferd med å skje en utvikling her. Arbeidsmarkedstatistikken vil være et viktig informasjonsgrunnlag for den videre likestillingspolitikk.

Familiens rolle og plass i samfunnet er rimelig nok også knyttet til utvikling i sysselsettingsmønsteret og arbeidsdelingen i samfunnet. Det er for eksempel grunn til å tro at reduksjonen i antall sysselsatte i primærnæringene, urbaniseringen og ett nytt yrkesmønster for kvinner har hatt betydning for den funksjon familien faktisk fyller i samfunnet. Den videre utvikling av familiens plass vil til dels avhenge av utviklingslinjene for arbeidsmarkedet, særlig når det gjelder arbeidstid, arbeidsdeling, o.l.

De store grupper av yrkesaktive tilbringer en vesentlig del av sin tid på arbeidsplassene. Det er klart at det miljø en her ferdes i, påvirker ens trivsel og velferd. Miljøet kan påføre en "yrkesskader" både av fysisk og psykisk karakter. I noen yrker skjer det farlige ulykker mens andre er mer generelt stresskapende. Arbeid virker imidlertid også positivt på folks trivsel, for det kan være et viktig middel til å oppnå sosial kontakt og selvrealisering. Holdninger og politiske oppfatninger i et samfunn må også forventes å påvirkes av hvordan folk opplever sitt arbeidsmiljø og hvordan arbeidsmarkedet fungerer.

Det er selvfølgelig ikke mulig for en undersøkelse som de norske arbeidskraftundersøkelser å belyse alle de problemstillinger omkring arbeidsmarkedet som er nevnt her. En må begrense seg. Det er imidlertid i alle fall nyttig å minne seg selv om hvor mange problemstillinger som knytter seg til arbeidsmarkedet og hvor få av disse en direkte får belyst gjennom AKU.

2.1.4. Andre anvendelser. Selv om hovedformålet med AKU selvfølgelig skal være å belyse arbeidsmarkedet, kan den informasjon som samles inn, også brukes til å belyse andre deler av samfunnslivet, som et slags biprodukt om en vil. Et eksempel på opplysninger som kan nyttes til andre formål er de data en i AKU kan få om husholdningenes størrelse og sammensetning.

Det vil ikke være riktig å ta mye hensyn til slike "bivendelser" i planleggingen, bortsett fra at en må kunne ta visse hensyn ved utforming av definisjoner og klassifikasjoner. Dette siste vil kunne gjøre de ulike statistiske opplysninger lettere sammenliknbare. La oss som eksempel nevne den mulighet at AKU legges opp slik at undersøkelsene til en viss grad kan brukes til "oppdatering" av statistikk for siste folketelling. I Norge holdes det jo folketelling hvert tiende år, noe som gjør at en del av informasjonen fra disse tellinger blir uaktuelle før neste telling holdes. I kapittel 7 skal vi gå nærmere inn på de muligheter AKU tilbyr i denne sammenheng.

2.2. Eksisterende statistiske kilder

2.2.1. Innledning. I dette kapitlet skal vi gi en kort oversikt over de viktigste kilder i norsk arbeidsmarkedstatistikk. Vi skal benytte en snever avgrensning av dette statistikkområdet. Således skal vi begrense oss til statistikk som beskriver sysselsettingen, mens vi holder lønns- og inntektsstatistikk utenfor. Vi kommer heller ikke inn på statistikk over ledige stillinger. Hensikten med kapitlet er først og fremst å beskrive arbeidskraftundersøkelsene i et nøtteskall og å plassere dem i forhold til andre statistikk-kilder.

2.2.2. Arbeidskraftundersøkelsene. Siden 1972 har Statistisk Sentralbyrå gjennomført kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser på utvalgsbasis. Ideen om slike undersøkelser ble tatt opp allerede så tidlig som i slutten av 1940-årene. I 1961 ble tanken om å få arbeidskraftundersøkelser i Norge mer konkret tatt opp av arbeidskraftmyndighetene (Torgersen, 1962). Først etter at Byrået i 1967 fikk til rådighet en permanent og landsomfattende intervjuorganisasjon, ble det imidlertid satt i gang arbeid med planer for slike undersøkelser. De første prøveundersøkelsene ble holdt i oktober 1969 og april 1970. Høsten 1971 foretok en to prøveundersøkelser med samme omfang av utvalget og med samme utforming av spørreskjema som i de senere regulære undersøkelser. De regulære undersøkelsene startet 1. kvartal 1972, og de første resultater fra undersøkelsene ble publisert i Statistisk ukehefte 7. februar 1973. Resultatene publiseres nå regelmessig i Statistisk ukehefte og i årspublikasjonen Arbeidsmarkedstatistikk. (Se bl.a. Statistisk Sentralbyrå, 1973 a.)

I Norge var det opprinnelig meningen at resultatene fra arbeidskraftundersøkelsene vesentlig skulle tjene som et viktig supplement til den månedlige sysselsettingsstatistikk. (Se underkapittel 2.2.3 (ii) nedenfor.) I planleggingen av AKU ble en imidlertid stilt overfor en helt annen situasjon enn opprinnelig tenkt da sysselsettingsstatistikken falt bort fra 1. januar 1971. AKU ble etter dette den viktigste kilde til beskrivelse av forholdene på arbeidsmarkedet. Det er imidlertid klart at AKU bare i svært begrenset grad kan erstatte den tidligere sysselsettingsstatistikk. En kan si at arbeidskraftundersøkelsene har fått en langt større oppgave enn det er rimelig å vente at de kan bære.

På grunn av bortfallet av sysselsettingsstatistikken måtte planleggingen av AKU forseres meget sterkt. Den kom således til å foregå under et kraftig tidspress, da det tross alt var maktpåliggende å skaffe statistikk som i hvert fall i en viss utstrekning kunne erstatte det en hadde fått tidligere.

Arbeidskraftundersøkelsene i Norge gjennomføres med utgangspunkt i ILO's anbefalinger og med tilsvarende undersøkelser i andre land som forbilde. I planleggingen av undersøkelsene her til lands har vi særlig hentet impulser fra Current Population Survey i Sambandsstatene og Arbetskraftsundersökningarna i Sverige. En har også sett noe på de kanadiske arbeidskraftundersøkelsene. De amerikanske undersøkelsene, som er månedlige, startet i 1940 og har pågått kontinuerlig siden. En beskrivelse av erfaringene med dem fram til ca. 1961 finnes i en rapport fra U.S. President's Committee to Appraise Employment and Unemployment Statistics (1972). En oversikt over den senere utviklingen har vært gitt av U.S. National Bureau of Economic Research (1973) og av U.S. Bureau of Labor Statistics (Flaim, 1973; Mincer, 1973; Rosen, 1973).

De svenske arbeidskraftundersøkelsene var kvartalsvise fra 1961 til 1969. Siden den tid samler man inn data hver måned. Vi har hatt mye nytte av erfaringene med de svenske undersøkelsene, særlig gjennom et stort antall arbeidsdokumenter vi har fått fra Statistiska Centralbyrån og andre (Jos, 1972; Malmberg, 1971; Olofsson, 1966; Rosengren og Svensson, 1973a, 1973b, 1974; Statistiska Centralbyrån 1962a, 1962b, 1962c, 1962d, 1964, 1969, 1971; Strandberg, 1971).

Beskrivelser av de norske arbeidskraftundersøkelsene finnes forøvrig i Statistisk ukehefte for 7. februar 1973, NOS-publikasjonen "Arbeidsmarkedstatistikk" (for 1972 og 1973), Petersen (1974a), og Ljones (1974).

I arbeidskraftundersøkelsene oppsøker en hvert kvartal ca. 6 000 husholdninger og intervjuer alle personer mellom 16 og 74 år i husholdningene om deres forhold til arbeidsmarkedet i en gitt undersøkelsesuke like før intervjuutidspunktet. Intervjuene foregår ved hjelp av et standard spørreskjema, som gjengis i vedlegg 1. De som skal intervjues, utgjør et roterende utvalg. De blir således trukket ut i puljer på 1 500 husholdninger som oppsøkes for intervjuing flere ganger etter et gitt mønster. Opplegget er slik at en husholdning som trekkes ut for intervjuing ett kvartal, også oppsøkes kvartalet etter og de to samme kvartalene i året etter. Når husholdningen har vært med fire ganger, går den ut av utvalget. På denne måten vil en ved hver kvartalsundersøkelse ha fire puljer som er med for henholdsvis første, andre, tredje og fjerde gang. (Rotasjonsplanen var noe annerledes under oppstartingen.)

Første gang en person er med i undersøkelsen, skal intervjuet foregå ved personlig besøk av intervjueren. I senere intervjuer er det anledning til å nytte telefonintervju, men dette gjøres ikke i noen særlig utstrekning. Hvis noen av husholdningsmedlemmene er midlertidig fraværende, kan det foretas indirekte intervju ved at tilstedeværende husholdningsmedlemmer svarer for dem som er borte.

2.2.3. Tilleggsundersøkelser til AKU. I tilknytning til de regulære arbeidskraftundersøkelsene er det mulig å gjennomføre korte tilleggsundersøkelser med en gjennomsnittlig intervjuetid på inntil ca. 8 minutter. Siden starten (1. kvartal 1972) og fram til nå (3. kvartal 1974) har en hatt følgende tilleggsundersøkelser:

- (i) Holdninger til norsk utviklingshjelp 1972 (1. kvartal 1972).

Undersøkelsen hadde til formål å skaffe en oversikt over folks holdninger til Norges utviklingshjelp, hva som påvirker disse holdninger, og opplysninger om folks informasjon om utviklingshjelpen. Resultater er publisert i Statistisk Sentralbyrå (1972).

(ii) Undersøkelse om arbeidskraftens mobilitet (2. kvartal 1972).

Alle personer som ifølge AKU var sysselsatt, skulle være med i denne undersøkelse. Det ble samlet inn opplysninger om hvordan respondenten kom i kontakt med sin arbeidsgiver, geografisk mobilitet, skifte av yrke, skifte av næring, årsaker til flyttingene og økonomisk støtte ved flyttingene.

(iii) Pensjonsundersøkelse for Finansdepartementet (2. kvartal 1972).

Dette var en undersøkelse som hadde til formål å kartlegge hvilke planer folk i aldersklassene 67-70 år hadde med hensyn til yrkesaktivitet etter at pensjonsalderen var satt ned til 67 år.

(iv) Røykevaner (4. kvartal 1973, 1., 2. og 3. kvartal 1974).

I denne undersøkelse benytter en bare den del av utvalget som er med for fjerde og siste gang. Undersøkelsene har til hovedformål å kartlegge røykemønsteret i Norge, men en har også hatt med enkelte spørsmål om holdninger. Denne tilleggsundersøkelse synes å ha gått inn som en fast rutine. Resultater fra den første undersøkelse finnes i Statistisk Sentralbyrå (1974).

(v) Fjernsynet, ballettprogrammer (4. kvartal 1973).

En var i denne undersøkelse særlig opptatt av å undersøke folks meninger om ballettprogrammer. Spørsmålene var "hengt på" skjemaet for Røykevaneundersøkelsen i samme kvartal.

(vi) Betalingsvaner og gjeld i samband med privat forbruk (2. kvartal 1974).

En samlet ved denne undersøkelse inn en rekke opplysninger om folks betalingsvaner (bruk av sjekk etc.), men hadde også med et spørsmål om respondenten hadde hatt lønnet arbeid i 1974.

Som en ser, har de tilleggsundersøkelser som har vært gjennomført, hatt svært varierende formål. Ingen av dem kan sies å ha hatt "rene" arbeidsmarkedstatistiske formål. Ingen av tilleggsundersøkelsene har direkte hatt som siktepunkt å forbedre arbeidsmarkedstatistikken eller AKU. Initiativet til undersøkelsene har verken kommet fra Byrå-hold eller fra Arbeidsdirektoratet, men fra ulike andre institusjoner. (Initiativet til undersøkelsen omkring arbeidskraftens mobilitet kom fra Lars Østby, som på det tidspunkt var NAVF-stipendiat.) Vi synes det er beklagelig at en ikke har utnyttet tilleggsundersøkelsene bedre til arbeidsmarkedstatistiske formål, og oppfordrer til bedre utnyttelse av det instrument en har her. Vi kommer tilbake med konkrete forslag senere i notatet.

La oss foreløpig bare nevne at slike tilleggsundersøkelser både kan benyttes til kontroll og revisjonsarbeid knyttet til det faste skjemaopplegget og til å skaffe økt informasjon om arbeidsmarkedet, for eksempel om holdninger til å ta arbeid blant kvinner.

2.2.4. Andre kilder enn AKU.

(i) Folketellinger. Den første folketelling i Norge ble holdt i 1769. Folketellingen 1970 var den 18. i rekken. Helt siden den første har folketellingene inneholdt opplysninger om folkemengdens fordeling etter levevei, sammen med opplysninger om hjemsted, alder og ekteskapsstatus. Etter hvert har en også tatt med andre opplysninger. Folketellingen er stort sett blitt holdt hvert tiende år. Tellingene kan således ikke gi løpende informasjon for overvåking av arbeidsmarkedet. Derimot kan de gi strukturoversikter og kaste lys over langsiktige utviklingslinjer.

I de norske folketellinger har en vanligvis brukt "usual activity" eller "gainful worker"-metoden til å måle yrkesbefolkningen. En undersøker da folks normale eller vanlige aktivitet, noe som ikke nødvendigvis vil svare til situasjonen på tellingstidspunktet. Bare de som har inntektsgivende arbeid som hovedyrke (viktigste kilde til livsopphold)

regnes med i yrkesbefolkningen. Det er også samlet inn opplysninger om folk som bare har inntektsgivende arbeid som biyrke (uten at disse er blitt regnet med i yrkesbefolkningen).

Ved Folketellingen 1970 utvidet en antall spørsmål om levevei/arbeid i forhold til tidligere. I tillegg til spørsmål om "viktigste kilde til livsopphold", hadde en spørsmål om hvilke aktiviteter som var utført i løpet av de foregående 12 måneder. Følgende svarforslag ble ført opp: 1) inntektsgivende arbeid, 2) arbeid som familiemedlem uten fast lønn, 3) verneplikttjeneste, 4) husarbeid for egen familie, 5) skolearbeid/studier, 6) annet. En ba også om opplysninger om samlet arbeidstid i de siste 12 måneder.

Folketellingen er en totaltelling, og den gir derfor mulighet for fine oppsplittinger av materialet etter regioner, næring, yrke, yrkesstatus, fullført utdanning og demografiske variable. Sammenliknet med dataene fra AKU er mulighetene for regional oppsplitting av materialet en vesentlig fordel.

(ii) Sysselsettingsstatistikken. Denne statistikken ble publisert av Byrået i NOS-serien Arbeidsmarkedstatistikk fra 1967 til 1971. I avsnittet "Prinsipper og definisjoner" i publikasjonene i serien vil en finne en beskrivelse av grunnlaget for statistikken. Etter syketrygdens innlemming i Folketrygden fra 1/1 1971 sviktet grunnlaget for statistikken, og en fant det ikke lenger forsvarlig å publisere den. Statistikken omfattet både lønnstakere og selvstendige yrkesutøvere. Den var basert på fullstendig oppstilling i trygdekassenes medlemskartotek en gang i året og fullstendig registrering av tilgang og avgang. Statistikken over lønnstakerne ble utarbeidet hver måned, mens tallene for de selvstendige ble gitt bare to ganger i året. Statistikken gav mulighet for fin regional spesifisering (ned på kommunenivå) og detaljert næringsinndeling. Dette sammen med løpende og rask publisering gjorde den til et uvurderlig informasjonsgrunnlag for arbeidsmarkedpolitikken. En svakhet ved statistikken var imidlertid at en fikk meget liten bakgrunnsinformasjon om de sysselsatte. (En hadde bare opplysninger om kjønn.)

(iii) Arbeidsløse meldt til arbeidskontorene. På grunnlag av registreringer ved arbeidsformidlingskontorene utarbeides det statistikk over arbeidsløshet, arbeidssøkere, ledige plasser og arbeidsformidling. Egenskapene ved statistikken over registrerte arbeidsløse ved arbeidsformidlingen må vurderes i lys av hvilke motiver folk har for å la seg registrere. Det finnes grupper av arbeidssøkere som ikke blir registrert ved arbeidskontorene. Denne statistikk gir derfor et mangelfullt bilde av "den samlede arbeidsløshet" i Norge. Det foregår for tiden en omlegging av de administrative rutiner ved arbeidskontorene som gjør at arbeidssøkende i mindre utstrekning enn før vil bli registrert ved kontorene. Dette vil bety at de som ikke blir registrert gjennom utbetaling av dagpenger, nå i enda sterkere grad vil falle utenom statistikken.

(iv) Annen sysselsettingsstatistikk utarbeidet i Byrået. Her gjengis følgende hovedpunkter fra en oversikt over statistikk som omfatter alle næringer, utarbeidet i Byrået (Tamsfoss 1974):

- Skattestatistikken utarbeides årlig. Denne inneholder ingen næringsopplysninger, men gir tall for kommuner og kjønnsfordeling.
- Inntekts- og formuesstatistikk utarbeides hvert tredje år. I denne statistikk benyttes en egen næringsgruppering.
- Statistikk over sysselsatte fremmede statsborgere er blitt utarbeidet årlig med tre-sifret næringsgruppering. Den gir regional spesifisering på fylkesnivå og mulighet for fordeling etter kjønn og alder. Denne statistikk er nå stoppet.
- Bedriftstelling holdes hvert 10. år med kommuneopplysninger og fem-sifrete næringsgrupperinger. Statistikken mangler imidlertid for enkelte næringsgrupper.

Tamsfoss (1974) gir også en oversikt over de sysselsettingsoppgaver som finnes i mye av den næringsstatistikk Byrået utarbeider.

(v) Intervjuundersøkelser med opplysninger om arbeidsmarkedet. Ved svært mange av Byråets intervjuundersøkelser også utenom AKU samles det inn opplysninger om deltakelse i yrkeslivet. Vi skal her nevne noen slike undersøkelser og gi noen få merknader til arbeidsmarkedopplysningene i dem.

- Tidsnyttingsundersøkelsen 1971/1972. Ved denne undersøkelse samlet en inn opplysninger om utført inntektsgivende arbeid, yrke, yrkesstatus, arbeidstid pr. uke, reisetid og reisemåte til arbeid, avstand til arbeidssted, biyrke, og yrkesopp- læring. Sammen med en rekke bakgrunnsopplysninger og opplysning om tidsdisponering hentet fra en dagbok, vil slike undersøkelser kunne representere et viktig bidrag til økt viten ikke bare om hvordan arbeidsmarkedet fungerer, men også om arbeid i hjemmene.
- Forbruksundersøkelsene. Ved de norske forbruksundersøkelsene samles det inn opplysninger om husholdningsmedlemmene utførte inntektsgivende arbeid, arbeidstid pr. uke, reisetid til arbeidet, yrkesstatus, yrke og næring. Disse opplysninger kan en så knytte sammen med husholdningenes forbruksmønster.
- Generell levekårsundersøkelse (1973-1974). I denne undersøkelse forsøkte en å samle inn så mye informasjon som mulig om respondentenes levekår, og intervju- skjemaet favnet derfor over svært mange ulike emner. Her kan nevnes arbeid, arbeidstid, viktigste gjøremål, arbeidsløshet, yrke, næring, biyrke, yrkesstatus, egenskaper ved arbeidet (om det er kroppslig eller psykisk anstrengende og andre trivselspregede spørsmål), lønnsystem, antall sysselsatte i bedriften, ekstra fordeler i arbeidet, skiftarbeid, ønske om skifte av jobb, reiseavstand og reise- tid til arbeid, ønsker og holdninger til det å bli yrkesaktiv, husholdnings- og familieopplysninger, oppvekstforhold, utdanning, helse og fritid.
- Undersøkelsen om "Ønsker og behov for sysselsetting blant gifte kvinner" i 1968. Formålet med denne undersøkelse var å kartlegge de gifte kvinners yrkesaktivitet, deres behov for eller ønsker om å gå ut i yrkeslivet. Opplegg og resultater fra undersøkelsen er beskrevet i Intervjukontorets rapport nr. 7 (Statistisk Sentral- byrå, 1969).
- Flyttemotivundersøkelsen 1972. I denne undersøkelsen er opplysninger om yrkesdel- taking kombinert med opplysninger om geografisk mobilitet. Videre kommer arbeids- markedforhold fram som et meget viktig flyttemotiv.

(vi) Kartlegging av arbeidskraftressursene i enkelte regioner. Fylkesarbeids- kontoret i Møre og Romsdal (i samarbeid med Arbeidsdirektoratet og Statistisk Sentralbyrå) har planlagt en intervjuundersøkelse våren 1975. Den tar sikte på en detaljert kartlegging av arbeidskraftressursene i fylket. En må regne med at liknende undersøkelser kan bli ut- ført også for andre regioner.

2.3. Tidsperspektivet i analyser og beskrivelser

2.3.1. Momenter som avgjør hvor ofte en skal stille de enkelte spørsmål. I en vanlig arbeidskraftundersøkelse vil en samle inn opplysninger som gjelder forholdene i en bestemt uke (undersøkelsesuken), som kommer umiddelbart før innsamlingsperioden. Resul- tatene fra en arbeidskraftundersøkelse vil derfor først og fremst gi opplysninger om strukturen på og omkring arbeidsmarkedet på det vi kan betrakte som et gitt tidspunkt. En kartlegger omfang og sammensetning av arbeidsstyrken i undersøkelsesuken, søker å

belyse familiers og husholdningers arbeidstilpasning i undersøkelsesuken, osv. Hvis man ser den enkelte arbeidskraftundersøkelse isolert, kan den gi oss opplysninger om forholdene i undersøkelsesuken, men ikke om forholdene til andre tider.

Siden arbeidskraftundersøkelsene er periodiske, slik at data samles inn etter et fast mønster flere ganger i året, kan en imidlertid få et inntrykk av hvordan forholdene forandrer seg fra en undersøkelsesuke til en annen. Tidsrekker basert på en serie av arbeidskraftundersøkelser, influeres dels av strukturendringer, dels av sesong- og konjunktursvingninger. (I praksis maskeres dette nokså mye av samplingvariasjoner, men det berører ikke vårt hovedpoeng her.) Om en tidsutvikling antas å være konjunkturbestemt eller uttrykk for en strukturendring, er så avgjørende for slikt som publiseringstempo og publiseringsform. En er også nødt til å ta stilling til slike momenter når en skal avgjøre hvor ofte de enkelte spørsmål skal stilles, og vi skal si litt om dette siste.

Spørsmål som har til hensikt å bringe fram konjunktur- eller sesongsvingninger må naturligvis stilles til alle respondenter i hver intervjuomgang. Spørsmål som skal gjøre det mulig å anslå antall arbeidsløse (arbeidssøkere uten arbeidsinntekt) faller klart i denne kategorien. Vi kan tenke oss at gode opplysninger om undersyssetningen også kan være en fornuftig konjunkturindikator og således komme i samme klasse. (Se underkapittel 5.3.)

I motsetning til konjunktur- og sesongsvingninger, er strukturendringer noe som vanligvis antas å foregå langsomt og over lengre tid (bortsett fra under kortvarige "omleggingsperioder" der en raskt går over fra en slags struktur til en annen). Spørsmål i spørreskjemaet som i første rekke tar sikte på å belyse slike fenomener, trenger ikke nødvendigvis stilles til alle respondenter i hver arbeidskraftundersøkelse. Skal en i første rekke belyse strukturer og endringer i dem, kan en i mange tilfeller nøye seg med å gjennomføre spesialundersøkelser med lange mellomrom. Hvis en skal knytte informasjon om strukturforhold til de løpende undersøkelsene, må en imidlertid sikre seg at respondentene også intervjues om strukturforholdene, og da vil en velge en fast rutine for informasjonsinnhenting i tilknytning til de løpende undersøkelsene. I praksis kan dette gjøres på flere måter. En kan f.eks. velge å stille en bestemt spørsmålssekvens til alle respondentene i et fast kvartal i året. Dette kan imidlertid ha den ulempe at sesongsvingninger eller kortvarige konjunktursvingninger kan "forstyrre" resultatet. Et fornuftig alternativ kan da være å intervju noen respondenter i hver kvartalsundersøkelse, f.eks. ved at spørsmålssekvensen stilles til alle som er med i undersøkelsene for første gang eller for siste gang. Et eksempel på dette er utdanningsspørsmålene i arbeidskraftundersøkelsene. Bortsett fra for de aller yngste aldersgruppene, stilles utdanningsspørsmålene hvert kvartal bare til de respondenter som er med i AKU for første gang. En antar nemlig at en respondents utdanningsnivå endrer seg lite over den perioden vedkommende er med i arbeidskraftundersøkelsene. For de aller yngste kan dette forholdet være annerledes, og de får derfor utdanningsspørsmålene hver gang.

Vi skal for øvrig bruke dette eksempelet til også å belyse et annet poeng, nemlig at det kan være fornuftig å sondre mellom strukturer på makronivået og bakgrunnsvariable med stabil verdi på mikronivået. Selv om mange unge menns og kvinners personlige utdanningsnivå endrer seg raskt ettersom tiden går og de utdanner seg videre, trenger dette ikke medføre noen endring i utdanningskapitalens størrelse og sammensetning i samfunnet. I våre dagers Norge regner vi likevel med at det pågår slike endringer både på mikro- og makronivået, og AKU-rutinene søker å fange dem opp.

Nå kan det være et visst administrativt besvær med å stille et spørsmål bare til en del av respondentene, særlig hvis man ikke allierer seg med en rutine som allerede virker, som f.eks. rutinen med utdanningsspørsmålene. Dette gjelder både feltstabens

behandling og den senere databearbeidingen. Enkelte spørsmål blir derfor stilt hver gang, selv om dette kanskje er noe overflødig. Et eksempel på dette er det nåværende spm. 29 om folks ekteskapelige status. Her kunne en vel anlegge synspunkter analoge med dem vedrørende sekvensen av utdanningsspørsmål. Alle respondenter får likevel spm. 29 hvert kvartal, antakelig fordi dette er et enkelt og uproblematisk spørsmål og fordi "full" informasjon alltid er bedre enn partiell informasjon.

En kan ha motiv for å samle inn data om strukturforhold fra alle respondenter hvert kvartal dersom informasjonen ønskes særlig fint spesifisert. I så fall må en nemlig skaffe seg mest mulig omfattende data, og dette hensynet kan være mer betydningsfullt enn de andre vi har nevnt.

Noen ganger kan det være usikkert om en primært er interessert i strukturforhold eller om en også ønsker å komme på sporet f.eks. etter sesongsvingninger, kanskje fordi ulike brukere kan ha forskjellige interesser. Vi vet f.eks. at det etter hvert er blitt en stigende interesse for inntektsgivende arbeid blant kvinner i Norge. Det foregår en viss utvikling over tiden her, men vanligvis vil en anta at den går relativt langsomt. Dette kunne i og for seg tilsi at en bare med lange mellomrom trengte samle inn opplysninger f.eks. om hjemmeværende kvinners ønske om å gå ut i inntektsgivende arbeid. I Sverige har en imidlertid observert kraftige svingninger over året i antall latente arbeidssøkere (Strandberg, 1971, s. 72-73), og svært mange hjemmeværende kvinner faller i denne gruppen. En kan derfor ønske å finne ut om det er slike svingninger også i vårt land og hvilket mønster de i så fall har. I alle fall bør ens observasjonsplan ta hensyn til "faren" for at det er slike sesongsvingninger hvis en vil gjennomføre en intervjuundersøkelse om dette temaet. I Norge virker valget av undersøkelsesuker i retning av en gardering mot denne typen av sesongeffekter ved at en omhyggelig søker å unngå typiske ferieperioder og tider med særlig høy aktivitet, slik som julehandelen. (Sml. underkapittel 2.3.3)

2.3.2. Mobiliteten på arbeidsmarkedet. Hvis en sammenlikner tall i en arbeidskraftundersøkelse med tilsvarende tall i en annen, kan en få opplysninger om nettoendringer som er skjedd mellom de to tidspunktene. Hvis en f.eks. kjenner overslagene over antall sysselsatte i landet i to kvartaler i et år, vil differansen mellom de to overslagene være et estimat for nettoendringen i sysselsettingen. Hvis det ikke hadde vært systematisk overlapping mellom de utvalgene som blir intervjuet i de to undersøkelsesukene, ville nettoendringer være det eneste en kunne få fram. Nå har imidlertid arbeidskraftundersøkelsene et roterende utvalg. Slik rotasjonsmønsteret er i de norske arbeidskraftundersøkelsene, skal halvparten av utvalget i ett kvartal også være med i det etterfølgende kvartal. Likeledes skal halvparten av utvalget i ett kvartal være med i utvalget i samme kvartal året etter. Ved å konsentrere seg om hvem som er med i utvalget i begge undersøkelsene og sammenlikne de svar de har avgitt i de to rundene, ville en kunne få fram bruttoendringen. En vil f.eks. kunne stille opp en overgangstabell som for hver arbeidsmarkedstatus i det ene kvartalet viser hvor mange som befinner seg i de ulike arbeidsmarkedstatuser i det andre kvartalet. En vil således kunne se hvor mange av dem som var sysselsatt i inntektsgivende arbeid i kvartal nr. 1, som fortsatt er det i kvartal nr. 2, hvor mange av dem som er midlertidig fraværende, arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, osv. En vil kunne stille opp tilsvarende tabeller for overganger mellom næringer, yrkesstatusgrupper (selvstendige, ansatte, familiemedlemmer), osv. Slike studier har vært utført av Landgren Möller (1974) og Danmarks Statistik (1972), og Olav Vannebo arbeider med et prosjekt av denne type i Sosiodemografisk forskningsgruppe.

I det danske Sosialforskningsinstituttets mobilitetsstudie (Tetzschner et al., 1974; Gundelach og Tetzschner, 1974) deles mobiliteten på arbeidsmarkedet inn i mobilitet mellom

arbeidssteder, næringsmobilitet, arbeidsfunksjonsmobilitet (noe som er mer raffinert enn yrkesmobilitet), og sosial mobilitet. Arbeidskraftundersøkelsene bør antakelig kunne være kilde til analyser av de to første av disse mobilitetsformene og også av skifte mellom yrker. Resultatene av slike analyser vil kunne være atskillig rikere enn en framstilling av nettoendringer, fordi analysen vil gi et inntrykk av bruttostrømmer mellom de to tidspunktene som er involvert. Analysen blir enda rikholdigere dersom en klarer å knytte sammen arbeidsmarkedmobiliteten med den geografiske mobilitet fordi arbeidsforhold i seg selv er et meget viktig flyttemotiv og fordi det vel er utviklingen på arbeidsmarkedet som på lengre sikt bestemmer mye av utviklingen i bosettingsmønsteret. Det er mulig at en kan oppnå dette ved å følge arbeidskraftundersøkelsenes respondenter i personregisteret.

Det er en rikholdig litteratur om arbeidskraftens mobilitet. Av formål som slike studier kan ha, skal vi nevne kartlegging av omfanget av de forskjellige mobilitetstypene, studium av hvordan de henger sammen på individplan, og identifisering av variable som mobiliteten varierer sammen med og kanskje er avhengig av. Kunnskap om slike formål kan være nyttige både for arbeidsmarkedmyndighetene, de store organisasjonene, og i planleggingen i de enkelte bedrifter. En kan få ny kunnskap om hvilke styringsmuligheter en har på arbeidsmarkedet, og også om hvilke konsekvenser allerede gjennomførte tiltak har fått.

Nå er det imidlertid viktig å være oppmerksom på at også oppstillinger over bruttostrømmer bare vil gi en blek gjenspeiling av den dynamiske utviklingen mellom observasjonstidspunktene. Det er klart at selv om vi får vite om en person at han er sysselsatt både i 1. og 2. kvartal et år, så kan han godt ha vært arbeidssøker uten arbeidsinntekt kanskje gjentatte ganger imellom disse tidspunktene uten at en får opplysninger om dette gjennom arbeidskraftundersøkelsene. Slik informasjon kan en få gjennom en kontinuerlig registrering av individers overganger mellom de ulike arbeidsstyrke-statuser, noe tilsvarende den kontinuerlige registreringen i personregisteret. En annen måte å få slik informasjon på, er å stille detaljerte, retrospektive spørsmål om en lengre periode (f.eks. et år) ved periodens utløp.

I Sverige har en samlet inn data om folks opptreden på arbeidsmarkedet gjennom retrospektive intervjuer i tilknytning til arbeidskraftundersøkelsen i februar hvert år siden 1967. Tilleggsundersøkelsene har inneholdt spørsmål om sysselsettingsforholdene i det foregående år. Noen hovedresultater ble presentert av Canarp for et års tid siden i et foredrag der han blant annet understreket hvor betydningsfullt det er for utforming av de arbeidsmarkedpolitiske tiltak at man har et helhetsbilde av arbeidsmarkedets virkemåte. De retrospektive undersøkelsene har vist at langt flere personer er involvert i strømmingene på arbeidsmarkedet enn det en kan få inntrykk av gjennom tverrsnittsdata som dem fra arbeidskraftundersøkelsene. Han oppgir at de svenske AKU anslår gjennomsnittstørrelsen på arbeidsstyrken der i landet til 4 millioner, mens de retrospektive undersøkelsene anslår antall personer som er med i arbeidsstyrken en eller annen gang i løpet av året til mer enn 4,5 millioner. Om en begrenser seg til aldersgruppene 16-64 år, anslår de retrospektive undersøkelsene at omkring 83 prosent av befolkningen er med i arbeidskraften noen gang i løpet av året, mens de svenske arbeidskraftundersøkelsenes tilsvarende tall ikke er fullt 75 prosent. Dette antyder at det må foregå meget store strømminger inn og ut av arbeidsstyrken i løpet av året. Av de 4,5 millioner personer i arbeidsstyrken i løpet av et år anslås helårsarbeidskraften til ca. 3,5 millioner, mens de resterende ca. 1 million personer bare deltar i arbeidsstyrken en del av året.

De retrospektive undersøkelsene anslår antall personer som har vært arbeidsløse noen gang i løpet av året i Sverige til 8-10 prosent av arbeidsstyrken, noe som er 4 eller 5 ganger høyere enn det tilsvarende estimatet fra arbeidskraftundersøkelsene. Bak bestanden

av arbeidsløse på et visst tidspunkt ligger det altså en stor strøm av arbeidsløse personer. Størrelsen av arbeidsløsheten på et visst tidspunkt avhenger dels av tilgangen til denne arbeidsmarkedstatusen, dels av hvor lenge folk går arbeidsløse. En forandring i arbeidsløshetstallene mellom to tidspunkter kan enten bestå i en forandring av antall personer som blir arbeidsløse eller i en økning av lengden av arbeidsløshetsperioden (eller begge deler). Fra et arbeidsmarkedpolitisk synspunkt er det åpenbart betydningsfullt hvilken årsak som er viktigst. De resultater Canarp legger fram, tyder på at det har skjedd en betydelig økning i lengden av arbeidsløshetsperioden for dem som blir arbeidsløse i Sverige, faktisk nesten en fordobling siden midten av 1960-tallet. Tilgangen til bestanden av arbeidsløse synes derimot å minke. (Opplysningene er hentet fra Canarp, 1973, s. 7, 8, 13 og 15. Se også Landgren Möller, 1974.)

Vi vil anbefale at Statistisk Sentralbyrå overveier muligheten av selv å innføre tilleggsundersøkelser av denne karakter i tilknytning til arbeidskraftundersøkelsene. Etter vår mening kan det passe å knytte slike spørsmål til kvartalsundersøkelsen i februar hvert år. Disse spørsmålene bør kunne kombineres med andre spørsmål som stilles i den hensikt å oppdatere opplysningene fra den seneste folketellingen. Vi kommer tilbake til dette i kapittel 7 nedenfor.

Når en skal gjennomføre retrospektive undersøkelser som disse, må en naturligvis ha klart for seg de mange tekniske vanskeligheter slike undersøkelser er forbundet med. Det finnes f.eks. en del internasjonal litteratur om glemselseffekter og deres betydning for resultatene, og tilsvarende problemer er dokumentert i tilknytning til Byråets ferieundersøkelser i 1968 og 1970. (Se f.eks. Sudman og Bradburn, 1973; Morgenstern og Barrett, 1974; Teigland, 1974) Dersom et land har stor utvandring og dersom det er særlig sterk tendens til utvandring blant arbeidsløse, vil retrospektive studier dessuten være beheftet med seleksjonsfeil. I så fall vil det nemlig på intervju tidspunktet være prosentvis færre personer igjen i landet i grupper som særlig rammes av arbeidsløshet, enn i andre grupper. Hvis en ikke gjør noe spesielt for å ta hensyn til dette, vil undersøkelsen derfor undervurdere utbredelsen av arbeidsløshet i det foregående år. Vi nevner dette bare for fullstendighets skyld. Momentet synes ikke nå å ha noen betydning for Norge.

En retrospektiv undersøkelse vedrørende arbeidskraftens mobilitet ble gjennomført som en tilleggsundersøkelse til Byråets arbeidskraftundersøkelse i juni 1972. (Sml. underkapittel 2.2.3.) Dataene er ikke ferdig analysert.

I diskusjonen i dette underkapitlet har vi hittil sett bort fra de statistisk-tekniske problemer som samplingvariasjoner skaper når en skal estimere endringstall. La oss derfor avslutte med å understreke nødvendigheten av å holde også disse problemene under kontroll.

2.3.3. Årsverksberegninger. Tilsvarende de endringer i fordelingen etter arbeidsstyrkestatus som en kan få gjennom studiet av netto- eller brutto-endringer, kan en analysere endringer i omfang og fordeling av arbeidstidens lengde fra et kvartal til et annet på grunnlag av opplysninger fra arbeidskraftundersøkelsene. Også her går imidlertid de dynamiske aspekter tapt ved den observasjonsplan standardundersøkelsene nå har. De fire undersøkelsesukene vi bruker her i landet, er fordelt utover året, men de er ikke tilfeldig valgt, og de er ikke "representative for ukene i året" eller "gjennomsnittsuker". De er omhyggelig valgt slik at en unngår bevegelige helligdager, typiske ferieuken, perioder med særlig hektisk aktivitet på arbeidsmarkedet (f.eks. julehandelen i desember) og annet som kan medføre at undersøkelsesuken ikke blir en "ordinær" arbeidsuke med fem vanlige arbeidsdager og to helgedager (lørdag og søndag). For årsverksberegninger trenger en imidlertid tvert imot nettopp å ta hensyn til at ikke alle uker er slik som disse undersøkelsesukene.

Dette problemet er sikkert særlig betydningsfullt når en har kvartalsvise undersøkelser, slik som hos oss, men det gjør seg også gjeldende om en har månedlige arbeidskraftundersøkelser.

Retrospektive undersøkelser av den typen vi nevnte ovenfor, kan muligens gi bedre holdepunkter for årsverksberegninger enn de nåværende data. Vi vil imidlertid understreke at også disse har sin begrensning, og at dette spørsmålet må vurderes nøye under utformingen av et eventuelt spørreskjema.

3. HOVEDGRUPPENE I ARBEIDSSTYRKEN

3.1. Definisjonssystemet

3.1.1. Oversikt I valg av definisjoner av de sentrale makrobegrepene vedrørende arbeidskraften har Byrået med få unntak lagt vekt på å være på linje med en tilråding fra Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) for utarbeiding av arbeidskraftstatistikk. Denne er gjengitt i vedlegg 4. Vi skal gjennomgå hva den innebærer.

Personer i arbeidsfør alder skal klassifiseres etter sin tilknytning til arbeidsmarkedet i løpet av en spesifisert kort periode, enten en uke eller en dag. I likhet med de viktigste andre land som gjennomfører arbeidskraftundersøkelser, har Byrået valgt en tidsperiode på én uke (undersøkelsesuken) som referanse for opplysninger om de personer som inngår i utvalget. Vi anser personer i aldersgruppene 16 til 74 år for å være i arbeidsfør alder, og disse er delt inn i grupper og undergrupper på følgende måte:

1. Personer i arbeidsstyrken

1.1. Sysselsatte

1.1.1. Sysselsatte i inntektsgivende arbeid

1.1.2. Sysselsatte, midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid

1.2. Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt

Av dette

1.2.1. Personer i husarbeid hjemme m.v.

1.2.2. Personer under utdanning

1.2.3. Pensjonister

1.2.4. Andre arbeidssøkere uten arbeid

2. Personer utenom arbeidsstyrken

Av dette

2.1. Personer i husarbeid hjemme m.v.

2.2. Personer under utdanning

2.3. Personer som avtjener førstegangs militær- eller sivil-arbeidertjeneste

2.4. Pensjonister

2.5. Arbeidsuføre

2.6. Andre utenom arbeidsstyrken

De sysselsatte inndeles også etter yrkesstatus i

(a) selvstendige,

(b) lønnstakere, og

(c) familiemedlemmer uten fast avtalt lønn i familiebedrift.

Den siste gruppen her omfatter slike som tar del i arbeidet i en bedrift som tilhører et annet familiemedlem, men uten å ha fast avtalt lønn. (Bedriften kan være et gårdsbruk.) Som eksempler kan vi nevne hjemmевærende voksne barn som deltar i arbeidet på farsgården, og person som hjelper til i ektefellens butikk.

Grupperingen etter yrkesstatus baseres på hvor en hovedsakelig arbeidet i undersøkelsesuken, dvs. etter den virksomhet der man hadde flest timer i inntektsgivende arbeid.

I tillegg til ILO-begrepene har Statistisk Sentralbyrå innført gruppen "arbeidsaktive", som består av dem som er i arbeidsstyrken, med tillegg av personer utenom arbeidsstyrken men i husarbeid hjemme m.v., under utdanning, eller under militær eller sivil førstegangstjeneste. Restgruppen "ikke arbeidsaktive" består da av de pensjonister, arbeidsuføre og andre som verken har arbeidsinntekt eller er arbeidssøkende.

En skjematisk oversikt over denne begrepsstrukturen gis i Statistisk ukehefte hver gang vi publiserer tall fra en arbeidskraftundersøkelse. Se f.eks. SU nr. 6 for 1973. Samme oversikt finnes f.eks. under "Prinsipper og definisjoner" i NOS-publikasjonen "Arbeidsmarkedstatistikk 1972" (Statistisk Sentralbyrå, 1973a) og hos Petersen (1974a).

3.1.2. De enkelte grupper I det følgende begrenser vi oss hele tiden til personer i arbeidsfør alder, dvs. 16-74 år. Undergruppene i arbeidsstyrken avgrenses slik:

Sysselsatte i inntektsgivende arbeid er personer som utførte noe inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken. Som inntektsgivende arbeid regnes arbeid i den hensikt å oppnå godtgjørelse, enten som eierinntekt eller som lønn i form av penger eller naturalytelser, f.eks. kost og losji. (Det er tilstrekkelig at hensikten er å oppnå godtgjørelse, ikke at en faktisk får det. Tenk på forfattere o.a.) Standarddefinisjonen omfatter folk som har hatt inntektsgivende arbeid i minst én time. Siden vi også spør om arbeidstid (i spm. 2), kan vi imidlertid lett foreta avgrensninger med utgangspunkt i et høyere timertall om det er ønskelig.

Sysselsatte, midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid er personer som har et arbeid, men som var midlertidig fraværende i hele undersøkelsesuken på grunn av egen sykdom eller skade, arbeidskonflikt, ferie eller permisjon med lønn, fravær uten lov, eller arbeidsstans av slike årsaker som tekniske forhold eller værforhold.

Familiemedlemmer uten fast avtalt lønn i familiebedrift regnes som sysselsatte hvis de i undersøkelsesuken arbeidet der minst 10 arbeidstimer. Godtgjørelsen trenger ikke være i penger, den kan f.eks. vesentlig ytes i form av kost og losji. Vi skal omtale disse personene som familiearbeidskraft.

Følgende personer skal ikke regnes som sysselsatte:

(i) Arbeidstakere som i undersøkelsesuken var permittert uten lønn, midlertidig eller for en ubestemt periode.

(ii) Folk som i undersøkelsesuken verken var i inntektsgivende arbeid eller var selvstendig forretningsdrivende (inklusive i landbruket), men som hadde avtale om å tiltre et arbeid etter undersøkelsesuken. (I tilsvarende undersøkelser i Sambandsstatene og Sverige krever en at avtalen må gjelde tiltredelse innen 30 dager.)

(iii) Familiemedlemmer uten fast avtalt lønn i familiebedrift med mindre enn 10 arbeidstimer i undersøkelsesuken.

Som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt regnes følgende kategorier:

(a) Personer uten inntektsgivende arbeid som forsøkte å få arbeid i undersøkelsesuken. (Forsøket behøver ikke nødvendigvis være utført i selve undersøkelsesuken, men det må ha gjeldt også for denne uken. Det vil si at man må ha utført en aktiv handling

i eller før undersøkelsesuken for å skaffe seg inntektsgivende arbeid, og at man må ha vært i stand til å ta imot et eventuelt tilbud i undersøkelsesuken. Forsøk som bare gjelder arbeid etter undersøkelsesuken, er ikke nok.)

(b) Personer som ville vært i kategori (a) hvis de ikke hadde hatt en forbigående sykdom.

(c) Personer i kategori (i) foran.

(d) Personer i kategori (ii) foran hvis de hadde kunnet ta inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken.

(e) Personer i kategori (iii) ovenfor hvis de søkte (mer) inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken (analogt med personer i gruppe (a) ovenfor). De andre i kategori (iii) regnes ikke med i arbeidsstyrken.

Ved avgrensning av de ulike grupper i befolkningen i en konkret undersøkelsesuke anvendes disse definisjonene suksessivt, slik at en først teller opp de sysselsatte i inntektsgivende arbeid, blant de gjenstående teller opp de sysselsatte midlertidig fraværende, og blant de som så gjenstår, teller opp arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. De resterende regnes ikke med i arbeidsstyrken.

For flere detaljer om dette viser vi til intervjuerinstruksens kommentarer til spørsmålene 1, 23 og 27 i spørreskjemaet (Statistisk Sentralbyrå, 1973b) og til sidene G.I-III og H.I i brev 4 i brevkurset for intervjuerne (Statistisk Sentralbyrå, 1971?).

En grundig diskusjon av begrepene vedrørende arbeidsstyrken finnes hos Stein og Levine (1965). Det arbeid de refererer noen sider av, ble satt i gang med utgangspunkt i en innstilling fra U.S. President's Committee to Appraise Employment and Unemployment Statistics (1962).

3.2. Den praktiske avgrensning av hovedgruppene

3.2.1. Det nåværende skjema. Det spørreskjema som nå benyttes i de norske arbeidskraftundersøkelsene, finnes gjengitt i vedlegg 1. (Vedlegg og diagrammer finnes samlet bakerst i notatet.) I figur 3 har vi stilt opp et henvisningsdiagram som viser hvordan en avgrenser hovedgrupper i arbeidsstyrken på grunnlag av svar avgitt på spørsmål i spørreskjemaet. For spørsmål av direkte betydning for denne avgrensningen er svaralternativene ført opp i rektangler. Andre spørsmål er angitt ved sirkler. Hovedgruppene er angitt ved de tilsvarende svaralternativer. Firkanten som står "på spissen" etter spørsmål 27, representerer en avgrensning som først foretas under databearbeidingen.

Hovedmassen av respondenter grupperes etter sine svar på spm. 1, 2, og 27, og på spm. 12 og 14. Således regnes alle som svarer "ja" på spørsmål 1 som sysselsatte i inntektsgivende arbeid medmindre det går fram av svarene på spørsmål 2 og 27 at de er familiedlemmer uten fast avtalt lønn med en arbeidstid i familiebedrift på under 10 timer. De som faller i den siste gruppen, regnes som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt hvis de oppgir at de forsøkte å få mer inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken (spm. 8). Ellers telles de med i én av de seks kategoriene av personer utenom arbeidsstyrken etter hva de selv regnet som sitt viktigste gjøremål i undersøkelsesuken (spm. 3). Som vi alt har nevnt, dreier det seg her bare om en liten håndfull respondenter hvert kvartal. Vi har derfor ikke belastet figur 1 med å føre inn spm. 3 og spm. 8 der.

Oppdelingen av de sysselsatte etter yrkesstatus skjer naturligvis etter svaret på spm. 26 og 27.

Gruppen "sysselsatte, midlertidig fraværende" utgjøres av dem som svarer "nei" på spm. 1 og som oppgir at de hovedsakelig var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken (spm. 12).

Gruppen "arbeidssøkere uten arbeidsinntekt" utgjøres for den alt overveiende del av dem som svarer "nei" på spm. 1, som oppgir at de hovedsakelig utførte husarbeid hjemme, gikk på skole, studerte, var pensjonister - sluttet i arbeid, var uten arbeid, eller var opptatt med annet (spm. 12), og som dessuten oppgir å ha forsøkt å få inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken (spm. 14). I tillegg kan det altså komme noen få familie-medlemmer uten fast avtalt lønn som oppgis å ha arbeidet mindre enn 10 timer i familiebedrift og som også oppgir å ha forsøkt å få mer inntektsgivende arbeid i undersøkelses- uken, men det har vi aldri opplevet hittil.

De operasjonelle definisjoner av de ulike gruppene vi diskuterer, framkommer gjennom den måten en bruker svarene på spørsmålene i skjemaet til å klassifisere den enkelte respondent. Vi kan sikkert trygt regne med at hovedmassen av respondenter på den måten kommer "på riktig plass" i forhold til de formelle definisjonene som vi gjenga i underkapittel 3.1 ovenfor. For en del grupper kan en imidlertid være mer i tvil, dels om vi egentlig har sikret oss at de har oppfattet spørsmålene våre slik intensjonen var, og dels om vi har stilt nok spørsmål til å "sortere" alle slik vi skal dersom hvert spørsmål fungerer etter hensikten. I de etterfølgende hovedavsnitt skal vi diskutere dette nærmere.

3.2.2. Familiearbeidskraften Ved gjennomsyn av underkapittel 3.2.1 foran må en bli slått av de nitide kriteriene for gruppering av familiearbeidskraften. De som skulle være familiearbeidskraft etter spm. 1 og 27, grupperes etter arbeidstid, og de som har mindre enn 10 timer der, klassifiseres som arbeidssøkere eller i seks kategorier utenom arbeidsstyrken.

Det ser ut for at dette har gått på bekostning av den vekt en har lagt på å sikre seg at spørsmålene er utformet slik at en virkelig får tak i den totale dimensjonen på familiearbeidskraften her i landet. Hvor sikre kan vi være på at folk som i realiteten hadde minst 10 timers arbeidstid som familiemedlem uten fast avtalt lønn i familiebedrift, virkelig oppfatter at de skal svare "ja" på spm. 1 såfremt de fikk noen som helst godt-gjørelse for det, f.eks. bare i form av kost og losji? Vil ikke mange av dem oppfatte arbeidet som ikke-inntektsgivende og altså svare "nei" på spm. 1? De har jo ikke fast avtalt lønn, kanskje ikke pengelønn i det hele tatt. Det er lite i de spørsmål vi stiller som leder en gårdbrukers ektefelle eller hjemmeværende barn til å forstå at arbeid utført i familiebedriften, dvs. på gården utenom husarbeidet, skal regnes med. Det er overlatt til dem selv og intervjueren å komme på rett spor i intervjusituasjonen. Tilsvarende for andre grupper. Intervjueren har riktignok i prinsippet en støtte her i det at slike tilfeller gjennomgås som eksempler under de kurs som gis, og det finnes et par linjer om det i brev 4 i brevkurset (Statistisk Sentralbyrå, 1971?, side H.I). (Vi kan ikke finne noe i intervjuerinstruksen, Statistisk Sentralbyrå, 1973b). Det er imidlertid lett å forestille seg at de forhold som her er nevnt, kan ha medført en praksis som varierer fra intervjuer til intervjuer, og som kanskje også varierer over tid. Siden hver respondent skal være med i fire undersøkelsesomganger, kan det også hende at vi får inn en egen intervjunummer-effekt som består i at respondenten svarer annerledes i senere omganger enn i tidligere selv om de objektive forhold er uendret, f.eks. fordi en etter hvert bedre forstår intensjonen bak spørsmålene. Det kan være ganske omfangsrike marginalgrupper som berøres av dette.

En annen utforming av spørsmålene i skjemaet kunne være mer hensiktsmessig. Det er grunn til å merke seg at en er langt mer omhyggelig enn oss på dette punkt i de svenske

arbeidskraftundersøkelsene. Vi skal komme tilbake til dette i underkapittel 3.2.5 i det følgende.

Det ovenstående vil trolig fremstå som et problem for oss først og fremst når det gjelder familiemedlemmer som bare har kost og kanskje sporadisk arbeid i familiebedriften, mens resten av tiden går med til annet enn inntektsgivende arbeid. Det er mulig at dette kan være en del av forklaringen på at vi registrerer så lite familiearbeidskraft med kort- (inntektsgivende) arbeidstid. Det meste av den registrerte familiearbeidskraften har ganske normal arbeidstid.

3.2.3. Sysselsatte i og midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid

En respondent blir altså regnet som sysselsatt, midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid hvis han sier at han hører til denne kategorien når han får spørsmålet "Hva gjorde De hovedsakelig i forrige uke (undersøkelsesuken)" (spm. 12). Det stilles ingen probespørsmål, bortsett fra at spm. 13 delvis kan fungere som det. (Spm. 13 er: "Hva var den viktigste grunnen til at De var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid i forrige uke?") Dette kan medføre at en del personer som skulle vært registrert som midlertidig fraværende hos oss, ikke blir det, men kanskje blir registrert utenom arbeidsstyrken. (En har funnet grunn til å være mer omhyggelig enn oss også på dette punkt i de svenske arbeidskraftundersøkelsene. Se underkapittel 3.2.5 nedenfor.) De årsakene til midlertidig fravær som er ført opp i definisjonen i hovedavsnitt 3.2.1.1.A, kommer med som svaralternativer i spm. 13. (Etter instruksjonen skal disse ikke leses opp for respondenten.)

Enkelte grupper har gitt opphav til spesielle avgrensingsproblemer. Etter den formelle definisjonen skulle fiskere som har ligget værfast og derfor ikke har kunnet fiske hele undersøkelsesuken, regnes som midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid (medmindre de utførte annet inntektsgivende arbeid i stedet). Dette høres enkelt og greitt ut, men det er det neppe. Fiskerens arbeid består ikke bare i å sette redskapen i sjøen, ta den opp igjen, og håndtere fangsten. Det består også bl.a. i å ordne redskapen, i å avvente ankomsten av fangstmeldinger, og i å være ombord i fartøyet (og kanskje være med på å føre det) til og fra fangstfeltet. I så måte likner fiskerens situasjon på den som utrykningspersonell har. Brannfolk anses naturligvis ikke for å arbeide bare når det brenner, fast ambulansepersonell med vakt ved sykehus utfører inntektsgivende arbeid også mens de venter på utrykningsordre, osv. Skal værfaste fiskere regnes som midlertidig fraværende, må en ta stilling til om dette skal gjelde f.eks. også hvis de ligger værfast på sjøen eller i nødhavn, osv.

På bakgrunn av slike overveielser har en bestemt seg for å regne fiskere som sysselsatt i inntektsgivende arbeid når de etter den formelle definisjonen skulle vært regnet som midlertidig fraværende p.g.a. værforhold. Dette framgår også av intervjuerinstruksjonen (Statistisk Sentralbyrå, 1973b, side 6).

Analogt burde fiskere antakelig regnes som sysselsatt i inntektsgivende arbeid hvis de ligger ved feltet og venter på fiskeinnsiget eller på at midlertidig fiskestopp skal oppheves. Det har imidlertid ikke vært mulig å bringe på det rene hvilken praksis som følges her, eller om det i det hele tatt er noen fast praksis på dette punkt.

Fiskerne er ikke alene om å gi opphav til slike avgrensingsproblemer. Distriktsleger på "sovende vakt", lufttransportpersonell på "stand-by", forretningsfolk på forretningsreise, og flere andre grupper må behandles særskilt. For mange av dem har en ennå ikke fått presise bestemmelser.

Det er ikke mulig å ta alle slike særbestemmelser inn i spørreskjemaet uten å overbelaste det fullstendig. De burde imidlertid være utarbeidet for alle de sargrupper som har noe omfang, og de burde være lett tilgjengelige for intervjuerne i felten.

3.2.4. Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt Den største gruppen blant arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, utgjøres av dem som oppgir at de i undersøkelsesuken ikke utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet, at de hovedsakelig utførte husarbeid, studerte, var uten arbeid, osv., og at de forsøkte å få inntektsgivende arbeid. I tillegg kommer noen få familiemedlemmer som oppgir å ha søkt arbeid, slik vi alt har nevnt. Dessuten skal en regne med folk som var permittert uten lønn, slike som ikke var i inntektsgivende arbeid, men som hadde avtale om å begynne med slikt arbeid (eventuelt innen 30 dager), og slike som ville søkt arbeid dersom de ikke hadde vært forbigående syke.

I motsetning til det en kan finne i det svenske spørreskjemaet, er det intet i vårt nåværende skjema som sikrer at marginalkategoriene ovenfor (utenom de få familiemedlemmene) regnes som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Vi kan heller ikke finne noe verken i intervjueringstruksen (Statistisk Sentralbyrå, 1973b) eller kursbrev 4 (Statistisk Sentralbyrå, 1971?). En har kanskje regnet disse gruppene som så ubetydelige at en har neglisjert dem. Dette kan vel være rimelig når det er press på arbeidsmarkedet, slik vi har hatt i Norge i lengre tid. Det er imidlertid viktig at spørreskjemaet utformes slik at det også virker hensiktsmessig i andre markedssituasjoner. I en periode med stor arbeidsledighet kan vi tenke oss at det kan bli ganske mange som permitteres uten lønn og som etter den formelle definisjonen skal regnes som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, men som vil falle utenfor etter det nåværende skjemaet. Dette må være uheldig. En bør søke å rette på dette under skjemarevisjonen, der en også bør gå på jakt etter andre elementer i spørreskjemaet som i for stor grad er preget av vår aktuelle arbeidsmarkedsituasjon.

Vi vil også sette søkelyset på verdien av samspillet mellom de nåværende spm. 14 og 20. Spørsmål 20 ("På hvilken måte forsøkte De å skaffe Dem arbeid?") er tenkt å skulle fungere som et kontrollspørsmål på sannhetsinnholdet av spm. 14 ("Forsøkte De å få inntektsgivende arbeid i forrige uke?"). Det tillater respondenten å gå tilbake og endre svaret på spm. 14 dersom han i første omgang ga et overilet svar. (Ved siden av dette gir svaret på spm. 20 noen opplysning om hvorledes folk søker å skaffe seg arbeid, noe som i det minste kan ha interesse for arbeidskraftmyndighetene. Det er imidlertid stor stabilitet i fordelingen av svarene på spm. 20, så en trenger vel ikke ta med dette spørsmålet hver gang av den grunn.)

Nå skal forsøket på å skaffe seg inntektsgivende arbeid ikke nødvendigvis være utført i selve undersøkelsesuken, men det må ha gjeldt også for denne uken. Det vil si at man må ha utført en aktiv handling i eller før undersøkelsesuken for å skaffe seg inntektsgivende arbeid, og at man må ha vært i stand til å ta imot et eventuelt tilbud i undersøkelsesuken. Forsøk som bare gjelder arbeid etter undersøkelsesuken, er ikke nok. Dette framgår av intervjuerinstruksene for arbeidskraftundersøkelsene (Statistisk Sentralbyrå, 1973b, side 8). Det framgår imidlertid ikke på noen måte av spørreskjemaet. Det er derfor ikke godt å vite i hvilken utstrekning den tilsiktede definisjon i virkeligheten etterleves i praksis. Vi synes at dette er en svakhet ved det nåværende spørreskjemaet, og foreslår at arbeidsgruppen overveier å omformulere den sekvensen som nå består av spørsmålene 14 og 20,

Slik at de nye spørsmålene blir mer i overensstemmelse med den definisjonen som er tilsiktet. Ett enkelt virkemiddel er å spørre om respondenten kunne tatt arbeid i undersøkelsesuken. Det er imidlertid neppe nok bare å innføre ett enkelt tilleggsspørsmål av denne typen.

I tillegg til de ovenstående momenter er vi kjent med at det er en viss tendens til å sykemelde seg i stedet for å melde seg arbeidsløs. Personer dette gjelder, kommer ventelig ikke med som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Det er imidlertid vanskelig å se hvordan en eventuelt skulle ta hensyn til dette i AKU.

3.2.5. Det svenske og det amerikanske spørreskjemaet I vedlegg 2 gjengis det spørreskjemaet Statistiska Centralbyrån i Stockholm brukte i sin arbeidskraftundersøkelse for uken 11.-17. mars 1974. Så langt det gjelder de spørsmål vi her diskuterer, utgjør skjemaet selv et henvisningsdiagram; så vi trenger ikke lage noe nytt. Legg for øvrig merke til den interessante utforming skjemaet har fått også på andre måter. En ser f.eks. at intervjueren ved å slå ut skjemaet kan se både side 1 og side 2 samtidig, noe som sikkert kan være nyttig i intervjusituasjonen.

Ellers må en bli slått av den omtanke som er lagt i de spørsmål som leder til avgrensningen av hovedgruppene i og utenfor arbeidsstyrken. En bruker to spørsmål (spm. 1 og 2) istedenfor vårt ene spørsmål 1. Familiearbeidskraften avgrenses ved hjelp av spm. 17 og 6 (analogt med våre spm. 27 og 2), men også gjennom spm. 4 og 5. Midlertidig fraværende framkommer gjennom spm. 3 (tilsvarende vårt spm. 12), men også gjennom probespørsmålet 7. Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt får en tak i gjennom spm. 8 (tilsvarende vårt spm. 14), men også gjennom spm. 3 og 9. Det viser seg at enkelte hovedgrupper tilføres mange "ekstra" respondenter gjennom probespørsmålene her. Tabell 3.2.1 nedenfor er stilt opp på grunnlag av opplysninger fra Statistiska Centralbyrån, og den viser at en får betydelige effekter i tallene for familiearbeidskraft og midlertidig fraværende, noe som igjen gir utslag i tallet på sysselsatte og personer i arbeidsstyrken. En kan blant annet merke seg at 52 prosent av familiearbeidskraften ble fanget opp av tilleggsspørsmålet i august 1968, mens 22 prosent av de midlertidig fraværende kom fram på denne måten.

Utformingen av side 1 i det svenske skjemaet har vært som gjengitt i vedlegg 1 siden 1962. (Side 2 har bare gjennomgått meget små endringer i denne tiden.) Før dette hadde skjemaet en annen utforming. Undersøkelser som SCB gjennomførte i 1961 og 1962 tydet imidlertid på at det skjema man den gang brukte, gav resultater beheftet med betydelige målefeil (Statistiska Centralbyrån, 1962a og b), så det ble revidert. Under vår forestående skjemarevisjon bør vi trekke lærdom av disse erfaringene og unngå den utforming som det svenske skjemaet hadde tidligere.

En av forskjellene mellom det tidligere og det nåværende svenske skjemaet er at en før åpnet med spørsmålet "Vad var Er huvudsakliga verksamhet förre veckan? Var det förvärvsarbete (arbete i eget hushåll) eller något annat?" Denne åpningen er utformet etter samme mønster som i de tilsvarende undersøkelsene i Sambandsstatene, der spørsmålet lyder: "What was ... doing most of last week - working, keeping house, going to school, or something else?" (Se vedlegg 3.) I Sverige fant man imidlertid at dette var en uheldig måte å starte intervjuet på, og man forlot den. Denne åpningen ble også diskutert og forkastet under vår egen planlegging i 1971.

La oss også kommentere utformingen av et par av spørsmålene.

Vårt spm. 12 lyder: "Hva gjorde De hovedsakelig i forrige uke?" Svaralternativene skal ikke leses opp.

Tabell 3.2.1. Virkning av tilleggsspørsmål på fordelingen etter arbeidsstyrkestatus ifølge den svenske arbeidskraftundersøkelsen i august 1968

	Fordeling etter spm. tilsv. spm. 1, 12 og 14 på det norske skjemaet ¹⁾	Virkning av tilleggs- spm. for å fange opp familie- medlemmer uten fast avtalt lønn	Derav følgende fordeling	Virkning av tilleggs- spm. for å fange opp midl. fra- værende	Derav følgende fordeling	Virkning av over- føring av midl. fra- værende med spesi- elle fraværs- årsaker til arbeids- søkere uten arb.- inntekt	Publisert fordeling
I arbeidsstyrken	3 730 900	56 800	3 787 700	158 800	3 946 500	0	3 946 500
Sysselsatte	3 649 200	57 300	3 706 500	158 800	3 865 300	0	3 857 500
I inntektsgiv- ende arbeid	3 080 400	58 900	3 139 300	0	3 139 300	0	3 139 300
Herav familie- medlemmer	54 800	58 900	113 700	0	113 700	0	113 700
Midlertidig fra- værende	568 800	- 1 600	567 200	158 800	726 000	-7 800	718 200
Arbeidssøkere uten arbeidsinn- tekt	81 700	- 500	81 200	0	81 200	7 800	89 000
Utenfor arbeids- styrken	2 633 200	-56 800	2 576 400	-158 800	2 417 600	0	2 417 600

1) Svenskene har "Arbetssøkande" som eget alternativ på spm. om hovedsakelig virksomhet i forrige uke.

K i l d e: Oppstilling fra Stein Østerlund Petersen på grunnlag av SCB(1969).

Svenskenes spm. 3 lyder: "Vad gjorde Ni huvudsakligen förre veckan?" Arbetade i eget hushåll (studerade, gikk i skolan) eller något annat."

Den siste formuleringen hjelper liksom respondenten i vei, og den kan derfor være å foretrekke.

Mens vi i vårt spm. 1 omtaler "inntektsgivende arbeid", handler det svenske spm. 1 om "forvårvsarbeite", noe som vel best kan oversettes med yrkesarbeid. I underkapittel 3.2.2. ovenfor nevnte vi at adjektivet "inntektsgivende" kunne gi enkelte respondenter feil assosiasjoner. Under forarbeidene til det nåværende skjemaet ble ulike alternative betegnelser diskutert ganske inngående, men en ble altså stående ved det nåværende spm. 1. Hvis en i en ny versjon av skjemaet innfører et probespørsmål analogt til svenskenes spm. 4 og 5, burde ikke faren for feilassosiasjon bety noe lenger.

La oss avslutte med å nevne at Statistiska Centralbyrån har eksperimentert en del med ulike utforminger av enkelte spørsmål også ut over det som foregikk i 1961 og 1962, og som vi nevnte foran. For dokumentasjon, se Statistiska Centralbyrån (1962a, b, d; 1964).

3.3. Sammensetningen av arbeidsstyrken

3.3.1. Oppdeling etter alder, kjønn, ekteskape- lig status, yrke, utdanning, næring

Når en skal underkaste produksjonsfaktoren arbeidskraft et nærmere studium, vil en i første omgang interessere seg for størrelsen av visse sentrale makrogrupper. For å få en oversikt over faktisk innsats og eventuelt over om (og hvordan) denne innsatsen kan økes ønsker en å vite hvor mange som er i inntektsgivende arbeid, hvor mange som er midlertidig fraværende fra slikt arbeid og hvor mange som ikke har inntektsgivende arbeid men som søker det. Deretter vil en gjerne ha opplysninger om hvorledes hver av disse gruppene er delt opp etter

visse kjennetegn, der de mest nærliggende antakelig er alder, kjønn, ekteskadelig status, yrke, utdanning og næring. Gjennom utformingen av standardskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene har en søkt å skaffe slike opplysninger. Vi diskuterte behandlingen av de sentrale makrobegrepene i underkapittel 3.2. ovenfor, og skal nå kort beskrive hvorledes vi får kjennskap til de inndelingsvariablene som vi nevnte (alder, kjønn, osv.). Vi har ingen forslag til endringer til de spørsmålsformuleringer som brukes nå. I relasjon til arbeidskraftundersøkelsene er enkelte av disse kjennetegnene i prinsippet uproblematisk (alder, kjønn, ekteskadelig status). Andre av dem (yrke, utdanning, næring) er nok ikke så greie og likefremme, men Byrået har en lang tradisjon i utformingen av slike spørsmål, og vi har vanskelig for å se at det er lett å få noen gevinst gjennom endring av nåværende formuleringer.

Våre forklaringer gis i direkte tilknytning til spørreskjemaet i vedlegg 1.

Alder og kjønn: Den intervjuedes fødselsdato og personnummer er kjent på forhånd. Hvorvidt den intervjuede er mann eller kvinne, framgår teknisk av om tredje siffer i personnummeret er et oddetall eller ikke.

Ekteskadelig status: Alle intervjuede skal få spørsmålet "Er De ugift, gift eller før gift?" (spm. 29). Siden den ekteskadelige status kan endre seg fra et kvartal til et annet, stilles spørsmålet i hver intervjurunde. Det er mulig at enkelte av forskjellige grunner vil gi uriktig svar på dette spørsmålet. Dette er imidlertid neppe betydningsfullt for arbeidskraftundersøkelsene, og det må ligge utenfor deres formål å gå et eventuelt pålitelighetsproblem her etter i sømmene. (Vi har forøvrig kommentert dette spørsmålet i underkapittel 2.3.1. allerede.)

Utdanning: En får opplysninger om nivået og arten av den enkeltes utdanning gjennom spørsmålene 37-39. Alle intervjuede skal ha disse spørsmålene første gang de intervjues. De fleste får utdanningsspørsmålene bare denne ene gangen, men de aller yngste får spørsmålene om igjen hver gang de intervjues. Motivet for et slikt opplegg er følgende: I de yngste aldersklassene vil mange være under utdanning, og en regner med at mange kan endre utdanningsstatus i løpet av den perioden de er med i arbeidskraftundersøkelsene. Etter hvert som folk kommer forbi den alder da mange er under utdanning, vil det imidlertid bli stadig færre som får endringer i utdanningsstatus over den tiden de er med i undersøkelsene. Det er derfor neppe behov for å innhente opplysningene mer enn en gang bortsett fra for de aller yngste. Grensen er nå satt ved alder 20 år, slik at bare de som er 16-19 år får utdanningsspørsmålene om igjen i alle runder. I betraktning av den pågående utdanningsekspløsjon er det imidlertid vår oppfatning at denne grense er satt for lavt og at den bør utvides i alle fall til 25 år.

Ved siden av at de fleste får utdanningsspørsmålene bare en gang, er disse spørsmålene plassert aller sist i spørreskjemaet. Begge disse virkemidlene er benyttet fordi en ønsker at utdanningsspørsmålene skal belaste arbeidskraftundersøkelsene minst mulig. Felstaben rapporterer nemlig at de møter en god del motvilje når folk blir bedt om å gi opplysninger om egen utdanning. Dette er særlig framtreddende blant eldre mennesker. De samme faktorene som kan lede til slik motvilje, kan lede i retning av en viss upålitelighet ved utdanningsopplysningene, særlig ved at folk rapporterer høyere utdanning enn de egentlig har. Dette er antakelig noe en må være villig til å leve med i tilknytning til arbeidskraftundersøkelsene. Vi klarer i hvert fall ikke å foreslå noen endring i det nåværende opplegg som vi tror kan lede til betydningsfulle forbedringer på dette punkt.

Næring, yrke, etc.: En får opplysninger om næring, yrke og liknende gjennom spørsmålene 23-28. Disse spørsmålene stilles i hver intervjurunde til alle som er med i arbeidsstyrken, bortsett fra at arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som aldri har utført inntektsgivende arbeid, ledes utenom spm. 24-28.

I tilknytning til opplysningene om yrke og næring har en vanskelige kodingsproblemer. (Tilsvarende problemer oppstår ved koding av utdanning). Gjennom en særlig innsats i kodingsprosessen får en imidlertid spm. 23-24 og 28 til å fungere bra. Vi skal derfor ikke kommentere disse nærmere her. Derimot har vi følgende bemerkninger til spm. 25-27:

I spm. 25 spør vi den intervjuende om hvor lenge det er siden vedkommende begynte å arbeide i sin aktuelle virksomhet. Svaret skal oppgis i antall år. Arbeidsdirektoratet har ytret ønske om at dette spørsmålet skal beholdes, men at kodingen av opplysningene skal foretas på en annen måte. Direktoratet foreslår at en istedenfor å få oppgitt et helt antall år skal kode ansienniteten etter følgende oppdeling:

0 - 3	mnd.
4 - 6	"
7 - 12	"
1 - 2	år
3 - 5	"
6	år og mer.

I spm. 26 får vi opplyst om den intervjuede arbeider i et enkeltmannsfirma, et ansvarlig selskap, et aksjeselskap e.l., eller i offentlig virksomhet. De som arbeider i et aksjeselskap e.l. eller i offentlig virksomhet, regnes som ansatte. De øvrige blir spurt om de arbeidet som selvstendige, som ansatte, eller som familiemedlemmer uten fast avtalt lønn i spm. 27. Hittil har ikke spm. 26 vært benyttet til noe annet enn denne avgrensningen av de ansatte i aksjeselskaper e.l. og i offentlig virksomhet. Vi har også vanskelig for å se hvorfor akkurat arbeidskraftundersøkelsene skal bebyrdes med innsamling av opplysninger om hvor mange det er som arbeider i enkeltmannsfirmar, henholdsvis ansvarlige selskaper, og hvor mange av disse igjen det er som er selvstendige, ansatte, osv. Vi vil derfor foreslå at arbeidsgruppen overveier å forenkle denne sekvensen på to spørsmål. En måte å gjøre dette på, er å utforme ett enkelt spørsmål til erstatning for de to. En annen måte er å beholde spm. 27 som nå, men å erstatte spm. 26 med et spørsmål av typen "Er dette offentlig virksomhet eller et aksjeselskap e.l.?" med svaralternativene ja/nei.

3.3.2. Nærmere om arbeidssøkere uten arbeidsinntekt For å unngå sammenblanding med dem som opptrer i statistikken som arbeidsløse registrert ved arbeidsformidlingen har Byrået besluttet å omtale dem som er arbeidsløse i arbeidskraftundersøkelsenes forstand, som arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Vi har tidligere diskutert hvordan disse avgrenses, og skal her konsentrere oss om hvilken informasjon en for øvrig samler inn om denne gruppen.

Etter det nåværende standard skjema for arbeidskraftundersøkelsene får en særlige opplysninger om arbeidssøkere uten arbeidsinntekt gjennom spørsmålene 19-22. En spør der om den arbeidssøkende fikk utbetalt arbeidsløysetrygd i undersøkelsesuken, hvilken måte han forsøkte å skaffe seg arbeid på, hvor mange timer han kunne tenke seg å arbeide pr. uke i den nærmeste framtid, og hvor mange uker det er siden han begynte å søke arbeid. Gjennom spørsmål 23 får en vite om arbeidssøkeren har hatt inntektsgivende arbeid tidligere, og i tilfelle hvilken bedrift vedkommende hadde arbeid i. Spørsmålene 24-28 ber om de vanlige opplysningene

vedrørende virksomheten. Utover dette får en vite hva arbeidssøkeren hovedsakelig gjorde i undersøkelsesuken (spm. 12), og en får de vanlige opplysningene om sivilstand, familieforhold og utdanning (spm. 29-39). En får ikke ytterligere opplysninger om arbeidssøkerens eventuelle tidligere erfaringer på arbeidsmarkedet, og heller ikke om hva årsaken var til at vedkommende ble arbeidssøker uten arbeidsinntekt. Slik informasjon samles heller ikke inn i de svenske undersøkelsene. Derimot inneholder det tilsvarende amerikanske spørreskjemaet noen slike spørsmål, og arbeidsgruppen bør studere disse nærmere. (Se spørsmålene 22.A - 22.F i vedlegg 3.) En bør ta med i betraktningen at Arbeidsdirektoratet er interessert i å få med et spørsmål om hvorfor arbeidssøkere uten arbeidsinntekt sluttet i sitt tidligere arbeid. (Sml. amerikanernes spm. 22.B.)

En statistisk analyse av dataene vedrørende arbeidssøkere uten arbeidsinntekt vil dels bygge på svarene på spørsmålene 20-23, dels på den informasjon som skjemaet for øvrig gir om arbeidssøkernes virksomhet og familieforhold. Det som kan komme ut av en slik analyse, er derfor avhengig av kvaliteten av opplysningene av begge disse typene av spørsmål. Vi diskuterer de "alminnelige" spørsmålene 12 og 24-39 andre steder i dette notatet, og skal ikke gjenta argumentasjonen her. La oss bare nevne som særlig betydningsfullt av problemer med å bestemme strukturen i de enkelte husholdninger som er med i arbeidskraftundersøkelsene, også er relevante for studiet av de arbeidssøkende. Når en som nå ikke vet hvilken status den enkelte arbeidssøker har i den husholdning han tilhører, er det vanskelig å vurdere hvilken betydning det har for familien at han er arbeidsløs.

Vi har ingen forslag til forandring av spørsmålene 21-23. Spørsmål 20 omtalte vi i underkapittel 3.2.4. ovenfor. Til spørsmål 19 har vi følgende kommentarer:

Spm. 19 (om arbeidsløysetrygd) har gitt tall som stemmer dårlig med dem Arbeidsdirektoratet oppgir. AKU-tallene er lavere, men de følger stort sett bevegelsene i tallene fra Arbeidsdirektoratet. En kan vel aldri vente å få sammenliknbare tall her, bl.a. fordi det visstnok ikke er uvanlig at personer som får utbetalt trygd, likevel arbeider noen få timer i uken og således blir ledet utenom spm. 19 i det nåværende AKU-skjema. Dette spørsmålet var tiltenkt en kontrollfunksjon på kvaliteten i AKU-tallene, men det svarer altså ikke til hensikten. Det bør derfor gå ut.

4. MULIGE ARBEIDSSØKERE UTEN ARBEIDSINNTÉKT

4.1. Innledning

Arbeidskraftundersøkelsene skal gi oss et sett av opplysninger om dem som deltar på arbeidsmarkedet. Det er dessuten meget stor interesse for å bruke disse undersøkelsene til også å skaffe opplysninger om dem som ikke har eller prøver å få inntektsgivende arbeid. Man vil gjerne vite noe om hvilke virksomheter folk utenom arbeidsstyrken er beskjeftiget med, hvorfor de ikke er med i arbeidsstyrken, hvor mange av dem som ønsker å komme i inntektsgivende arbeid, hva som skal til før de tar slikt arbeid, osv. Spørsmål av denne typen har stått helt sentralt i den diskusjon som har vært ført rundt arbeidskraftundersøkelsene, både nylig her i landet og tidligere i Sambandsstatene og i Sverige. (Se f.eks. Stein og Levine, 1965; Goldstein, 1967; Flaim, 1973; Mincer, 1973; Rosen, 1973; Strandberg, 1971, kapittel 6; Rosengren og Svensson, 1973a-b; Birkeland, 1974.)

I denne diskusjonen har interessen særlig konsentrert seg om dem som en i Byrået har kalt mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Denne utgjøres av den del av befolkningen mellom 16 og 74 år som står utenfor arbeidsstyrken og som ønsker å komme i inntektsgivende arbeid, men som likevel ikke søker slikt arbeid. I dette kapitlet skal vi se nærmere på dette begrepet, på nytten av det, hva det inneholder, hvordan det har vært forsøkt operasjonalisert, og hvorfor den praktiske avgrensningen av denne gruppen i Byråets arbeidskraftundersøkelser bør foretas annerledes enn i dag.

4.2. To synsvinkler på mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt

I kapittel 2.1 beskrev vi hvordan en kan anlegge to forskjellige synspunkter på informasjon om arbeidsmarkedet: På den ene side kan en konsentrere seg om produksjonsfaktoren arbeidskraft, og på den annen side kan en interessere seg for det forhold folk har til arbeidsmarkedet. Arbeidskraftundersøkelsene skal gi grunnlag for belysning av begge disse typer av problemstillinger, dels ved at en skaffer data som kan brukes for dem begge, og dels gjennom innsamling av opplysninger som er spesifikke for ett av formålene.

Dette paret av innfallsvinkler er relevant også når en spesielt ser på mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. I en press-situasjon med "knapphet" på arbeidskraft, slik vi stadig synes å ha her i landet, vil det være stor interesse for å kartlegge hvilke unyttede arbeidskraftressurser som finnes til enhver tid. En vil da ønske å få en oversikt over hvor store ressurser som eventuelt finnes, hvor de er, hvilken karakter de har, og hvilke betingelser som må oppfylles for at de skal kunne aktiviseres. Gjennom en slik kartlegging ønsker en å skaffe seg et grunnlag for å bestemme dimensjoneringen og karakteren av de tiltak som skal settes i verk for å fylle behovet for arbeidskraft i næringslivet og i den offentlige sektor, tiltak både fra myndighetenes side og fra næringslivet selv. Gjennom sin politikk påvirker myndighetene dessuten den andre siden i denne ligningen, nemlig arbeidskraftbehovet, og også i denne sammenheng trengs det en oversikt bl.a. over mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt.

Hvis en ser dette fra den andre synsvinkelen vi nevnte, vil en interessere seg for hvor mange det er som ikke engang søker inntektsgivende arbeid til tross for at de ønsker å få det, hvordan denne gruppen er sammensatt, hva årsakene kan være til at de er kommet i denne situasjonen, hva som kan gjøres for å endre den, osv. En vil se på arbeidsmarkedet som en arena for selvtutfoldelse og arbeidsmulighetene som en betydningsfull side ved levevilkårene. De mulige arbeidssøkere betraktes da gjerne som et sosialt problem - i hvert fall vil omtalen av dem lett få slike overtoner.

Det kan være at en vil interessere seg for de mulige arbeidssøkere som en arbeidskraftressurs først og fremst i en situasjon med stor etterspørsel etter arbeidskraft. Interessen for arbeidsmulighetene til denne kategorien ser derimot ut til å ha vært stor i alle konjunktursituasjoner, i hvert fall i de senere år. Det kan her spille en rolle at størrelsen av denne gruppen kan øke når det er liten etterspørsel etter arbeidskraft (discouraged - worker - effekten).

I denne sammenheng er det viktig å være oppmerksom på at mulige arbeidssøkere ikke nødvendigvis i første rekke er folk som lar være å søke arbeid fordi de mener at de ikke vil finne noen jobb som passer for deres utdanning og øvrige bakgrunn. Man finner mange slike også, men det synes å være langt flere som hører med blant de mulige arbeidssøkere fordi de mener at de ikke får deltidsarbeid eller fordi det er for vanskelig å organisere hjelp til pass av barn eller til husarbeid, o.l. (Se f.eks. Flaim, 1973, s. 29-30; Ljones, 1974, s. 39-41; Rosengren og Svensson, 1973b, 1974; Strandberg, 1971, s. 77-78.)

Momenter som dem vi har nevnt her, danner bakgrunnen for den store oppmerksomhet som de mulige arbeidssøkere har fått. Slike momenter er antakelig tilstrekkelig presise til å gi motiv for pågående krav om å få presentert den oversikt som etterspørres. Før en kan gå i gang med de målinger som trengs for en slik kartlegging, må imidlertid de tekniske problemstillingene avklares ytterligere, og begrepene må presiseres og operasjonaliseres. La oss gå litt inn på den oppgaven en da står overfor.

[Momenter som dem vi har nevnt, kan danne grunnlag for en interesse for undersysselsatte og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt tilsvarende den vi har merket for mulige arbeidssøkere. En del av målingsproblemene vil være felles for de tre kategoriene, men problemene knyttet til innsamling av data for undersysselsatte og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt at skiller seg likevel så pass mye fra dem en stilles overfor når en skal studere mulige arbeidssøkere, at vi her behandler dem i forskjellige kapitler. Undersyssetting diskuteres således i underkapittel 5.3, mens spørsmål vedrørende arbeidssøkere uten arbeidsinntekt tas opp i underkapitlene 3.2.4 og 3.3.2.]

4.3. Begrepet "potensiell arbeidskraft"

Vi skrev i underkapittel 4.1 at mulige arbeidssøkere (uten arbeidsinntekt) er personer mellom 16 og 74 år som står utenfor arbeidsstyrken og som ønsker å komme i inntektsgivende arbeid, men som likevel ikke søker slikt arbeid. En slik definisjon representerer et forsøk på å avgrense en befolkningsgruppe som er interessant ut fra begge de to synsvinkler vi nevnte i underkapittel B foran, og som samtidig lar seg identifisere på en praktisk måte i statistiske undersøkelser av den typen vi har i tankene.

En verbal definisjonsformulering av denne typen utgjør bare et første skritt i løsningen av de tekniske definisjonsproblemene en står overfor. Det en er ute etter, er et begrep som kan fange opp viktige sider av et sosialt fenomen som har vært diskutert under mange navn (skjult arbeidsløshet, kamuflert arbeidsledighet, "manpower gap"). Definisjonsforsøkene er legio. Det er ikke enkelt å komme fram til noen grei og fornuftig avgrensning. En prøver å gjøre målbart noe som i bunn og grunn er temmelig subjektivt siden klassifiseringen av en person jo avhenger av intensiteten i vedkommendes ønske om inntektsgivende arbeid. I den grad vedkommende kan ta inntektsgivende arbeid men ikke søker fordi han eller hun mener det er håpløst å få noe, avhenger klassifiseringen også av personens egen oppfatning av arbeidsmulighetene, som igjen kan være ganske subjektiv. Det er altså åpnebare målingsproblemer forbundet med denne klassifiseringen.

Vi skal vie slike målingsproblemer en god del oppmerksomhet i dette kapitlet. Som et utgangspunkt skal vi nevne enkelte trekk ved en undersøkelse gjennomført i regi av Forskningsgruppen for potensiell arbeidskraft ved Nationalekonomiska institutionen ved Göteborgs universitet. Disse forskerne (Rosengren og Svensson, 1973a, s. 6-13) definerer potensiell arbeidskraft som den del av befolkningen som tilhører følgende grupper:

- (i) Personer uten inntektsgivende arbeid som ønsker slikt arbeid men som ikke kan få det på grunn av hindringer knyttet til arbeidssituasjonen (f.eks. mangel på arbeid), til personen selv (f.eks. mangel på nødvendig utdanning, eller fysiske eller psykiske årsaker), og/eller til det institusjonelle systemet (f.eks. problemer med pass av barn).
- (ii) Personer "som befinner sig i arbeidsmarknadsutbildning" (formodentlig yrkesopplæring i arbeidskraftmyndighetenes regi). Om denne gruppen skriver Rosengren og Svensson (1973a, s. 8):

"För dessa personer gäller att själva anledningen till att de studerar är att de skall undanröja ett förvärvshinder och därmed kunna (åter-) inträda på arbetsmarknaden. Det kan mot denna bakgrund vara naturligt att inräkna dessa personer i den potentiella arbetskraften. De kan inte omedelbart, men inom en nära framtid, söka sig ut på arbetsmarknaden. Om inte arbetsmarknadsutbildningen funnits skulle flertalet av ifrågavarande personer ha varit antingen arbetslösa eller ingått i den potentiella arbetskraften (t ex med arbete i eget hushåll som huvudsaklig verksamhet). För övriga studerande förefaller däremot resonemanget ovan mindre tillämpligt. En väsentlig avsikt med utbildning inom det ordinarie skolsystemet är i och för sig att bereda de studerande goda möjligheter till sysselsättning efter avslutande studier. Dessa studier ligger emellertid i princip tidsmässigt före den tidpunkt då de studerande är beredda till sitt första inträde på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutbildningen är däremot till för att avhjälpa ett hinder som konstaterats vid ifrågavarande individs kontakt med arbetsmarknaden." Det framgår imidlertid senere at de også regner med her personer som oppgir at de studerer fordi de ikke får tilbudt passende arbeid (Rosengren og Svensson, 1973b, s. 57-60, s. 118-119, s. 127-139).

- (iii) Personer i den beskyttede sektor, på følgende måte (Rosengren og Svensson, 1973a, s. 10):

"Enligt AKU registreras personer sysselsatta i den skyddade sektorn som sysselsatta och därmed i arbetskraften. Vissa grupper här kan emellertid trots detta hänföras till den potentiella arbetskraften i förhållande till den öppna arbetsmarknaden. Med skyddad sektor avses här personer i arbetsprövning, arbetssträning, halvskyddat arbete, verkstad för skyddad sysselsättning, arkivarbete samt beredskapsarbete. Beredskapsarbete delas upp på särskilda och allmänna beredskapsarbeten. Från den potentiella arbetskraften kan direkt uteslutas personer i allmänna beredskapsarbeten, då dessa kan jämföras med arbetslösa (alternativsituationen är registrerad arbetslöshet). De övriga grupperna tillhör den potentiella arbetskraften till den del de syftar till och fungerar som aktiveringsåtgärder och ej enbart som sysselsättningsskapande åtgärder. Denna distinktion gäller särskilt sysselsatta i verkstad för skyddat arbete."

- (iv) Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som ikke er registrert som arbeidsløse hos arbeidsformidlingen.
- (v) Personer som har inntektsgivende arbeid og som ønsker mer slikt arbeid men som ikke kan få arbeid med ønsket arbeidstid på grunn av forhold som dem vi beskrev foran (undersysselsatte).
- (vi) De definerer også negativ potensiell arbeidskraft som sysselsatte personer med lengre arbeidstid enn den de ønsker (oversysselsatte).

For å få informasjon om disse gruppene har forskerne fått intervjuet ca. 6 000 personer i göteborgsregionen og i tre smålandsregioner ved årsskiftet 1972/73 i tilknytning til de (månedlige) svenske arbeidskraftundersøkelsene. I intervjuene har en først brukt det vanlige svenske AKU-skjemaet, og deretter har en anvendt et tilleggsskjema med 41 ytterligere spørsmål i alt (Rosengren og Svensson, 1973b, s. 19-25 og bilag I). På grunnlag av de opplysningene som slik ble samlet inn, har en bl.a. anslått størrelsesordenen av de ulike grupper i den potensielle arbeidskraften i Sverige ved årsskiftet 1972/73, slik de er angitt i tabell 4.1 her.

Tabell 4.1. Sammensetningen av den potensielle arbeidskraften i Sverige ved årsskiftet 1972/73. Antall i tusen. Estimert

Gruppe	Menn	Kvinner	Til- sammen
(i) Mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt	21	164	185
(ii) Under "arbetsmarknadsutbildning" m.m. .	18	15	32
(iii) I beskyttet sektor	9	1	10
(iv) Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som ikke er registrert som arbeidsløse	10	7	18
(v) Undersysselsatte	21	56	77
(vi) Oversysselsatte	52	146	198

K i l d e: Rosengren og Svensson (1973b), s. 121.

Til sammenlikning nevner vi at antall sysselsatte menn og kvinner samtidig var henholdsvis 2 322 000 og 1 556 000 (medregnet over- og undersysselsatte) ifølge samme kilde.

Hovedrapporten fra denne intervjuundersøkelsen (Rosengren og Svensson, 1973b) inneholder et rikt register av opplysninger om de enkelte gruppene i den potensielle arbeidskraften. I sin oppsummering (s. 109-190) skriver forfatterne bl.a.:

"Den potensiella arbetskraften är en synnerligen heterogen grupp med avseende på de åtgärder som krävs för aktivering. För vissa personer krävs enbart att ett direkt förvärvshinder elimineras (t ex lösande av barntillsynsproblem), medan för andra personer även krävs individuella aktiveringsåtgärder. Allmänt gäller att individens bedömning av lämpligt arbete på bostadsorten kan inrymma ett antal speciella krav, t ex avseende arbetstid (t ex heltid eller deltid), typ av arbete (näringsgren, respektive skift, tempo etc.) och lön. Ett betydande antal personer anser att de inte har möjlighet att ta ett förvärvsarbete om deras krav inte kan tilgodoses, och av dessa anser ett icke obetydligt antal personer att de har ekonomiska möjligheter att avstå från ett förvärvsarbete till dess ett önskat arbete kan erhållas. Lönens betydelse för dessa personers ställningstagande förefaller att vare mindre än dessa övriga faktorer."

I dette notatet behandler vi gruppene under den potensielle arbeidskraften noe ulikt. Slik det også framgår av tabell 1 ovenfor, faller gruppe (i) sammen med dem vi kaller mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Det er først og fremst denne gruppen som står i fokus i dette kapitlet.

Vi skal ikke her ta stilling til relevansen av å ta med gruppe (ii) blant dem som tenkes utgjøre de unyttede arbeidskraftressursene i et land. Det kan være argumenter både for og imot dette. Vi synes imidlertid ikke at de norske arbeidskraftundersøkelsene skal behandle denne gruppen annerledes enn andre som er under utdanning. I den utstrekning

personer som befinner seg under yrkesopplæring i arbeidskraftmyndighetenes regi, er verd et særskilt studium, må det vel være mest praktisk å skaffe seg de opplysninger en ønsker ved direkte samarbeid med de institusjoner som gir slik opplæring.

Gruppe (iii) regner vi med blant de sysselsatte. Det er klart at det kan ha interesse å vie personer sysselsatt i den beskyttede sektor spesiell oppmerksomhet. Dette bør en imidlertid i så fall trolig gjøre gjennom spesialundersøkelser og neppe i de norske arbeidskraftundersøkelsene.

Gruppe (iv) regner vi sammen med øvrige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt (kap. 3.3.2.1.). Gruppe (v) kaller vi også undersysselsatte, og vi diskuterer dem i kap. 3.2.3.2. Gruppe (vi) er tilsvarende de oversysselsatte (kap. 3.2.3.1.).

4.4. Latent arbeidssøkende

Spesialundersøkelser av unyttede arbeidskraftressurser kan anvende et batteri av spørsmål under innhentingen av dataene. I de vanlige arbeidskraftundersøkelsene er en underlagt ganske annerledes stramme begrensninger. I de svenske arbeidskraftundersøkelsene, for eksempel, har en hittil i alt vesentlig basert seg på ett enkelt spørsmål i skjemaet. Der blir personer utenom arbeidsstyrken (som ikke avtjener militær eller sivil førstegangstjeneste, er tatt inn til "anstaltvård", eller er langvarig syke, uføre eller helt førtidspensjonert) spurt om følgende (spm. 19):

"Skulle Ni søkt arbete förre veckan om Ni ansett at Ni kunnat få lämpligt arbete på Er ort?"

De som svarer "ja", kalles latent arbeidssøkende. Statistiska Centralbyrån offentliggjør visse opplysninger om denne gruppen sammen med de øvrige AKU-dataene hver måned, og den har fått et eget kapittel hos Strandberg (1971, kap. 6). På forespørsel har Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) i Stockholm opplyst at de finner opplysningene om de latent arbeidssøkende nyttige. Utredningsenheten i AMS tar av og til med slike opplysninger i sine periodiske rapporter om utsiktene på det svenske arbeidsmarkedet. (De er med f.eks. i AMS, 1973, s. 8, og i AMS, 1974a, s. 5, men ikke i AMS, 1974b.) En slik interesse bunner ganske sikkert i et behov for å få et eller annet rimelig akseptabelt sett av tall vedrørende unyttede arbeidskraftressurser, snarere enn i at man er spesielt fornøyd med de resultatene en har funnet. Som det vil framgå nedenfor, har en nemlig klare indikasjoner på at de ikke er tilfredsstillende. Statistiska Centralbyrån overveier nå en revisjon av denne del av spørreskjemaet.

I en periode hvor det er "på moten" å være positivt innstilt til å ta inntektsgivende arbeid, vil en umiddelbart mistenke tallene for latent arbeidssøkende for å gi et inflatert bilde av hvor mange det er som egentlig ønsker å få en jobb. Strandberg (1971, s. 78) skriver at "svaren på den hypotetiske frågan, om de skulle ha søkt arbete om de ansett sig kunne finna något lämpligt på bostadsorten, för många [nog] mer [ger] uttryck funderingar om att de nog skall söka sig ut på arbetsmarknaden än fasta beslut därom". Hun refererer (s. 77-78) en spesialundersøkelse av dem som var utenom arbeidsstyrken ifølge den svenske arbeidskraftundersøkelsen i februar 1968. De intervjuede ble spurt om den viktigste årsaken til at de ikke hadde "förvärvsarbete" og om de ville søke arbeid "nå" dersom denne årsaken ble fjernet. Blant de kvinnene som var klassifisert som latent arbeidssøkende og som oppgav barnepass, husarbeid o.l. som viktigste grunn til at de ikke tok inntektsgivende arbeid, sa 39 prosent at de ikke ville søke arbeid selv om denne viktigste årsaken ble fjernet. Den tilsvarende gruppen som gav mangel på passende arbeid som viktigste årsak, ble spurt om de var villige til å flytte til et annet sted for å få inntektsgivende arbeid. Hele 84 prosent av disse avviste denne muligheten.

Göteborg-gruppens undersøkelser gir tilsvarende indikasjoner på at det spørsmålet vi refererte i begynnelsen av dette underkapitlet, ikke fungerer som det skal. De finner for eksempel at hele 62 prosent av mennene blant dem som svarer "ja" på spørsmålet, i virkeligheten er under utdanning (Rosengren og Svensson, 1974, s. 5, tabell 2). Samtidig finner de (s. 11-12) at en meget stor del av dem vi ville kalt mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, ikke blir klassifisert som latente arbeidssøkere. Dels fanger dette begrepet altså opp mange som ikke egentlig har noen særlig klar tilknytning til arbeidsmarkedet, og dels finnes det mange som har en slik tilknytning, men som ikke kommer inn under begrepet. Det er ikke rart at Rosengren og Svensson (1974, s. 13) kaller begrepet latent arbeidssøkende for diffust.

4.5. Tilsvarende spørsmål i de norske arbeidskraftundersøkelsene

Nå er det ikke underlig at en får nokså tvilsomme resultater når en legger en så stor bølge på så spinkle skuldre. Av de grundigere undersøkelser av grupper utenom arbeidsstyrken som vi kjenner, framgår det klart at disse gruppene er svært heterogene og at deres forhold til arbeidsmarkedet er bestemt av en lang rekke ulike faktorer som virker i samspill med hverandre. Det er da altfor mye forlangt at svarene på ett enkelt spørsmål skal kunne gi noe klart bilde av det en står overfor, selv om de kombineres med (sparsomme) opplysninger om en del andre forhold.

I de nåværende norske arbeidskraftundersøkelsene stiller vi tre spørsmål (spm. 16-18) istedenfor det ene som svenskene bruker til å definere latent arbeidssøkende. Vi skiller ut den gruppen av respondenter som

- (i) svarer at de ikke utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken (spm. 1),
- (ii) svarer at de i undersøkelsesuken hovedsakelig utførte husarbeid hjemme, gikk på skole eller studerte, var pensjonister - sluttet i arbeid, var uten arbeid, eller falt i kategorien "opptatt med annet" (spm. 12), og
- (iii) oppgir at de ikke forsøkte å få inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken (spm. 14).

Disse respondentene får den sekvens av spørsmål (spm. 15-18) som framgår av figur 4.

Spørsmål 15 fungerer bl.a. som et filter slik at spm. 16 ikke blir stilt til dem som oppgir at de går på skole, studerer, mener arbeidsgiverne synes de er for gamle eller unge, eller selv synes de er for gammel som viktigste grunn til at de ikke søkte inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken. (I de svenske undersøkelsene stilles det som tilsvarende vårt spm. 16 til de fleste som her ledes utenom.) Personer som er arbeidsuføre eller er inne til første gangs militære- eller sivilarbeidertjeneste, ledes utenom alt fra spm. 12. (De holdes tilsvarende utenfor i de svenske undersøkelsene.)

Hensikten med vårt spm. 17 må naturligvis være å komme på sporet etter hva som kreves for at mulige arbeidssøkere skal bli faktiske arbeidssøkere.

Til tross for ganske kraftig press utenfra har Statistisk Sentralbyrå ennå ikke offentliggjort opplysninger basert på disse spørsmålene. Årsaken er at en tviler på om resultatene kan gis en fornuftig tolkning. En del av bakgrunnen for dette framgår alt av det foregående. Vi skal nå gå nærmere inn på den. La oss da først se på noen sider av de generelle måleproblemer vi står overfor, før vi spesielt tar for oss den sekvensen av spørsmål vi bruker hos oss.

4.6. Generelt om svarpåliteligheten

Vi definerte mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som personer mellom 16 og 74 år utenom arbeidsstyrken som ønsker å komme i inntektsgivende arbeid, men som likevel ikke søker slikt arbeid. Klassifiseringen av en person som i eller utenfor denne gruppen må foretas på grunnlag av svar på direkte spørsmål, vanligvis under et intervju. Påliteligheten av de svar en får, kan da være problematisk. Respondenten kan oppfatte det som sosialt ønskelig å ville ha en jobb, og enkelte kan da komme til å gi uttrykk for at de gjerne vil ha inntektsgivende arbeid men at de tror det er umulig å få det til, mens de i virkeligheten ikke egentlig er noe særlig interessert. Omvendt kan det være at andre faktisk har søkt arbeid uten hell, og at de søker å "dekke over" dette ved å angi dårlig helse eller andre sosialt akseptable årsaker til at de er utenfor arbeidsstyrken. I alle fall er det vanskelig direkte å måle påliteligheten i svarene fra den enkelte uten gjennom kontrollspørsmål.

En har imidlertid klare indirekte indikasjoner på at svarpåliteligheten er problematisk i arbeidskraftundersøkelser av den typen vi diskuterer. I slike undersøkelser vil en samle inn intervjudata periodisk, f.eks. en gang i kvartalet eller en gang i måneden. Den enkelte respondent vil bli oppsøkt i flere intervjuomganger etter et gitt rotasjonsmønster. I Sambandsstatene, der en har månedlig datainnsamling, blir en således med i fire måneder etter hverandre, en slipper besøk i de følgende åtte måneder, og er så med i fire måneder igjen før en anses for å ha "avtjent sin verneplikt". Statistikerne har derfor muligheten for å sammenlikne svar avgitt i ulike intervjuomganger for å se om det er noen merkbar intervjunummereffekt. Det viser seg at det er en klar slik effekt av stor betydning for avgrensingen av mulige sysselsettingssøkere. Vi siterer et avsnitt fra Flaim (1973, s. 12):

"Ett av resultatene av seks års erfaring med innsamling av statistikk om dem som er utenfor arbeidsstyrken, er at det synes å være ganske betydningsfullt om spørsmål om aktuelle ønsker om arbeid og planer om å søke arbeid i framtiden stilles første gang folk oppsøkes av intervjueren eller i senere intervjuomganger.

Siden årsakene til at man ikke er med i arbeidsstyrken, neppe endrer seg mye fra en måned til den neste, stilles det spørsmål om dette bare én gang i hver av de fire-måneders perioder respondentene er med i utvalget. I årene 1967 til 1969 stilte vi disse spørsmålene første gang en gitt husholdning var med utvalget og så igjen ett år senere når husholdningen kom tilbake i utvalget etter et åtte måneders opphold. I januar 1970 flyttet vi disse spørsmålene fra dem som var med for første og femte gang til dem som var med i utvalget for fjerde gang og dem som var der for åttende gang. Det betyr at vi gikk over til å spørre dem som er med for siste gang i hver fire-måneders sekvens, mens vi før spurte dem som var med for første gang i hver sekvens om slike forhold.

Denne endringen viste seg å ha en merkbar virkning på dataene for folk utenfor arbeidsstyrken. Etter omleggingen var det forholdsvis færre personer, særlig blant husmødrene, som oppgav at de ønsket en jobb for øyeblikket eller at de planla å søke arbeid om kort tid. Det er tydelig at en respondent i mindre grad vil overdrive sin tilknytning til arbeidsmarkedet i det fjerde månedlige intervjuet enn i det første fordi han eller hun er blitt mer fortrolig med intervjueren etter hvert som månedene er gått."

En har funnet liknende resultater i de svenske arbeidskraftundersøkelsene (Malmberg, 1971). I de norske undersøkelsene falt antall mulige arbeidssøkere sterkt like etter de første intervjuomgangene høsten 1971, da alle intervjuede var "nye". Senere har tallene stabilisert seg. (Vi gir tall for gifte kvinner i tabell 4.2.) Dette er antakelig en in-

dikasjon i samme retning som det en har funnet i Sambandsstatene og i Sverige. For å studere dette nærmere, har vi i tabell 4.3 stilt opp den andelen som svarte "ja" blant de gifte kvinner utenom arbeidsstyrken, som fikk spørsmål om de ville forsøkt å skaffe seg inntektsgivende arbeid dersom det hadde vært passende arbeid på eller i nærheten av bostedet (spm. 16), spesifisert på pulje og intervjuomgang i de norske arbeidskraftundersøkelsene i 1972-73. Samtidig som denne andelen avhenger av hvilken pulje det dreier seg om, ser vi igjen en klar intervjunummereffekt.

Ljones (1974, avsnitt 4.6) har tilsvarende vist at svarpåliteligheten var problematisk ved tilsvarende spørsmål stilt i en intervjuundersøkelse om ønsker om og behov for sysselsetting blant gifte kvinner, som Byrået gjennomførte i 1968. Se også diskusjonen i underkapittel 4.4 ovenfor.

Det er altså tydelig at en må skille mellom den opplysning en respondent utenom arbeidsstyrken vil gi når han eller hun mer eller mindre bardus får et spørsmål om sin tilknytning til arbeidsmarkedet, og det vedkommende ved nærmere ettertanke "egentlig" mener om saken. Siden folks holdninger kan være nokså flyktige, er ikke dette siste heller noen særlig presis størrelse. Det vil likevel være denne en må forsøke å få tak i hvis en vil avgrense mulige arbeidssøkere gjennom intervjuundersøkelser. En må derfor innrette seg slik at en kommer nærmest mulig inn på respondentenes "egentlige" mening. En utnyttelse av den stigende fortroligheten med intervjueren etter som intervjurundene skrider fram er ett virkemiddel i denne retningen. Andre virkemidler består i bruk av lengre intervjuer og i mer omhyggelig utforming av spørsmålene enn hittil.

Tabell 4.2. Mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt blant gifte kvinner. Kvartalstall for de norske arbeidskraftundersøkelsene siden høsten 1971. Tusen

1971	3. kv.	148
	4. kv.	137
1972	1. kv.	121
	2. kv.	117
	3. kv.	117
	4. kv.	109
1973	1. kv.	103
	2. kv.	97
	3. kv.	102
	4. kv.	96
1974	1. kv.	102

Tabell 4.3. Andel som svarte "ja" på spørsmål om de ville forsøkt å skaffe seg inntektsgivende arbeid dersom det hadde vært passende arbeid på eller i nærheten av bostedet blant gifte kvinner utenom arbeidsstyrken, etter pulje og intervjuomgang. Prosent. Norske arbeidskraftundersøkelser 1972-1973

Første gang puljen ble intervjuet	Intervjuomgang			
	1. gang	2. gang	3. gang	4. gang
1. kv. 72	29,6	26,5	26,2	23,4
2. kv. 72	24,3	23,0
3. kv. 72	24,1	24,4	23,3	21,5
4. kv. 72	26,6	21,0	20,1	22,7
1. kv. 73	27,5	24,7	23,5	19,1
2. kv. 73	20,1	19,9	20,7	...
3. kv. 73	25,0	21,7
4. kv. 73	26,6

Symbolkode: .. - Oppgave mangler.
... - Oppgave mangler foreløpig.

4.7. Utsagn og atferd. Prognoser

En ønsker altså å innrette seg slik at respondenten gjør seg opp en begrunnet mening om sitt forhold til arbeidsmarkedet og slik at denne meningen (og ikke noe annet) blir skikkelig registrert. Selv om en oppnår dette, vil en aldri komme forbi at det en registrerer, "bare" er respondentens holdning til spørsmålet, ikke hva vedkommende faktisk vil le gjøre dersom hans eller hennes situasjon ble endret slik at det ble lettere å få (eller ta) inntektsgivende arbeid.

En av årsakene til at det er så sterk interesse for opplysninger om grupper som den potensielle arbeidskraft, de latent arbeidssøkende, og de mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, må være at mange gjerne vil bruke tallene for å danne seg et bilde for hva som kunne skjedd hvis noen av dagens tilpasningsforutsetninger hadde vært annerledes. Slutninger om hva folk ville gjøre hvis forholdene var annerledes, må imidlertid trekkes med meget stor varsomhet. Forbindelsen mellom målte holdninger og tilsvarende atferd er et vanskelig problem som litteraturen ikke synes å gi noen skikkelig løsning på. (Både psykologisk og sosiologisk litteratur gir til dels svært forskjellige svar.) I et nylig internt notat i Byrået nevner Foss (15/1 1974) at han finner en tendens hos fagfolk til å mene at forbindelsen ikke er særlig sterk.

Dette kan ha mange årsaker. Som vi har vært inne på foran, er det vanskelig å måle holdninger. Det er også vanskelig å få fullstendig og korrekt informasjon om den atferd respondentene mener de selv vil ha. Dessuten har folk konkurrerende holdninger. En må for eksempel anta at den positive holdning som en gift kvinne måtte ha til det å ta inntektsgivende arbeid, konkurrerer med holdninger som er betinget av rollene som mor, husmor, osv. Når en stiller spørsmål om holdning til en spesifikk atferd (som det å ta en jobb), kan en derfor ikke uten videre vente at respondenten skal opptre akkurat slik svaret tilsier selv om det blir mulig. Svaret kan være framkommet gjennom en partiell betraktning der konkurrerende holdninger ikke er trukket inn i samme grad som de vil bli i en virkelig situasjon. (Foss, 1974b, går nærmere inn på slike spørsmål som dette.)

Dette gjelder alle forsøk på å trekke slutninger om atferd på grunnlag av utsagn om holdninger. I den grad en bruker hypotetiske spørsmål i dette øyemed, står en overfor ytterligere problemer. (Som det framgår av det foregående, bruker vi et hypotetisk spørsmål til å avgrense de mulige arbeidssøkende. Tilsvarende i Sverige.) Det kan være vanskelig å få riktige svar når folk skal redegjøre for faktiske forhold, for motiver for noe de har gjort, o.l. Vanskelighetene med å få "riktige" svar må være enda større når spørsmålene konfronterer respondentene med en hypotetisk situasjon som de skal ta stilling til. Det er da ikke nok at faktiske forhold huskes og rekonstrueres, men det kreves resonnement på et plan som er fremmed for ganske mange. En bør ikke overvurdere folks evne til å oppfatte meningsinnholdet i hypotetiske situasjoner, og til å resonnerer innenfor disse. En bør igjen spesielt være var overfor muligheten en partielle resonnementer der konkurrerende hensyn ikke trekkes inn i tilstrekkelig grad.

Det kan være grunn til å merke seg at en i de amerikanske arbeidskraftundersøkelsene har unngått en hypotetisk form på det spørsmålet som tilsvarer vårt spm. 16. Deres spørsmål er (spm. 22 C)

"Does want a regular job now, either full-time or part-time?"

I neste underkapittel skal vi komme nærmere inn på de ulike utforminger dette spørsmål har fått i Sambandsstatene, Sverige og Norge.

I dette underkapitlet har vi hittil særlig hatt i tankene problemer med å si noe om hva folk kunne gjort i tiden rundt en arbeidskraftundersøkelse med utgangspunkt i de svar de gir oss. En kan tilsvarende være interessert i muligheten av å få sagt noe om utviklingen i en periode etter en slik undersøkelse, f.eks. i et års tid framover eller i

tiden fram til neste undersøkelse. Siden arbeidskraftundersøkelsene jo er periodiske og bruker roterende utvalg, slik at en respondent intervjues flere ganger med passende mellomrom, har en muligheten for å sammenlikne utsagn avgitt i en undersøkelse med (utsagn om) atferd på et senere tidspunkt.

Det er mulig at noen kan forestille seg å gjøre dette med utgangspunkt i spørsmål vedrørende atferdsendringer ved hypotetisk endring av forholdene i undersøkelsesuken. Dette må vel da kombineres med forutsetninger om at de hypotetiske endringene av folks livssituasjon faktisk blir gjennomført. Det er imidlertid vanskelig å akseptere dette som en rimelig prognosemetode, selv om en kunne se bort fra problemene med forbindelsen mellom utsagn og atferd på ett og samme tidspunkt. Det skjer ikke partielle endringer i samfunnet - en kan ikke holde "alt annet" fast og bare endre én faktor. Etter som tiden går, vil derfor den ramme folk tar sine beslutninger innenfor, forandre seg, og folks holdninger med den. Utsagn på ett tidspunkt om hypotetisk atferd på samme tidspunkt er derfor et svakt grunnlag for prognoser om framtidig atferd.

For prognoseformål er en vel nødt til å stille eksplisitte spørsmål om hvilke planer folk har framover. I de amerikanske arbeidskraftundersøkelsene blir personer utenom arbeidsstyrken spurt (spm. 22 E)

"Does intend to look for work of any kind in the next 12 months?"

Andre spørsmål i skjemaet kan brukes til kontroll ett år senere. Vi kjenner ikke til om noen har studert hvordan dette spørsmålet har fungert i prognoseøyemed. Dersom en skulle forsøke noe tilsvarende hos oss, måtte dette bringes på det rene.

Det er vel likevel grunn til på forhånd å være skeptisk til verdien av å ta inn et slikt spørsmål i arbeidskraftundersøkelsene våre. De utsagn vi ville få inn, måtte vel rammes av den samme kritikk som den vi har framført foran, og det med minst like stor styrke. Hvis svarene på vårt spm. 16 anklages for i alt for stor grad å være uttrykk for flyktige holdninger i intervjusituasjonen, for eksempel, må faren for det samme være minst like stor når det gjelder spontane utsagn om framtidsplaner. En bør derfor neppe basere prognoser på opplysninger om hva personer utenom arbeidsstyrken sier de planlegger å gjøre i relasjon til arbeidsmarkedet før eventuelt etter en god del eksperimentering med spørsmålsutforming og med etterhåndskontroll av i hvilken utstrekning planene settes ut i livet.

En har en god del erfaring med bruk av planutsagn for prognoseformål på i hvert fall et par andre områder, og et eksperimentprosjekt av ovenstående type bør bl.a. bygge på denne. En har for det første statistikken over planlagte investeringer fra næringslivets side (se Andreassen, 1969, og hans referanser), som tydelig har vist seg svært nyttig som grunnlag for prognoser over investeringsutviklingen på kort sikt. For det andre kan en konsultere litteraturen om gifte kvinners forventninger om barnefødsler og om deres senere fruktbarhet (Davidson, 1971; Glass, 1970, s. 133; Ryder og Westoff, 1967; Siegel og Akers, 1969; Siegel, 1972; Wetrogan, 1973; og deres referanser). Fagfolkene er uenige om verdien av disse forventningene i prognoseøyemed.

4.8. Hvordan fungerer de nåværende spm. 15-18?

En arbeidskraftundersøkelse tar for det meste sikte på å kartlegge situasjonen i én bestemt undersøkelsesuke. Dette er for eksempel tilfelle når det gjelder de sentrale ILO-begrepene (sysselsatte, arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, osv.). Det gjelder også for avgrensningen av mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i Norge (spm. 16, se figur 1) og latent arbeidssøkende i Sverige (deres spm. 19, gjengitt i underkap. 4.4 ovenfor). I vårt spm. 16 nevner vi riktignok ikke undersøkelsesuken eksplisitt (slik vi nok burde gjort etter intensjonen med spørsmålet), men den nevnes i de to foregående spørsmålene og verbets tid viser til den.

I vårt spm. 17 ser det imidlertid ut til at referansen til undersøkelsesuken er brutt, for vi spør: "Hva er den viktigste betingelsen ...:" (understrekett her). Dette spørsmålet synes derfor nærmest å referere seg til intervjutidspunktet, dvs. omtrent en ukes tid etter undersøkelsesuken.

I spm. 18 går vi sågar videre og refererer til den nærmeste framtid (etter intervjutidspunktet).

Det er vanskelig å tenke seg at noen kan ønske å få separat informasjon om hvert av tre så nærliggende tidspunkter gjennom disse tre spørsmålene. Da de ble formulert, holdt en antakelig ikke klart fra hverandre det som på intervjutidspunktet vil være umiddelbar fortid, nåtid, og umiddelbar framtid. Antakelig får vi en tilsvarende sammenblanding hos respondentene. Selv om det for noen av dem kan ha vært spesielle forhold i undersøkelsesuken som har betydning for svaret på spm. 16, må vi vel regne med at de fleste svarer på spm. 16-18 ut fra sin generelle situasjon i tiden rundt intervjutidspunktet. For de aller fleste er vel denne situasjonen i alle fall temmelig stabil over den korte perioden det her er tale om.

Intervjukontoret opplyser at en ofte får svar på spm. 17 (også) når en stiller spm. 16, noe som igjen indikerer at de tre tidsaspektene ikke holdes atskilt under intervjuene.

I denne situasjonen har det neppe noen hensikt å holde strengt fast ved undersøkelsesuken som tidsreferanse. En kan heller følge amerikanernes eksempel og referere til intervjutidspunktet. Vi må da vente at den intervjuede vil ha dette tidspunkt og den umiddelbare framtid i tankene når svaret gis. På denne måten kan vi unngå å stille et hypotetisk spørsmål, og vi kan oppnå at respondenten får følelsen av å ta stilling til en klarere problemstilling og en mer realistisk situasjon. Det er mulig at intervjuede som svarer at de ønsker en jobb "nå", også bør bli spurt om de kan ta imot et eventuelt tilbud om arbeid. De som så svarer "nei", bør kanskje spørres om grunnen.

De som svarer at de ville ha forsøkt å skaffe seg inntektsgivende arbeid (i undersøkelsesuken) dersom det hadde vært passende arbeid på eller i nærheten av bostedet (spm. 16), blir nå spurt om den viktigste betingelsen for at de skulle kunne ta inntektsgivende arbeid (spm. 17). Følgende svarkategorier er oppført:

- Hjelp hjemme
- Pass av barna
- Bedre skatteforhold
- Yrkesopplæring/voksenopplæring
- At deltidsarbeid kunne oppnås
- Annen betingelse (som skal spesifiseres)

De som derimot svarer "nei" på spm. 16, får ikke spm. 17 (og spm. 18).

Denne konstruksjonen må være uheldig av mange grunner.

For det første må det være noe galt med spesifikasjonen av svarkategorier på spm. 17. Spm. 16 antyder at mangel på tilbud av inntektsgivende arbeid på eller i nærheten av bostedet kan være en viktig grunn til at folk ikke søker arbeid. En god del respondenter bør da oppgi tilbud om jobb som viktigste betingelse for å ta inntektsgivende arbeid. En slik svarkategori er ikke oppført. Logisk sett skal da disse føres under svarkategorien "annen betingelse". Det viser seg da også av spesifikasjonene at mesteparten av de som oppgir en annen betingelse enn de fem første på spm. 17, nettopp kommer i denne gruppen. Det er imidlertid godt mulig at mange som "egentlig" skulle havnet her, i stedet er blitt fordelt ut over de klarere angitte svarkategoriene. Vi vet lite om hvordan avmerkingen foregår i felten.

Vi har likevel én indikasjon på at denne oppdelingen i svarkategorier fungerer dårlig. I undersøkelsen for 1. kvartal 1972 slo en sammen kategoriene "hjelp hjemme" og "pass av barna" til én kategori kalt "hjelp hjemme". En antok at denne ene koden ville fange opp begge disse kategoriene. Det viste seg å være feil. For det første ble en rekke

respondenter ført opp under "annen betingelse" med "barnepass" som spesifikasjon. For det andre (og det er viktigere her) viste det seg at svarfordelingen endret seg også over de andre spørsmålene, slik at respondenter som ellers ville svart "pass av barn" på spm. 17, må ha blitt ført opp under ett av disse i stedet for der de "egentlig" hører hjemme. Se tabell 4.4. I de senere arbeidskraftundersøkelsene har en brukt de svaralternativene som ble oppført ovenfor.

Tabell 4.4. Svarfordeling over alternativene på spm. 17 i arbeidskraftundersøkelsene i fire kvartaler i 1971-72. Prosent

Viktigste betingelse for å ta arbeid	3.kvartal 1971	4.kvartal 1971	1.kvartal 1972	2.kvartal 1972
1. Hjelp hjemme	1,1	1,9		4,5
2. Pass av barna	47,5	42,5	28,4	41,3
6. Annen betingelse	<u>11,5</u>	<u>9,3</u>	<u>15,5</u>	<u>9,2</u>
Delsum	60,1	53,7	43,9	55,0
3. Bedre skatteforhold	1,9	1,6	4,4	1,9
4. Yrkesopplæring osv.	0,7	0	0,5	0,4
5. Deltidsarbeid	36,9	43,0	49,5	42,5
Uoppgitt	<u>0,3</u>	<u>1,7</u>	<u>1,8</u>	<u>0,2</u>
I a l t	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall svar	679	669	548	541

En ytterligere indikasjon på at spm. 17 ikke fungerer som det skal, er at enkelte respondenter føres opp under "annen betingelse" med spesifikasjon av motivet for å ønske inntektsgivende arbeid. (I 2. kvartal 1972 var det ti slike. Som spesifikasjon av hvilken "annen betingelse" som måtte være oppfylt, finner vi "forandring", "tjene litt ekstra", og "komme ut for å få kontakt".) En må undres over at intervjueren har akseptert et slikt svar.

En annen grunn til at konstruksjonen av spm. 16-17 må være uheldig, er at de fem første svaralternativene på spm. 17 i grunnen er slike som godt kan få en til å svare "nei" på spm. 16. De som gjør dét, burde derfor få et spørsmål som spm. 17 (istedenfor som nå å bli ledet utenom) slik at vi kunne få mer informasjon om hvorfor tilbud av passende arbeid ikke var en tilstrekkelig betingelse for å ta arbeid. Dette ville faktisk være mere logisk enn å stille spm. 17 til dem som svarer "ja" på spm. 16, slik vi nå gjør, for de har jo egentlig sagt at et jobbtilbud var tilstrekkelig til at de ville tatt arbeid. Hvis hensikten er å komme fram til sammensatte betingelser for å ta inntektsgivende arbeid, burde en spørre annerledes og mer direkte.

En tredje svakhet her er det at vi ikke prøver å få noen informasjon om tidligere erfaringer som folk utenom arbeidsstyrken må ha hatt på arbeidsmarkedet. I vurderingen av denne gruppen må slike erfaringer ha betydning.

Endelig synes vi ikke det har vært lagt nok omtanke i å avklare funksjonsforholdet mellom spørsmål 15 ("Hva var den viktigste grunnen til at De ikke søkte inntektsgivende arbeid i forrige uke") og spm. 16-17. En som på spm. 15 oppgir som grunn at vedkommende ikke regnet med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet (svaralternativ 3), bør forventes å svare "ja" på spm. 16 og gjerne "yrkesopplæring/voksenopplæring" eller "tilbud av jobb" (under "annen betingelse") på spm. 17, for eksempel. Vi har fått skrevet ut svarfordelingen på spm. 16-17 for dem som velger de ulike svaralternativer på spm. 15 for et par kvartaler, og resultatene gjengis i tabell 4.5. Svarfordelingene bestyrker vår misnøye med disse spørsmålene. Vi ser bl.a. at de som velger svaralternativ 3 på spm. 15,

slett ikke fordeler seg som antydnet ovenfor. Det er også andre tilsvarende "overraskelser" i tabell 4.5. Dette kan delvis skyldes at mange utenom arbeidsstyrken har et kompleks av betingelser som må være oppfylt før de tar inntektsgivende arbeid, men det burde en som nevnt brakt på det rene mer direkte. (Naturligvis har tabell 4.5 andre trekk som synes fornuftige.)

Tabell 4.5 kan ellers tyde på at heller ikke spm. 15 fungerer helt som de skal. Det kan vel neppe være rimelig at så mange som kommer i svarkategori 3 på spm. 15, like etterpå svarer "nei" på spm. 16. Det er mulig at ikke alle overveier svaret sitt på spm. 15 tilstrekkelig.

Vi vil forøvrig nevne at en gruppe interesserte som har oppsøkt oss (Brita Brandtzæg, Mette Janson, Elisabeth Wedege), har foreslått antall svarkategorier på spm. 15 sterkt utvidet, slik det framgår av tabell 4.6. Vi forstår ikke riktig hva som ligger i deres alternativer 15 og 16, men har ellers sympati for et slikt forslag.

Tabell 4.5. Svarfordeling på spm. 16-17 etter svaralternativ på spm. 15. Arbeidskraftundersøkelsene i 2. og 4. kvartal 1973. Prosent

Svaralternativ på spm. 15	Nei på spm. 16	Ja på spm. 16							Ikke besvart spm. 16	I alt	An-tall svar
		Hjelp hjemme	Pass av barn	Bedre skatteforhold	Yrkesopp-læring	Del-tidsarbeid	Annen betingelse	Spm. 17 blank			
2. kvartal 1973											
Opptatt av husarbeid hjemme	81	1	8	1	0	9	1	0	0	100	1 522
Gikk på skole, studerte	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	689
Regnet ikke med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet.	11	0	9	0	0	52	29	0	0	100	66
Mangler nødvendig utdanning eller yrkesopplæring ...	67	0	0	0	33	0	0	0	0	100	6
Arbeidsgiver synes at jeg er for gammel/ung	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	14
Synes selv jeg er for gammel	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	430
Annen grunn	86	1	3	0	0	4	6	0	0	100	440
I a l t	52	0	4	0	0	6	2	0	35	100	3 167
4. kvartal 1973											
Opptatt av husarbeid hjemme	81	0	8	1	0	8	2	0	0	100	1 526
Gikk på skole, studerte	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	688
Regnet ikke med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet.	19	0	7	1	4	48	21	0	0	100	85
Mangler nødvendig utdanning eller yrkesopplæring ...	29	7	0	0	14	36	14	0	0	100	14
Arbeidsgiver synes at jeg er for gammel/ung	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	12
Synes selv jeg er for gammel	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100	529
Annen grunn	85	0	3	1	0	5	5	0	0	100	394
I a l t	50	0	4	1	0	6	2	0	37	100	3 248

Tabell 4.6. Svaralternativer på spm. 15 foreslått 5/6-74 av en gruppe interesserte (Brita Brandtzæg, Mette Janson, Elisabeth Wedege)

-
- 1 - Gikk på skole/studerte
 - 2 - Arbeidsgiverne synes jeg er for ung/gammel
 - 3 - Synes selv jeg er for gammel
 - 4 - Mangler nødvendig utdanning eller yrkesopplæring
 - 5 - Vanskelig å få deltidsarbeid
 - 6 - Får ikke barnepass/plass på barnehage
 - 7 - Ingen nettoinntekt etter at utgifter til barnepass er betalt
 - 8 - Motstand fra familien
 - 9 - Mangler selvtillit/har vært for lenge borte fra arbeidslivet
 - 10 - Opptatt av husarbeid hjemme
 - 11 - Har små barn som trenger tilsyn
 - 12 - Regnet ikke med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet
 - 13 - Ektefellen er pendler
 - 14 - Pleie av foreldre/andre slektninger
 - 15 - Eneforsørger
 - 16 - Kombinasjonsarbeid - i distriktene fiske/jordbruk
-

4.9. Avslutningskommentarer og anbefalinger

I dette kapitlet har vi pekt på en del vansker som oppstår når en vil gi seg til å måle antall mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. De momenter vi har nevnt, viser at det er nødvendig å være varsom i tolkningen av resultatene. Framfor alt må en ha klart framme i bevisstheten at det en får, er et uttrykk for holdninger til selv å ta arbeid blant folk utenom arbeidsstyrken. En får ikke noe umiddelbart uttrykk for hva som faktisk vil skje dersom en endrer deres livssituasjon.

Nå må en ikke la seg forlede til å mene at dette gjør slike opplysninger verdiløse. Dét ville være som å kaste barnet ut med badevannet. Det er nødvendig å være svært omhyggelig i utformingen av de spørsmål som skal stilles, men slike spørsmål må stilles hvis en vil komme på sporet etter omfanget av genuint mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Det antall mulige arbeidssøkere en får anslått gjennom arbeidskraftundersøkelser, kan betraktes som et slags maksimumstall som både omfatter genuine tilfeller og mer perifere. På mange måter er det overraskende at utvalgstillene ikke er mye høyere enn det en har sett til nå. Når den intervjuede blir stilt spørsmål om han eller hun ville ha forsøkt å skaffe seg inntektsgivende arbeid hvis det hadde vært passende arbeid på eller i nærheten av bostedet, som i de norkse og svenske undersøkelsene, vil svaret avhenge av hvordan vedkommende oppfatter formuleringen "passende arbeid". I den utstrekning folk oppfatter "passende arbeid" som arbeid av en slik type at de kunne tenke seg å ta arbeid, innbyr spørsmålet til et nokså selvfølgelig ja-svar (Ljones, 1974, s. 66). Det at vi tross alt ikke får flere slike svar enn vi gjør, kan tyde på at spørsmålet fungerer bedre enn vi fortjener.

Hvis en i det hele tatt fortsatt skal beholde en betegnelse som "passende arbeid" i arbeidskraftundersøkelsene, bør begrepet presiseres i retning av ønskemål om arbeidstid, lønn, type arbeid, reisetid, osv. (Rosengren og Svensson, 1974, s. 14).

Nå er det grenser for hvor langt en kan gå i retning av å stille spørsmål vedrørende spesielle befolkningsgrupper gjennom arbeidskraftundersøkelsene. De har et stramt opplegg og begrenset plass. Hvis en trenger en særskilt nøye avgrensning av mulige arbeidssøkere,

og hvis en vil ha ganske mye informasjon om dem, må en gjennomføre spesialundersøkelser av denne gruppen. Dette kan gjøres i tilknytning til de ordinære arbeidskraftundersøkelsene eller uavhengig av dem. Hvis en velger å bruke tilleggsundersøkelser til de ordinære arbeidskraftundersøkelsene, kan disse gjennomføres sporadisk og på tilskyndelse utenfra, eller en kan legge opp et program der slike data samles inn etter et fast mønster, f.eks. en gang i året eller for den puljen som er med for siste gang i det enkelte kvartal.

Arbeidsgruppen for revisjon av arbeidskraftundersøkelsenes spørreskjema bør forkaste den tilnæringsmåte som ligger i de nåværende spm. 15-18. Den bør overveie om vi i det hele tatt kan vente å få et meningsfylt bilde av de mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt innenfor rammen av standardskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene. Før den tar endelig standpunkt til dette, bør gruppen lage og prøve ut spørsmålsformuleringer som bedre enn de nåværende søker å fange opp de mangesidige forhold som bestemmer den innstilling til arbeidsmarkedet som finnes i ulike grupper av personer utenom arbeidsstyrken. Under dette arbeidet bør arbeidsgruppen kunne hente impulser fra spørreskjemaet som brukes i de amerikanske arbeidskraftundersøkelsene og fra de skjema som har vært anvendt i forskjellige kjente, mer omfattende undersøkelser (Rosengren og Svensson, 1973b; Statistisk Sentralbyrå, 1969; Strandberg, 1971, s. 95-96; U.K. Office of Population Censuses and Surveys, 1973).

Den bør videre kunne hente impulser fra den filosofi som ligger bak slike undersøkelser, og som gjerne bygger på generell arbeidsmarkedsteori. (Se Ljones, 1973, og hans referanser.) Vi har ellers særlig festet oss ved det Rosengren og Svensson (1973b, kap. 2.3) behandler under overskriften "Modell och angrepssätt". Der inndeles de påvirkende faktorer i

livssykelfaktorer,
 aktuell sysselsettingssituasjon,
 aktuell hjemssituasjon, og
 disposisjonsfaktorer (utdannelse, yrkeserfaring, osv.).

Disse antas å påvirke den enkeltes senere sysselsettingssituasjon via formidlende eller mellomliggende faktorer, som i sin tur inndeles i

muligheter for å få inntektsgivende arbeid,
 muligheter for å avstå fra slikt arbeid, og
 preferanser for å arbeide eller å la være.

Vi vil også nevne at representanter for Forbruker- og administrasjonsdepartementet i et møte har foreslått et skille mellom følgende typer av spørsmål de ønsker at vi skal stille:

- (i) Spørsmål som skal klarlegge folks oppfatning av mulighetene for å få arbeid.
- (ii) Spørsmål rettet mot å avdekke sosiale hindringer for å ta inntektsgivende arbeid (for eksempel arbeidssituasjonen i hjemmet).
- (iii) Spørsmål rettet mot tilsvarende personlige hindringer.

Denne inndelingen minner sterkt om Rosengren og Svenssons (1973a; 1973b, kap. 2.2) inndeling av hindringer i de som er knyttet til individet (f.eks. manglende utdannelse), til det institusjonelle systemet (f.eks. problemer med pass av barn), og til arbeidssituasjonen (f.eks. mangel på arbeid). Det er også nyttig å sammenlikne den med svaralternativene i tabell 4.6.

Hvis arbeidsgruppen kommer til at den vil anbefale å samle inn opplysninger om mulige arbeidssøkere gjennom AKU-skjemaet, bør den ta stilling til om slike spørsmål skal stilles til alle puljer hvert kvartal, slik som nå, eller om en bør satse på et opplegg, der en får muligheter til å stille flere spørsmål under de intervjuene der disse problemstillingene tas opp. Når den overveier dette, bør arbeidsgruppen ta med i betraktningen at en f.eks. i Sverige har observert kraftige svingninger over året i antall latente arbeidssøkere (Strandberg, 1971, s. 72-73). Den bør også tenke på at antall personer som får et gitt spørsmål i en undersøkelse, ikke bør bli for lite.

Arbeidsgruppen bør også overveie om den vil anbefale innsamling av tilleggsopplysninger om mulige arbeidssøkere utenom standardskjemaet, systematisk eller sporadisk, slik vi antydte ovenfor. Et slikt program må imidlertid utstå til etter den aktuelle revisjonen av standardskjemaet.

Etter vår mening bør arbeidsgruppen i denne omgang ikke ta sikte på å utvikle arbeidskraftundersøkelsene til et eksplisitt prognoseinstrument gjennom spørsmål om folks planer i relasjon til arbeidsmarkedet. Dette må være et prosjekt for seg, ikke noe en kan improvisere under den aktuelle skjemarevisjonen. Derimot kan en vel komme tilbake til denne muligheten hvis en bestemmer seg for å utvikle et program med tilleggsundersøkelser i Byråets regi.

5. YRKESAKTIVES ARBEIDSFORHOLD

5.1. Innledning

Hvis en vil skaffe seg et noenlunde fullstendig bilde av hvordan arbeidslivet ter seg når det ses fra den enkelte persons eller husholdnings synspunkt, må en også ta for seg beskrivelser av de yrkesaktives arbeidsforhold. Statistisk Sentralbyrå har på et tidspunkt satt i gang utredning av muligheten for et slikt prosjekt, og det foreligger et notat (Dæhlin, 1971) som særlig beskjeftiger seg med teoretiske innfallsvinkler på området. Forarbeidene til et eventuelt prosjekt i Byråets regi er ikke avsluttet, og idéen synes å ha vært lagt på is i de seneste årene.

En individstatistisk undersøkelse i dag kunne konsentrere seg om et utvalg av følgende sider ved de yrkesaktives arbeidsforhold:

- (i) Den enkeltes utdanning, opplæring, og yrkesvalg. Karakteren av det arbeid han utfører i forhold til kvalifikasjoner og ønsker. Muligheter for etterutdanning, videreutdanning, omskolering, og skifte av arbeid. Avansementmuligheter og yrkesmobilitet.
- (ii) Godtgjørelse for innsatsen: pengeinntekt, naturalinntekt, forsikrings- og trygdeordninger, herunder pensjonsordninger, osv.
- (iii) Yrkeskombinasjoner (hoved- og biyrke).
- (iv) Arbeidstid: Arbeidstidens lengde, dens plassering på døgnet, mulighetene for fleksibel arbeidstid, skiftarbeid. Ferier: Ferienes lengde, kalenderplassering, muligheten for selv å influere på plasseringen av ferien. Reisetid til og fra arbeidet.
- (v) Tekniske og organisatoriske sider ved arbeidsprosessen, sikringstiltak på arbeidsplassen, støy, skitt, osv.
- (vi) Trivsel: Tilfredshet med arbeidet, følelsesmessige relasjoner til arbeidskamerater og overordnede/underordnede, oppfatning om arbeidets sosiale status, osv.
- (vii) Aktiviteter som den yrkesaktive er involvert i utenfor arbeidsplassen i sammenheng med arbeidssituasjonen: Fagorganisasjon, bedriftsidrett, osv.
- (viii) Arbeidets konsekvenser for familieforholdene. (Eksempler på potensielle problemfelter: fiskere og fangstmenn, sjøfolk, skiftarbeidere, selvstendige for øvrig med omfattende arbeidsinnsats, osv.).

Bare de færreste av disse forholdene kan belyses statistisk gjennom en standard arbeidskraftundersøkelse. Noen av dem kan muligens gi utgangspunkt for en tilleggsundersøkelse i forbindelse med en ordinær arbeidskraftundersøkelse, men de fleste er antakelig av en slik karakter at en må ty til spesialundersøkelser. Overfor forfatterne av dette formålsnotatet har det f.eks. vært antydnet at en kunne forsøke å samle inn inntektsopplysninger gjennom arbeidskraftundersøkelsene. Vi tror ikke at det ville være noen god idé. (Se underkapittel 5.3. nedenfor.)

Noen opplysninger kan likevel AKU godt gi. I underkapittel 5.2. diskuterer vi muligheter for å få informasjon om arbeidstiden og om spørsmål som hoved- og biyrke, og i underkapitlene 5.4. og 5.5. tar vi for oss under- og oversysselsetting. Ut over dette skal vi innskrenke oss til et par korte kommentarer her.

(a) I tilknytning til punkt (i) foran må en vel si at selv med den utvidede problemramme vi her har skissert, ville det være for perifert å beskjeftige seg med spørsmål som belysning av i hvilken utstrekning sykepleiersker heller ville ha vært kontordamer, forretningsfolk heller ville ha vært advokater, industriarbeidere heller ville ha vært gård-

brukere, o.l. Derimot kan en godt ønske å få informasjon om i hvilken grad folks utdanning utnyttes i arbeidslivet. Goldstein (1967, s. 118) bemerker f.eks. at man i utviklingsland kontinuerlig er bekymret over at man har en stor gruppe personer med universitetseksamen som ikke kan finne skikkelig arbeid innenfor sin egen profesjon og som tvinges til å ta kontorarbeid langt under det kompetansenivå de antas å ha. India framheves som eksempel. I Sambandsstatene hørte en ofte om leger som kjørte drosje og musikere som solgte kolonialvarer, særlig under depresjonstiden i 1930-årene. Selv i tider med relativt god velstand kan en lett finne medlemmer av tilsidesatte befolkningsgrupper ansatt i arbeid klart under hva de kan være kvalifisert for. I våre dagers Norge vil mange tenke på vanlige påstander om kvinnediskriminering blant yrkesaktive og på tendensen til ikke å ta inntektsgivende arbeid blant kvinner med visse utdanninger (barnehagelærere, sykepleiere, osv.). Hvis en vil gå videre langs denne linjen, kan en også beskjefte seg med yrkesaktive med arbeid som utnytter deres nåværende kvalifikasjonsnivå, men der deres utdanning ikke utnytter deres kompetansepotensial. Disse og andre momenter finnes diskutert hos Goldstein (1967).

(b) Vi kjenner ikke til at man i Byrådet seriøst har overveiet muligheten av en individstatistisk belysning av trivsel på arbeidsplassen. Vi vil imidlertid framheve at det er god grunn til å ta dette spørsmålet alvorlig. Data om slike forhold framlegges f.eks. i en offisiell amerikansk publikasjon om sosiale indikatorer fra 1973 ("Social Indicators 1973", s. 123-124). De faglige problemene med å skaffe informasjon her er imidlertid nokså store. Portugal (1974) gir en grundig diskusjon av en del av de erfaringer en har hatt hittil.

5.2. Arbeidstiden. Hoved- og biyrke

En grundigere undersøkelse av den mengde arbeid som gikk inn i produksjonsprosessen i undersøkelsesuken, må bygge på opplysninger om antall gjennomførte arbeidstimer. I de norske arbeidskraftundersøkelsene stiller vi derfor følgende spørsmål (spm. 2): "Hvor mange timer arbeidet De i forrige uke, medregnet overtid og ekstraarbeid, også ekstraarbeid hjemme i forbindelse med arbeidet?" Et tilsvarende spørsmål stilles i de svenske arbeidskraftundersøkelsene (se spm. 6 i Vedlegg 2) og i de amerikanske (se spm. 20.A i Vedlegg 3). På dette viset kan en få fram samlet antall utførte arbeidstimer og deres fordeling etter de kriterier undersøkelsene ellers tillater en å bruke.

For en del formål kunne en ønske å få dette samlede timetall oppdelt på en eller annen måte, f.eks. ved at en får opplysninger om antall timer overtid og/eller antall timer i bistilling(er). I det amerikanske standardskjemaet får f.eks. de som oppgir å ha arbeidet i alt 35-48 timer i undersøkelsesuken, spørsmålet om hvor mange timer de eventuelt mistet ("for any reasons such as illness, holiday or slack-work") og om antall overtidstimer de eventuelt hadde i undersøkelsesuken. Det framgår av den instruks som gis til intervjueren direkte i skjemaet, at svarene på disse spørsmålene brukes til korrigerings av opplysningene av samlet timetall i undersøkelsesuken. "Ekstras spørsmålene" har altså dels muligens den funksjon å gi selvstendig informasjon, dels skal de virke i retning av å gi mer pålitelige svar på "hovedspørsmålet".

I de norske arbeidskraftundersøkelsene har vi unnlatt å be om noen oppdeling av arbeidstimetallet på hoved- og bistillinger fordi vi har ment at en slik oppdeling ville være en belastning for skjemaet. Et moment her er at skjemaet naturligvis måtte ha flere spørsmål enn bare det nåværende spm. 2 for å få tak i en slik oppdeling. Et vel så viktig moment er det at et spørsmål om arbeidstimer i biyrke kan virke som en belastning på til-litsforholdet mellom respondent og intervjuer. En må regne med at det utføres en god del ekstraarbeid uten at skattemyndighetene informeres om det. Spørsmål om timetall i biyrke kan derfor gi upålitelige resultater, samtidig med at en respondent som gir uriktige opplysninger, får et ubehagelig forhold til intervjueren. Medmindre en er forsiktig, kan

kvaliteten av opplysningen om samlet antall arbeidstimer bli skadelidende, samtidig som det kan gå ut over kvaliteten av hele resten av intervjuet (og mulige senere intervjuer med samme respondent).

Det er heller ikke uproblematisk å foreta en avgrensning av hva som skal regnes som hovedyrke og hva som er et biyrke. Vi har erfaringer fra andre undersøkelser, slik som tidsbruksundersøkelsen, som tyder på at det er vanskelig å gi en forståelig definisjon av disse begrepene. Skal folk skjønne hva vi mener, må vi derfor antakelig til med et relativt stort batteri av spørsmål. En samler da heller ikke inn opplysninger om biyrke i Folketellingen 1970.

Arbeidsdirektoratet har en del ganger gitt uttrykk for ønske om å få opplysninger om hoved- og biyrke gjennom arbeidskraftundersøkelsene. Direktoratet har framholdt at det er vanlig med yrkeskombinasjoner i norsk arbeidsliv, og at en derfor har behov for statistikk som gir fordelinger etter hoved- og biyrke. Etter Direktoratets mening har slik statistikk imidlertid begrenset verdi hvis den bare refererer seg til arbeidskraftundersøkelsenes undersøkelsesuker. Tallene bør gjelde for et helt år, og det er tilstrekkelig å samle dem inn f.eks. med to års mellomrom.

Byråets holdning har hele tiden vært at en ikke bør samle inn opplysninger om hoved- og biyrke gjennom arbeidskraftundersøkelsene. Vi anbefaler at Byrådet opprettholder dette standpunkt. Slik informasjon bør samles inn gjennom egne undersøkelser initiert av Arbeidsdirektoratet.

La oss til slutt nevne at vi har vurdert et forslag om å ta med spørsmål om reisetid til og fra arbeidsplassen i AKU, og at vi vil fraråde at en forsøker seg på det. Problemer vedrørende ukependlere, folk uten fast arbeidsadresse (herunder fiskere og sjøfolk), reisetidsdefinisjon, osv., vil belaste standardspørreskjemaet for mye.

5.3. Arbeidsinntekten

Vi er blitt bedt om å vurdere muligheten av å samle inn inntektsopplysninger igjennom arbeidskraftundersøkelsene. Slik informasjon vil naturligvis ha interesse for generelle statistikkformål, og vi er blitt gjort kjent med to mer presise sammenhenger der slike opplysninger kan være nyttige:

- (i) For publisering i det årlige "Økonomisk utsyn" og i rapportene fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppkjørene har Statistisk Sentralbyrås forskningsavdeling behov for standardberegninger over utviklingen i familiens disponible realinntekt. Dersom inntektsopplysningene for slike beregninger skal komme fra skattestatistikken, vil de til enhver tid være ca. to år gamle.
- (ii) Forbruker- og administrasjonsdepartementet har underrettet oss om at de ønsker å sammenholde opplysninger fra de nåværende arbeidskraftundersøkelsene med inntektsopplysninger for respondentene. Et formål med dette er å få undersøkt nærmere en hypotese om at økt kvinnelig yrkesdeltaking vil gjøre inntektsfordelingen mellom husholdningene skjevere.

Det samles ikke inn inntektsopplysninger gjennom det nåværende standardskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene. Vi vil advare mot at en søker å innføre spørsmål om inntektsforhold i det spørreskjema som nå er under utarbeidelse. Etter vår mening bør denne saken utredes grundigere før en eventuelt tar inntektsspørsmål inn i standardskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene. Utformingen av eventuelle inntektsspørsmål og opplegget av metoder til analyse av dataene er en nokså omfattende oppgave. Arbeidsgruppen for skjema-revisjonen bør få konsentrere seg om andre spørsmål som den er blitt stilt overfor.

Vi vil også nevne at Det rådgivende utvalg for arbeidsmarkedstatistikk behandlet denne saken i sitt møte 28/6 1974, og at medlemmene da viste liten interesse for å få med spørsmål om inntekt i standardskjemaet.

Vi skal kort nevne de viktigste argumentene som taler for å utrede saken istedenfor å forsere den:

(a) Det foreligger ikke tilstrekkelige beskrivelser av de behov de to mulige brukerne ovenfor måtte ha. Et forsøk fra vår side på å få en slik presisering fra Byråets forskningsavdeling tyder på at det trengs et samarbeid mellom Forskningsavdelingen og 6. kontor før en kan vente noen framskritt her. Blant de problemer som må utredes, er betydningen av forskjellen mellom på den ene side det bohusholdningsbegrep som arbeidskraftundersøkelsene bygger på, og på den annen side den familietypeinndeling som standardbe- regningene for disponibel realinntekt bygger på.

(b) Uansett hvilken brukergruppe en tar sikte på, må det avklares hvilket inntektsbe- grep som skal legges til grunn. (Dimensjoner i tidsreferanse og inntektskategorier.) Siden standardskjemaet for arbeidskraftundersøkelsene har en undersøkelsesuke som referanse- periode, er dette spørsmålet antakelig mer problematisk enn i undersøkelser som f.eks. har et kalenderår som referanseperiode. Dette momentet kan tale for å henvise inntektsspørsmål til en større tilleggsundersøkelse i 1. kvartal hvert år hvis en overhodet skal stille slike spørsmål.

(c) Påliteligheten av de inntektsopplysninger en eventuelt samler inn, er problematisk, og slike opplysninger kan være en belastning også for resten av intervjuundersøkelsen. Dette er momenter vi har behandlet grundigere ovenfor i tilknytning til spørsmålene om arbeidstid og biyrker (underkapittel 5.2.). Det må derfor i alle fall legges særlig om- tanke i utformingen av inntektsspørsmålene i deres plassering i skjemaet, og i hvor ofte de skal stilles. Alt dette bør testes i egne prøveundersøkelser.

Under et eventuelt arbeid i denne retningen bør man orientere seg om de erfaringer man har hatt med slike spørsmål i utlandet. Se f.eks. Olofsson (1966).

5.4. Undersysselsetting

5.4.1. Innledning. Blant det en kan ønske å belyse ved hjelp av data fra arbeids- kraftundersøkelser, er spørsmålet om den tilgjengelige arbeidskraft nyttes fullt ut. Dette spørsmålet har mange sider. En kan være opptatt av om arbeidet utføres av dem som er best egnet til det, om folk får arbeide med det som passer best i forhold til deres interesser og kvalifikasjoner, om alle som ønsker inntektsgivende arbeid, faktisk får det, osv. En kan finne en diskusjon av ulike aspekter av underutnyttelse av arbeidskraften hos Goldstein (1967). Det er slett ikke lett å måle dem alle sammen. I dette underkapitlet skal vi konsentrere oss om et aspekt, som med en del anstrengelse kan la seg måle på et vis, nemlig spørsmålet om i hvilken utstrekning folk har så lang arbeidstid som de ønsker. Som en første tilnærming skal vi definere en person som undersysselsatt dersom vedkommende har inntektsgivende arbeid og ønsker å arbeide flere timer ukentlig, men ikke kan få arbeid med ønsket arbeidstid på grunn av hindringer knyttet til arbeidssituasjonen (f.eks. mangel på arbeid), til personen selv (f.eks. mangel på nødvendig utdanning), og/eller til det institusjonelle systemet (f.eks. problemer med pass av barn).

I denne definisjonen regnes det opp tre kategorier av årsaker til undersyssel- settingen. Denne oppregningen er imidlertid ikke ment å være innskrenkende, for de tre kategoriene omfatter alle rimelig tenkelige årsaker. Hensikten med oppregningen er tvert imot å gjøre oppmerksom på at en ikke innskrenker seg til dem som er undersysselsatt på grunn av hindringer knyttet til arbeidssituasjonen, slik en ellers godt kunne gjøre. Motivet for dette er at en ønsker en oversikt over den samlede undersysselsetting (og dens fordeling bl.a. etter årsak), ikke bare over en del av den.

Denne definisjonen av undersysselsatte innebærer alvorlige målingsproblemer, bl.a. fordi den inneholder subjektive elementer. Faktisk antall arbeidstimer kan jo avhenge av vedkommendes mer eller mindre korrekte oppfatning av mulighetene for å få ønsket (lengre)

arbeidstid. Definisjonen bygger også på folks eventuelle ønsker om mer inntektsgivende arbeid enn de har, og det kan være vanskelig å få målt slike ønsker. De kan jo være mer eller mindre flyktige. De kan også være sterkt betinget av momenter som er utelatt fra definisjonen, for den setter jo søkelyset utelukkende på arbeidstidens faktiske og ønskede lengde. En trekker f.eks. ikke inn karakteren av arbeidet, verken det arbeid vedkommende faktisk utfører eller "ekstraarbeidet". Muligheten av helt å skifte arbeid (for å oppnå ønsket arbeidstid) regnes i prinsippet med, men den nevnes ikke eksplisitt. Ikke betalingen for arbeidet og andre sider ved arbeidsforholdene heller.

Overlegningene vedrørende dette begrepet er helt analoge til dem vi gjør i tilknytning til begrepet "mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt". Vi diskuterte det siste begrepet ganske utførlig i kapittel 4 foran, og skal derfor ikke ta opp de samme momentene her. Hovedkonklusjonene er i begge fall de samme: De målingsproblemer som oppstår, må ikke få avskrekke en fra å forsøke å få opplysninger om de grupper det er tale om, for det dreier seg om betydningsfulle problemstillinger av stor interesse. Men en må være særlig omhyggelig ved utformingen av det instrument som skal brukes ved datainnsamlingen (her spørsmålene i spørreskjemaet), og særlig forsiktig under tolkningen av resultatene.

La oss nevne et par fallgruber en må være var overfor under spørsmålsutforming og resultattolking.

En må passe seg for formuleringer som utelukker den mulighet at noen selv har valgt arbeidstidens lengde. En del har jo en viss frihet i så måte, f.eks. mange selvstendig næringsdrivende, folk i frie yrker, osv.

Store deler av befolkningen må imidlertid tilpasse seg en arbeidstid som er bestemt på forhånd, nemlig dels av teknologiske forhold og dels gjennom kollektive avgjørelser. Svært mange aksepterer likevel lengden av denne arbeidstiden og har ikke egentlig ønsker om noen annen.

Det som gjør begrepet "undersysselsatt" interessant, er imidlertid at noen "ufri-villig" har for kort arbeidstid. Når noen uttaler at de gjerne vil ha lengre arbeidstid, kan vi tolke det som et ønske om at enkelte av parametrene i det økonomiske system de er en del av, skal få en annen verdi enn de har. Mer drastisk kan vi se det som et ønske om å få forandret det økonomiske system, for det er mulig at samfunnet måtte endres vesentlig før enhver kunne velge lengden av sin arbeidstid fritt.

Slike endringer av parameterverdier (eller av økonomisk system) kan ha konsekvenser som den enkelte kan ha vanskelig for å overskue, og som han kan oppfatte som mer uønsket enn den aktuelle situasjon hvis de realiseres. En må derfor være oppmerksom på faren for å invitere til partielle resonnementer, både når en stiller spørsmål til de intervjuede og når en tolker svarene.

Ut over dette vil vi nevne den mulighet at en går over til en annen operasjonalisering av undersyssettingsbegrepet ved å spørre dem som er undersysselsatte etter ovenstående definisjon, om de forsøkte å få mer (eller annet) arbeid i undersøkelsesuken. Dette vil medføre en distinksjon analog til sontringen mellom arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og mulige arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Motivet for "tilleggsspørsmålet" vil være det samme i begge tilfeller.

5.4.2. Utformingen av spørreskjemaet. Alle intervjuede som oppgir at de i undersøkelsesuken var sysselsatt i inntektsgivende arbeid, blir stilt følgende spørsmål (spm. 4):

"Hvis De i forrige uke kunne ha valgt arbeidstidens lengde, men med samme lønn eller fortjeneste pr. arbeidstime, ville De da ha valgt

lengre arbeidstid,
samme arbeidstid eller
kortere arbeidstid enn

den De hadde i forrige uke?"

Da dette spørsmålet ble utformet, var meningen at de som velger alternativet "lengre arbeidstid", skulle regnes som undersysselsatte. Disse blir spurt om hvor mange timer de kunne tenke seg å arbeide i alt i undersøkelsesuken, hva den viktigste grunnen var til at de kunne ha tenkt seg å arbeide flere timer i undersøkelsesuken, hva den viktigste grunnen var til at de ikke arbeidet flere timer i undersøkelsesuken, og om de forsøkte å få mer inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuken. (Se spørreskjema og henvisningsdiagram i Vedlegg 1.) Spørsmålene stilles i hver intervjurunde.

Svarene på disse spørsmålene har aldri vært analysert med publisering for øyet, fordi en tidlig fikk den oppfatning at filterspørsmålet som innleder denne sekvensen (spm.4) fungerer dårlig. Denne oppfatningen bygger både på negative rapporter fra feltstaben, på en vurdering av fordelingen av svarene, og på en gjennomtenkning av innholdet i spørsmålsformuleringen. Når innledningsspørsmålet i sekvensen således synes å ha svart så lite til sin hensikt, har en sett det som formålsløst å vie de følgende spørsmålene i sekvensen noen særlig oppmerksomhet.

Følgende momenter har vært trukket fram i diskusjonen av spm. 4:

Spørsmål 4 er langt og komplisert, og svært mange respondenter synes å ha vanskelig med å oppfatte hva det er vi spør etter. Fra feltstaben får vi høre at en får dette inntrykket direkte under intervjuene. Mange intervjuede som er usikre på hvor intervjueren vil hen med spørsmålet, må ventes å velge det de oppfatter som et "trygt" alternativ, noe som her vanligvis må være svaret "samme arbeidstid". Dette vil virke i retning av at for mange velger dette alternativet. En annen "trygg" mulighet er å la være å svare på spørsmålet, og en har da også et uvanlig stort antall "uoppgitt" på dette spørsmålet. (Se tabell 5.1. Spørsmål 4 stilles bare ved direkte intervju, så svaret "uoppgitt" skyldes ikke at en intervjuet svarer på vegne av et annet familiemedlem.)

Tabell 5.1. Sysselsatte i inntektsgivende arbeid etter ønsket arbeidstidsalternativ. 3. og 4. kvartal 1973. Prosent

Arbeidstids-/inntektsalternativ	1 9 7 3	
	3.kvartal	4.kvartal
Lengre arbeidstid og høyere inntekt enn nå ...	5,2	5,1
Samme arbeidstid og samme inntekt som nå	70,6	72,0
Kortere arbeidstid og lavere inntekt enn nå ..	12,9	12,0
Uoppgitt	11,2	10,8
I alt	100,0	100,0
Antall	1 511 428	1 579 077

Det er slett ikke nødvendig å bruke en så firkantet formulering som den i spm. 4. Ifølge Morgan (1965) har enkelte forskere i Sambandsstatene utformet et tilsvarende spørsmål på følgende måte:

"Noen ville gjerne arbeide flere timer i uken enn de gjør hvis de ville få betaling for dette. Andre ville heller arbeide færre timer om uken selv om de da ville tjene mindre. Hvordan stiller De Dem til dette?"

Han refererer også følgende spørsmål, som er tiltenkt en litt annen funksjon:

"Av og til arbeider folk ikke så ofte som de ønsker fordi de er syke eller arbeidsløse, fordi arbeidsuken er kort eller fordi det ikke finnes ekstrajobber. Hvordan er det med Dem, synes De at De arbeidet mindre enn De kunnet ønske siste år?"

Det er ikke vanskelig å finne noe å sette fingeren på i disse spørsmålsformuleringene heller. De representerer imidlertid en vesentlig mer menneskelig tilnæringsmåte enn den som kommer fram i vårt nåværende spm. 4. Etter vår mening er dette et eksempel til etterfølgelse, både når det gjelder en eventuell erstatning for spm. 4 og under utformingen av andre spørsmål i skjemaet.

Selv uten noe empirisk belegg vil litt refleksjon avdekke viktige svakheter ved spm. 4. (Det ble da også påpekt alt under utformingen av det nåværende skjemaet.) For det første virker det som om den nåværende spørsmålsformuleringen utelukker den mulighet at den enkelte selv faktisk har valgt arbeidstidens lengde. Dette er en fallgrube vi advarte mot foran.

For det andre forlanges det i spørreskjemaet at en eventuell endret arbeidstid ikke skulle få betydning for lønn eller fortjeneste pr. arbeidstime. Dette er resultatet av et forsøk på å få folk til å ta stilling til en realistisk situasjon. Svært mange arbeider gjerne lenger hvis de får gull og grønne skoger til gjengjeld. Omvendt, dersom betalingen ikke går ned selv om en arbeider kortere tid, er det naturligvis fristende å ønske seg kortere arbeidstid. Spørsmålsformuleringen hadde som hederlig hensikt å få folk til å se bort fra slike muligheter. Imidlertid er alternativet med uendret betaling pr. arbeidstime slett ikke realistisk for en stor del av dem som får dette spørsmålet. For svært mange må alternativet med lengre arbeidstid i praksis bety at de tar overtidsarbeid, og da vil betalingen pr. arbeidstime gå opp. Omvendt vil mange som nå må ta mer overtidsarbeid enn de ønsker, nødvendigvis gå ned i gjennomsnittlig betaling pr. arbeidstime for å få kortere arbeidstid. Disse momentene kan ha bidratt til å gi folk en følelse av uvirkelighet når de får spørsmålet, i hvert fall hvis de har vært i stand til å tenke igjennom hva det egentlig innebærer. Vi synes at den første av de formuleringene foran håndterer disse problemene mye bedre.

Til forsvar for den nåværende formuleringen av spm. 4 må en imidlertid si at for dem som er genuint undersysselsatt, er disse siste momentene mindre relevante enn for andre. De undersysselsatte har nettopp ikke valgt arbeidstidens lengde selv, og alternativet med lengre arbeidstid til samme betaling pr. arbeidstime er antakelig ganske realistisk.

Et hovedargument mot den nåværende formuleringen av spm. 4 er derfor at det synes å gape over alt for mye på en gang. Det ser ut til at en har forsøkt å sortere alt for mange grupper i befolkningen ved hjelp av dette ene spørsmålet, med det resultat at det kanskje ikke fungerer godt for noen av dem. I stedet burde en antakelig konsentrere seg om dem som er mest interessante i akkurat denne sammenheng, nemlig de undersysselsatte. Det burde være mulig å få til dette gjennom en kombinasjon av svaret på spm. 2 og en velvalgt erstatning for spm. 4. Det er denne framgangsmåten som i prinsippet er valgt i de svenske og amerikanske undersøkelsene. (Se spm. 23-28 i vedlegg 2 og spm. 20.B - 20.C i vedlegg 3.)

5.4.3. Hvor ofte skal en samle opplysninger om undersyssetting? Arbeidsdirektoratet anser undersyssetting for å være et sentralt begrep, som det vil være meget verdifullt å få belyst statistisk. Det er da også lett å forestille seg at de kan ha gode beveggrunner for dette. I en situasjon med dårlig tilbud på arbeidsplasser, slik Sverige nylig har hatt det og slik en nå har det i Danmark, vil undersyssetting for mange framstå som et mindre ubehagelig alternativ enn arbeidsløshet. I den utstrekning en i det hele tatt kan stole på svarene på spm. 4, ser det til og med ut som om det kan være mange undersysselsatte i Norge selv med den stramme arbeidsmarkeds situasjonen en har her. Ifølge tabell 5.1. svarte omtrent 5 prosent av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid at de ønsket lengre arbeidstid (med tilsvarende høyere inntekt) i begge de siste kvartalene av 1973. Etter de overlegninger vi gjorde i forrige underkapittel, kan dette være et lavt anslag.

Nå er verken årsaken til eller intensiteten i ønsket om lengre arbeidstid trukket inn i denne analysen, så det er umulig å vite hva en egentlig skal mene om disse saksforholdene uten å gå dataene nærmere etter i sømmene. For vår del anser vi det imidlertid som betydningsfullt at en i framtiden fortsetter å samle inn opplysninger om undersyssselsettingen, og det på en måte som gir bedre data enn før, og at en også prøver å analysere dataene.

Vi kan tenke oss at gode opplysninger om undersyssselsettingen kan være en fornuftig konjunkturindikator, og at de derfor bør samles inn hvert kvartal. Arbeidsdirektoratet synes å være opptatt av sesongmessige svingninger i undersyssselsettingen. Dette er et moment som trekker i samme retning. Vi har ikke for hånden data som kan belyse dette, men arbeidsgruppen bør kunne skaffe slike data fra de svenske undersøkelsene. I hvilken utstrekning slike momenter har betydning for det norske arbeidsmarked, kan vi i alle fall bare få fastslått empirisk ved fortløpende å samle inn data. Vi vil derfor tilrå at dette blir gjort. Samtidig vil vi imidlertid gjøre oppmerksom på at vi på dette punkt har støtt på klare motforestillinger hos både Juul Bjerke, Eivind Hoffmann og Gisle Skancke. Bjerke tviler på at undersyssselsettingen er noen sentral konjunkturindikator, og verken han eller Skancke er overbevist om at spørsmål om undersyssselsetting må være med hvert kvartal. Hoffmann tviler på verdien av slike data på bakgrunn av de statistiske problemene med endringstall i AKU.

5.5. Oversyssselsetting

I forrige underkapittel definerte vi en person som undersysselessatt dersom vedkommende har inntektsgivende arbeid og ønsker flere inntektsgivende arbeidstimer ukentlig uten å få det til. Som et motstykke til dette skal vi definere en person som oversysselessatt dersom vedkommende har inntektsgivende arbeid men ønsker å arbeide færre timer ukentlig uten å oppnå dette. Det kan være forskjellige grunner til at noen er oversysselessatt. Det er imidlertid særlig to grupper en vil ha i tankene. Den ene gruppen består av personer som ved siden av sitt inntektsgivende arbeid har hovedansvaret for sin hjemmehusholdning. Denne gruppen vil antakelig i første rekke omfatte kvinner i inntektsgivende arbeid, kanskje særlig slike yrkeskvinner som har hjemneværende barn. Den andre gruppen består av personer som finner sin aktuelle arbeidstid for anstrengende av helsemessige årsaker. Eldre personer som ønsker å "trappe ned" sin virksomhet i arbeidslivet når de nærmer seg pensjonsalderen, kommer i denne gruppen. I begge tilfeller kan det være at tekniske forhold, kollektive avtaler om arbeidstidens lengde, mangel på alternative sysselsettingsmuligheter eller organiseringen av arbeidssituasjonen gjør det umulig for den enkelte å ha så kort arbeidstid som vedkommende ønsker. I en statistisk belysning av oversyssselsettingen vil en ønske både en oversikt over dens omfang og dens fordeling etter demografiske kjennetegn. En ville også ønske å få opplysninger om grunnen til at den oversysselessatte kunne tenke seg å arbeide færre timer og årsaken til at vedkommende ikke realiserer sine ønsker.

Statistiske undersøkelser av oversyssselsettingen er forbundet med målingsproblemer analoge til dem vi beskrev ovenfor vedrørende undersyssselsettingen. Håndteringen av denne gruppen i det nåværende spørreskjemaet er også helt tilsvarende den som ble gitt de undersysselessatte. Vi skal derfor her begrense oss til et par bemerkninger i tillegg til det som framgår av foregående underkapittel.

I den utstrekning en kan slutte fra tallene i tabell 5.1., må det ha vært langt flere oversysselessatte enn undersysselessatte her i landet i 3. og 4. kvartal 1973. Tabellen viser jo for begge kvartalene vedkommende at rundt regnet en åttendedel av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid betraktet seg som oversysselessatte. Når en tar i betraktning hvor svake disse dataene er og hvor lite spesifiserte opplysninger tabell 5.1. inneholder, kan en ikke ha noen skikkelig oppfatning om hvor betydningsfullt problemet med oversysse-

setting er i Norge. Størrelsesordenen av tallene i tabell 5.1. er imidlertid slik at det synes å være god grunn til å gå saksforholdene nærmere etter i sømmene og belyse oversysselsettingen statistisk. Både Kommunal- og arbeidsdepartementet og Arbeidsdirektoratet har således ytret interesse for å få tallfestet oversysselsettingen. De anser en årlig undersøkelse for å være tilstrekkelig, og har nevnt en undersøkelse hvert annet år som en alternativ mulighet.

Selv om en kan ha sesongsvingninger i oversysselsettingen (kanskje noen ikke ønsker å arbeide om sommeren), er det ikke vanlig å bekymre seg om oversysselsettingen som et konjunktur- eller sesongfenomen. En vil vel snarere se på det som en relativt langvarig konsekvens av den måten vårt arbeidsliv er organisert på, altså som et strukturfenomen. Hvis dette er riktig, skulle det være tilstrekkelig med statistisk belysning av oversysselsettingen med relativt lange mellomrom. Vi vil derfor anbefale at Statistisk Sentralbyrå utelater spørsmål om oversysselsetting i sitt standard spørreskjema for arbeidskraftundersøkelsene. Oversysselsettingen kan belyses igjennom tilleggsundersøkelser, f.eks. hvert annet år. En bør overveie om Byrået selv skal ta initiativet til og finansiere slike undersøkelser, eller om en skal overlate til Arbeidsdirektoratet å bestille dem.

Vi vil likevel ikke forlate dette temaet uten å røre ved forestillingen om at oversysselsettingen slett ikke er konjunkturavhengig. I sosiologisk og økonomisk teori for hvorledes arbeidsmarkedet virker under en lavkonjunktur, er en opptatt av at andre husholdningsmedlemmer kan søke arbeid i en situasjon der familiens hovedforsørger er blitt arbeidsløs. (Se f.eks. Flaim, 1973, og Mincer, 1966, 1973.) I en statistisk undersøkelse gjennomført under en lavkonjunktur kan en derfor godt komme til å fange opp som oversyssel-satte mange husholdningsmedlemmer som slik er "tvunget" ut i arbeidslivet. Vi kan likevel ikke se at dette gir grunn til å innføre tilsvarende standardspørsmål i arbeidskraftundersøkelsene. En skikkelig belysning av den situasjon vi nevnte, vil antakelig kreve spesielt utformede spørsmål som det neppe er rimelig å ta med i et standardopplegg.

6. PERSONER UTENOM ARBEIDSSTYRKEN

6.1. Innledning

Hvis det nåværende standardskjemaets spm. 12 ("Hva gjorde De hovedsakelig i forrige uke?") fungerer som det skal, kan det gi oss informasjon om befolkningsgrupper utenfor arbeidsstyrken. Vi kan estimere det antall av disse som i undersøkelsesuken hovedsakelig var i husarbeid hjemme, det antall som hovedsakelig var under utdanning, det antall som var inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og antall ikke arbeidsaktive. Statistisk Sentralbyrå skal antakelig ikke publisere opplysninger om vernepliktige og sivilarbeidere, men for de andre gruppene vi nevnte, vil kombinasjon med øvrige opplysninger i spørreskjemaet gi anslag for fordelingen etter demografiske kjennetegn (kjønn, alder, ekteskapelig status), etter utdanning (spm. 37-39), og i noen utstrekning etter arbeidsbyrden i hjemmet (spm. 30-36). Under tolkningen av resultatene må en ta med i betraktning at svarfordelingene ikke kan tas som uttrykk for hva folk faktisk gjør, men at fordelingen viser folks egen subjektive oppfatning av hva som er deres hovedsakelige virksomhet. Det gis ikke noen forklaring på hva som skal menes med hovedsakelig virksomhet. Det er også viktig å være oppmerksom på at tall f.eks. på personer som har skolegang eller studier som hovedsakelig virksomhet, ikke kan tas som anslag på antall studenter og skoleelever over 16 år i landet når de baseres på svarene på disse spørsmålene. Dette skyldes at alle personer med mer enn en times arbeidstid i uken, også skoleelever etc., regnes som sysselsatte i arbeidskraftundersøkelsene. En kan finne disse og andre momenter hos Ljones (1974, s. 63-64). Han trekker også fram tilsvarende momenter (s. 62-63) vedrørende opplysninger om hovedsakelig virksomhet for personer med kort inntektsgivende arbeidstid. Når en tar disse begrensningene med i betraktningen, kan det allikevel være fornuftig å opprettholde en formulering analog til det nåværende spm. 12 i standardskjemaet. Vi tror neppe at en vesentlig forbedring er verd den innsats som kreves.

Vi synes likevel at en bør søke en noe bedre språklig utforming av spm. 12 og dets svaralternativer. Kan en vente at folk spontant vil svare slikt som "var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid", "var arbeidsufør", "var pensjonist", enn si "var uten arbeid" på et spørsmål om hva de hovedsakelig gjorde i uken før, selv om dette skulle være det "riktige" svaralternativet? Overlater vi ikke litt for mye veiledningsansvar til intervjueren her? (Dette er neppe et stort poeng. AKU-tallene for antall uføre stemmer f.eks. godt med Rikstrygdeverkets oppgaver.)

6.2. Arbeidsmengden i den enkelte husholdning

Spørsmålene 30-36 i det nåværende standardskjemaet er ment å skulle gi visse opplysninger om arbeidsmengden i de enkelte husholdninger. Spm. 30 skal gi opplysning om størrelsen av husholdningen. Spm. 31 skal fortelle om behov for omsorg for pleie- eller tilsynstrengende husholdningsmedlemmer. Spm. 32-34 skal gi et inntrykk av behovet for omsorg med mindreårige barn. Endelig skal spm. 35 og 36 gi informasjon om bruken av leid hjelp i husarbeidet. På en del punkter er disse spørsmålsformuleringene ikke særlig vellykket. Vi vil trekke fram følgende momenter:

Arbeidsgruppen bør bearbeide spørsmålsstillingen i standardskjemaet vedrørende omsorg for pleie- eller tilsynstrengende. En kan ha omsorg for syke eller uføre utenfor den bohusholdning en tilhører. Dette får en ingen opplysninger om gjennom det nåværende skjemaet. Omfanget av omsorg for pleie- eller tilsynstrengende familiemedlemmer kan ha stor betydning for yrkesaktiviteten til den som har et slikt ansvar. Wærness (1974) påpeker at konsekvensene kan være mye videre. Vi siterer:

"Slik kjønnsrollenormene er i vårt samfunn, kan en gå ut fra at størstedelen av ulønnete pleie- og tilsynstjenester utføres av kvinnelige familiemedlemmer. En kan derfor regne med at økning i kvinners yrkesaktivitet vil medføre økt etterspørsel etter pleie- og tilsynstjenester fra helse- og sosialsektoren. Endringer i den ikke-yrkesaktive befolknings kjønns sammensetning vil også kunne få betydning for utgiftene til kontantstønader over offentlige budsjetter, fordi ikke-yrkesaktive kvinner i langt større utstrekning enn ikke-yrkesaktive menn, aksepterer å bli forsørget gjennom sin familietilknytning. Om kvinners likestilling i yrkeslivet skal kunne realiseres, vil dette derfor medføre økte utgifter i helse- og sosialsektoren."

Arbeidsmengden i en husholdning avhenger ikke bare av hvor mange personer den omfatter, men også av hvordan den er sammensatt. Spm. 32 og 33 gir et inntrykk av hvor mange av husholdningsmedlemmene som er barn, men i virkeligheten trenger en mer fullstendige opplysninger enn disse. Dette kan en antakelig bare få gjennom en fullstendig beskrivelse av hvem husholdningen omfatter. Dette er ett av mange motiver for innføring av et eget husholdningsskjema i tillegg til det personskjema en har i dag. Vi kommer tilbake til dette spørsmålet i neste underkapittel.

Et familieskjema med en oppstilling av alle husholdningsmedlemmer vil for øvrig gjøre de nåværende spm. 32-33 overflødige.

Spm. 34 ("Var barnet/noen av barna i barnehage eller på daghjem i forrige uke?") er tenkt også å skulle dekke bruk av "dagmamma". (Se intervjuerinstruksen, Statistisk Sentralbyrå, 1973b, s. 10.) Dette burde framgått direkte av spørsmålsformuleringen.

Det er vel kjent at det foregår en utstrakt "dagmamma"-virksomhet som ikke behørig oppgis til skattemyndighetene. Blant folk flest er imidlertid slike ordninger så alminnelig godtatt at det neppe føles særlig belastende for en respondent om familien bruker en "dagmamma". Vi bør derfor kunne regne med å få rimelig pålitelige opplysninger om dette. Det kan stille seg noe annerledes hvis respondent-familien selv viser seg å omfatte et medlem som er "dagmamma". Dette vil i mange tilfeller være en kvinne som selv har mindreårige barn, og som tar imot lekekamerater til barna mot betaling. Ved utformingen av et nytt spørsmål til erstatning for det nåværende spm. 34 bør arbeidsgruppen være oppmerksom på de problemer dette kan skape.

I det nåværende standardskjemaet stilles spørsmål 34 bare hvis husholdningen omfatter barn under 7 år. Siden omsorg for barn i folkeskolens tre første klasser kan være minst like arbeidskrevende som omsorg for yngre barn, bør en antakelig stille dette spørsmålet i husholdninger med barn i alder opp til f.eks. 10 år.

6.3. Husholdningsskjemaet

En bør regne med at den individuelle tilpasning til arbeidsmarkedet skjer innenfor rammen av den enkelte familie eller bohusholdning. Bowen og Finegan (1969) oppfatter eksempelvis familien som en enhet som maksimerer sin velferd under gitte ressursbeskränkninger, på en slik måte at ikke bare det samlede arbeidstilbud bestemmes, men også fordelingen av dette blant familiemedlemmene. (Et første forsøk på å studere sammenhengen mellom kvinners yrkesdeltaking og familiesituasjon på basis av de norske arbeidskraftundersøkelsene finnes hos Ljones (1973).) En slik forestilling er blant annet grunnlaget for det vi på norsk vel måtte kalle tilleggsarbeiderhypotesen ("the added worker hypothesis"), som går ut på at arbeidsløshet for en husholdnings hovedarbeidstaker gjerne vil resultere i øket søkning til inntektsgivende arbeidsinnsats fra øvrige familiemedlemmer (Flaim, 1973, Mincer, 1966, 1973). (Vi var inne på dette i underkapittel 5:6. allerede.) Med den familieorganisasjon og det kjønnsrollemønster vi har i dagens Norge, er data som kan belyse slik simultan tilpasning antakelig særlig betydningsfull i analyser av kvinners tilpasning til arbeidsmarkedet.

Det er en svakhet ved det nåværende standard skjemaet for arbeidskraftundersøkelsene at en der ikke har mulighet for å avgrense familien i noen forstand (skjemaet er basert på bohusholdningen), og at en heller ikke får noen opplysninger om relasjonene mellom de enkelte husholdningsmedlemmer. Vi vil meget sterkt anbefale at en sørger for å rette på dette forhold gjennom den pågående skjema-revisjonen. For hver enkelt respondenthusholdning må en da etablere en navneliste og en oversikt over relasjonene mellom husholdningsmedlemmene. I praksis organiseres antakelig dette best ved at en innfører et eget husholdningsskjema. En har da mulighet for å overføre spørsmål som vedrører hele husholdningen fra det nåværende personskjemaet til husholdningsskjemaet. Dette bør en imidlertid gjøre med omtanke. En bør ikke bare ta en direkte erstatning for de nåværende spm. 30-36 og føre disse over på husholdningsskjemaet. I den enkelte husholdning kan det være spesielle medlemmer som særlig har ansvaret for omsorg med mindreårige barn og/eller pleie- eller tilsynstrensende. Vi vil anta at slike opplysninger best samles inn gjennom personskjemaet. En bør også ta i betraktning at det samles inn opplysninger gjennom personskjemaet hver gang respondenthusholdningen oppsøkes, mens husholdningsskjemaet kanskje bare fylles ut i første intervjurunde. (Skal en gi mulighet for å analysere endringer i husholdningsstrukturen og eventuelt deres virkninger på arbeidsmarkedsatferden, må husholdningsskjemaet brukes i flere intervjurunder. Et forhåndsutfylt husholdningsskjema må vel dessuten kunne lette feltarbeidet, i hvert fall i intervjurunder etter den første.)

Intervjukontoret har av og til omtalt muligheten av å innføre et skyttelskjema. Det står ikke klart for oss om dette er noe annet enn det husholdningsskjema vi har nevnt her.

Vi vil nevne at man samler inn opplysninger analoge til dem vi tenker oss i husholdningsskjemaet, både i de kanadiske arbeidskraftundersøkelsene (Dominion Bureau of Statistics, 1964) og i de amerikanske. (Vedlegg 3, spm. 26.)

7. OPPDATERING OG UTBYGGING AV INFORMASJON FRA FOLKETELLINGEN

Byråets direktør har bedt oss vurdere muligheten for å benytte arbeidskraftundersøkelsene til å skaffe mer aktuelle data vedrørende forhold som også belyses gjennom folketellingene. I en slik vurdering kan det være hensiktsmessig å dele folketellingsopplysningene inn i to kategorier, nemlig for det første opplysninger som refererer seg til folketellingstidspunktet og for det andre oppgaver vedrørende den 12-månedersperiode som avsluttes folketellingsdagen. For folke- og bolig tellingen pr. 1. november 1970 tilsvarer denne inndelingen stort sett son dringen mellom opplysningene på første og annen side av pers onskjemaet.

De opplysningene i folketelling en som refererer seg til folketellingsdatoen, har i arbeidskraftundersøkelsene en parallell i opplysninger om strukturen på intervju tidspunktet. Eksempelvis er arbeidskraftundersøkelsenes utdannings spørsmål (spm. 37-39) nesten en direkte avskrift av de tilsvarende spørsmålene på side 1 i pers onskjemaet for folketelling en 1970 (spm. 6 og 7). Med reservasjoner vedrørende den spes ifikasjonsgrad en kan få av en utvalgsundersøkelse som arbeidskraftundersøkelsene, kan en derfor stadig oppdatere folketellingens data vedrørende utdanningskapitalen i landet. Når en får et brukbart hus holdningsskjema i arbeidskraftundersøkelsene, kan en tilsvarende kontinuerlig gi ferske data vedrørende husholdningsstrukturen. (En annen kilde til slike data er den familiestatistikk som settes i gang i 1975.)

Folketellingene gir grunnlag for statistikk vedrørende arbeidspending med utgangspunkt i en sammenlikning mellom den enkeltes oppgitte bostedskommune og arbeidsstedskommune. En pers on defineres da som pendler dersom hans bostedskommune pr. folketellingsdatoen er en annen enn den kommune hvor "den bedrift (virksomhet) hvor De arbeide hele tiden eller lengst tid de siste 12 måneder" før folketellingsdatoen. En kan få tilsvarende, ferske data fra arbeidskraftundersøkelsene ved å kode adressekommunen til den bedrift de yrkesaktive oppgir hovedsakelig å ha arbeidet i i undersøkelsesuken. Denne arbeidskommunen kodes ikke i det nåværende standard skjemaet, men 6. kontor oppgir at det er en enkel sak å gjennomføre en slik koding og en tilsvarende punching. Hvor interessant dette er når en ikke får noen særlig regional oppdeling av tallene, er et annet spørsmål. En bør også være oppmerksom på den forskjell som ligger i at bedriftens adresse i folketelling en ikke trenger være den adressen der vedkommende er ansatt pr. folketellingsdatoen, mens det i arbeidskraftundersøkelsene for de fleste vil være samsvar mellom bedriftsadressen i undersøkelsesuken og på intervju tidspunktet. For å få mer fullstendig overensstemmelse må en også i arbeidskraftundersøkelsene spørre om den viktigste bedriftsadressen i de foregående 12 måneder. AKU-opplysningene må imidlertid være de mest relevante på dette punkt.

Dette bringer oss over i de opplysninger i folketelling en som gjelder den foregående 12-månedersperioden. La oss her konsentrere oss om oppgaver vedrørende yrkesaktiviteten i en slik periode. Det samles ikke inn slike opplysninger gjennom arbeidskraftundersøkelsene i dag. Karakteren av de opplysninger om egen yrkesaktivitet som samles inn gjennom folketellingene, er så forskjellig fra det en får gjennom arbeidskraftundersøkelsene at det er alminnelig anerkjent at det er meget vanskelig å sammenlikne dem. Skal en ajourføre opplysninger fra folketelling en gjennom arbeidskraftundersøkelsene, må en derfor i intervjuene stille egne spørsmål med dette for øye. Det kan ikke være store problemer forbundet med slike intervju spørsmål, bortsett fra at en må ta hensyn til slike faktorer som beskrankninger på samlet intervju tid, nødvendigheten av ikke å forvirre respondenten ved i rask rekkefølge å stille nesten likelydende spørsmål med forskjellig tidsreferanse, o.l. Antakelig bør en kunne regne med at de individuelle svarene en får i direkte intervjuer er mer pålitelige enn de tilsvarende oppgavene fra folketelling en. Derimot vil intervjudataene

naturligvis være beheftet med responsfeil ved indirekte intervju, en får inn slikt som samplingfeil, utvalgsskjevheter, o.l.

Vi vil anta at det er fornuftig å bruke et kalenderår som den 12-måneders referanseperiode som trengs for å skaffe data om yrkesaktivitet analoge til dem en får gjennom folketellingene. Vi regner også med at det neppe er aktuelt å samle inn slike data mer enn en gang i året. Antakelig vil det greieste instrument for slik innsamling derfor være en serie med tilleggsspørsmål som stilles til respondentene i 1. kvartal hvert år. Tilleggs-spørsmålene vedrørende egen yrkesaktivitet i det forgangne kalenderår kan da også kombineres med andre spørsmål vedrørende samme periode, slik at en i forbindelse med de vanlige februarintervjuene i arbeidskraftundersøkelsene får en fast tilleggsundersøkelse av rimelig omfang. Dersom en f.eks. skulle samle inn inntektsopplysninger gjennom arbeidskraftundersøkelsene, ville det antakelig være vesentlig enklere å organisere dette gjennom en slik tilleggsundersøkelse enn på annen måte. En vil kunne bruke det nettopp avsluttede kalenderår som opptjeningsperiode for inntekten, respondentene vil nylig ha laget en oppstilling over årets inntektsforhold i sin selvangivelse, og inntektsspørsmålene kan plasseres bakerst i tilleggsundersøkelsen på en slik måte at eventuelle uheldige konsekvenser for resten av arbeidskraftundersøkelsen minimeres.

Hvis Byråets ledelse er tilstrekkelig interessert i å få inn oppgaver av den typen vi her har nevnt, bør planlegging av en slik undersøkelse føres opp som et eget prosjekt på Byråets program. Under planleggingen av prosjektet bør en igjen søke å hente impulser fra de svenske og de amerikanske arbeidskraftundersøkelsene, for begge disse programmene har faste, periodiske tilleggsundersøkelser utover standardskjemaene. Opplysninger om disse kan en finne blant annet i de referanser vi tidligere har gitt.

Litteraturfortegnelse

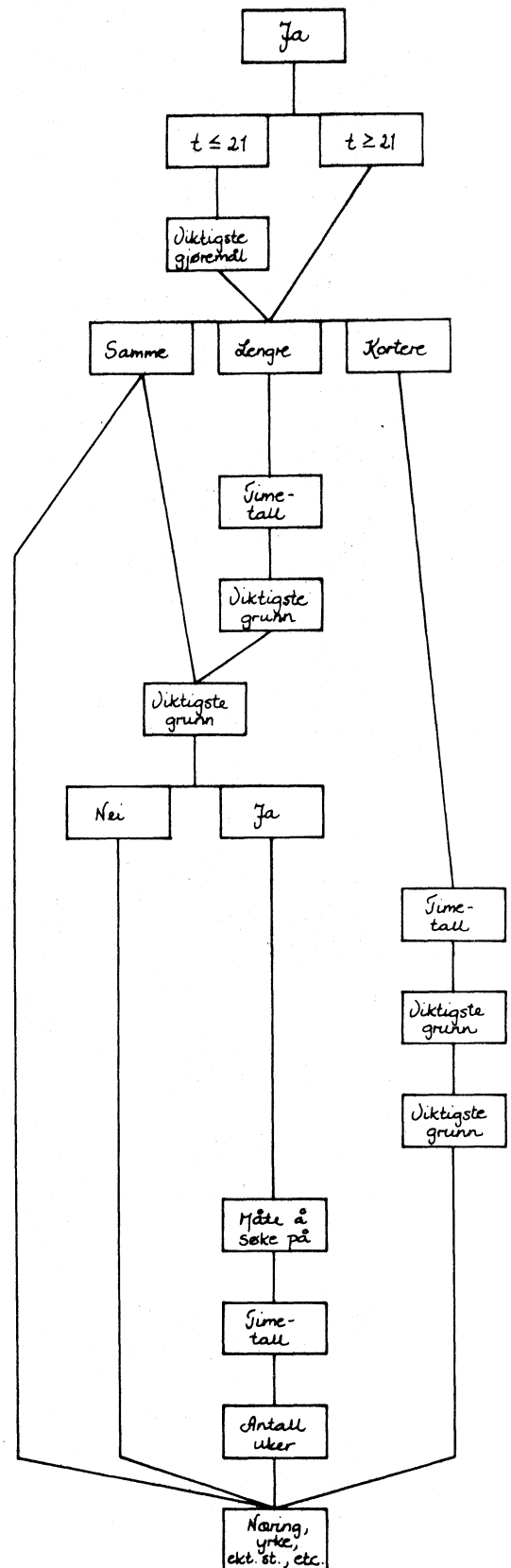
- [1] Andreassen, Tormod (1969): "En analyse av industriens investeringsplaner." Statistisk Sentralbyrå, Artikkel nr. 29.
- [2] Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm (1973): "Arbetsmarknadsutsiktene høsten 1973." Meddelande 1973: 19 från Utredningsenheten, 23. 10. 1973.
- [3] Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm (1974a): "Arbetsmarknadsdata för januari 1974." Meddelande 1974:4 från Utredningsenheten, 18/2-74.
- [4] Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm (1974b): "Arbetsmarknadsutsiktene vintern 1973-1974." Meddelande 1974: 2 från Utredningsenheten, 22/1-74.
- [5] Barnefamilieutvalget (1970): "Innstilling om Barnefamiliens økonomi." Departementet for familie- og forbrukersaker.
- [6] Birkeland, Eva (1974): "Analyser og prognoser vedrørende tilbud av arbeidskraft. Utkast til analyseopplegg." Stensilnotat datert 21/5-74, utgiversted ikke angitt.
- [7] Bowen, William C. og T. Aldrich Finegan (1969): "The Economics of Labor Force Participation." Princeton University Press, N.J.
- [8] Canarp, Curt (1973): "Arbetsmarknadens beteendemønster." Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm, Meddelande 1973:25 från Utredningsenheten, 11/12-73.
- [9] Danmarks Statistik (1972): "En analyse af bruttoforskyvningerne på arbejdsmarkedet på grundlag af data fra beskæftigelsesundersøgelserne i 1969, 1970 og 1971." Statistiske Efterretninger 64 (73): 1 305- 1 323.
- [10] Davidson, Maria (1971): "Expectations of additional children by race, parity, and selected socio-economic characteristics, United States: 1967." Demography 8 (1): 27-36.
- [11] De nordiske kontaktmenn for arbeidskraftstatistikk (1962): "Utvalgstillinger vedr. arbeidsstyrken (Labour Force Sample Surveys)." Rapport av 25. april 1961 til Det nordiske arbeidsmarkedsutvalg. Arbidskraftstatistikk, første kvartal 1962, side 1-10.
- [12] Dominion Bureau of Statistics, Canada (1964): "Labour Force Survey: Enumeration Manual. Effective April, 1961. Revised, April 1964."
- [13] Dahlin, Erik (1971): "Notat vedrørende undersøkelsen "Yrkesaktives arbeidsforhold", Stat.nr. 4530, Intervjukontoret." Statistisk Sentralbyrå. Arbeidsnotat IO 74/34 (Metodehefte nr.14), side 23-43.
- [14] Fakta A/S (1973): "Holdninger til likestilling i Norge. En Surveyundersøkelse foretatt for Forbruker- og Administrasjonsdepartementet av Fakta A/S." Tre sten-silerte bind.
- [15] Flaim, Paul O. (1973): "Discouraged workers and changes in unemployment." Monthly Labor Review 96(3): 8-16.
- [16] Foss, Olaf (1974): "Holdninger og atferd. Noen synspunkter på problemet med prediksjon av handlinger på grunnlag av utsagn." Statistisk Sentralbyrå, Arbeidsnotat IO 74/25 (Metodehefte nr. 13), side 35-51.
- [17] Glass, D.V. (1970): "The components of natural increase in England and Wales." Side 11-24 i "Towards a population policy for the United Kingdom." Supplement to Population Studies.
- [18] Goldstein, Harold (1967): "On aspects of underutilization of human resources." Proc. Social Statist. Sect., Amer. Statist. Assoc., 1967: 115-121.
- [19] Gundelach, Peter og Helge Tetzschner (1974): "Arbejdskraftens Mobilitet 2." Socialforskningsinstituttet, København, Studie nr. 31.
- [20] Hoem, Jan M. og Gisle Skancke (1972): "Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser på utvalgsbasis." Byråpraten 18(1): 31-34.

- [21] Haavelmo, Trygve (1950): "Økonomisk velferdsteori." Notater fra professor Haavelmo's forelesninger i vårsemesteret 1950, utarbeidet av Arne Amundsen og Hans Jacob Kreyberg. Universitetet i Oslo, Sosialøkonomisk institutt, Memorandum av 30/10 1950.
- [22] Israel, Joachim (1973): "Sosiologi." Gyldendal norsk forlag.
- [23] Jos, Olof (1972): "De svenska arbeidskraftundersökningarna. IV: Översiktlig beskrivning och begreppsdefinitioner." Statistisk tidsskrift III 10(6): 489-502.
- [24] Likelønnsrådet (1970): "Ønsker om og behov for sysselsetting blant gifte kvinner." Melding fra Likelønnsrådet, Oslo.
- [25] Ljones, Olav (1973): "Gifte kvinners yrkesdeltaking og familiesituasjon. Noen teoretisk-økonomiske problemstillinger og enkelte observasjonsresultater fra Norge 1971-1972." Statistisk Sentralbyrå Arbeidsnotat IO 73/22.
- [26] Ljones, Olav (1974): "Kvinnens yrkesdeltaking. Norske datakilder og hovedresultater 1960-1972." Statistisk Sentralbyrå, Arbeidsnotat IO 74/4.
- [27] Malmberg, S. (1971): "Rotationsgruppskevheth i AKU?" Statistiska Centralbyrån, Utredningsinstitutet, stensilert PM P1040, 13/9-71.
- [28] Mincer, Jacob (1966): "Labor-force participation and unemployment. A review of recent evidence." Side 73 til 113 i Robert Aaron, Gordon og Margaret S. Gordon (Eds.): "Prosperity and Unemployment." John Wiley & Sons, inc.
- [29] Mincer, Jacob (1973): "Determining who are the 'hidden unemployed'." Monthly Labor Review 96 (3): 27-30.
- [30] Morgenstern, Richard and Nancy S. Barrett (1974): "The retrospective bias in unemployment reporting by sex, race and age." J.Am.Statist.Ass. 69: 355-357.
- [31] Møller, Elisabeth Landgren (1974): "Föreändringar i innehav av förvärvsarbete, i arbetslöshet m.m. hösten 1972 till våren 1973." Statistiska Centralbyrån, Utredningsinstitutet, P 1 304, rapporter dateret 14/6-73, 25/2-74, og 13/3-74 (med Ulla Böös).
- [32] Morgan, James N. (1965): Contribution to a discussion. Proc. Social Statist. Sect., Amer. Statist. Assoc., 1965: 239.
- [33] Olofsson, Per Olof (1966): "Försök med insamling av lönesstatistik i anslutning till arbeidskraftundersökningar." Statistisk tidsskrift III 4 (5): 378-388.
- [34] Petersen, Stein Østerlund (1974a): "De norske arbeidskraftundersøkelsene." Statistisk Sentralbyrå, stensilnotat SØP/eh, 25/9-74, framlagt på Nordisk seminar om arbeidsmarkedstatistikk, Hyvinkää, Finland, 6.-8. november 1974.
- [35] Petersen, Stein Østerlund (1974b): "De norske arbeidskraftundersøkelsene sammenliknet med annen arbeidsmarkedstatistikk." Statistisk Sentralbyrå, stensilnotat SØP/SO, 25/9-74, framlagt på Nordisk seminar om arbeidsmarkedstatistikk, Hyvinkää, Finland, 6.-8. november 1974.
- [36] Portigal, Alan H. (1974): "Individual satisfaction with the experience of working life." Stensilert notat, OECD Social Indicator Development Programme, Phase II Report on Fundamental Social Concern C-3.
- [37] "Rapport fra Nordisk Seminar i Saltsjöbaden om arbeidskraft- og utdannelsesprognoser 11.-14. november 1968." Danmarks Statistik, København 1969.
- [38] Rosen, Carol (1973): "Bibliography: 'Hidden unemployment' and related issues." Monthly Labor Review 96 (3): 31-37.
- [39] Rosengren, Björn og Göran R. Svensson (1973a): "Potentiell arbeidskraft - diskussion av begrepp och storlek." Nationalekonomiska institutionen, Göteborgs universitet. Arbetsrapport 73-08-30.
- [40] Rosengren, Björn og Göran R. Svensson (1973b): "Potentiell arbeidskraft - undersökning av utbudssidan. En studie omfattande 6 000 personer i Göteborgsregionen och i tre Smålandsregioner." Nationalekonomiska institutionen, Göteborgs universitet. Arbetsrapport 73-11-26. To deler.

- [41] Rosengren, Björn og Göran R. Svensson, et al. (1974): "Potentiell arbetskraft - latent arbetssökande." Nationalekonomiska institutionen, Göteborgs universitet. Maskinskrevet arbeids-PM, 74-03-12.
- [42] Ryder, N.B. og C.F. Westoff (1967): "The trend of expected parity in the United States 1955, 1960, 1965." Population Index 33 (2): 153-168.
- [43] Siegel, Jacob S. og D.S. Akers (1969): "Some aspects of the use of birth expectations data from sample surveys for population projections." Demography 6(2): 101-115.
- [44] Siegel, Jacob S. (1972): "Development and accuracy of projections of population and households in the United States." Demography 9 (1).
- [45] "Social Indicators 1973. Selected statistics on social conditions and trends in the United States." Executive Office of the President [of the United States], Office of Management and Business, Statistical Policy Division, Washington, D.C., 1973.
- [46] Statistisk Sentralbyrå (1969): "Ønsker og behov for sysselsetting blant gifte kvinner." Rapport nr. 7 fra Intervjukontoret.
- [47] Statistisk Sentralbyrå (1971?): "Brevkurs for intervjuere. Brev 4." Kontoret for intervjuundersøkelser. Stensiltrykk.
- [48] Statistisk Sentralbyrå (1972): "Holdninger til norsk utviklingshjelp 1972." Rapport nr. 19 fra Intervjukontoret.
- [49] Statistisk Sentralbyrås Arbeidsmarkedstatistikk. Årgangene 1967-1971. NOS A 236, NOS A 255, NOS A 336, NOS A 399, NOS A 479.
- [50] Statistisk Sentralbyrå (1973a): "Arbeidsmarkedstatistikk 1972." NOS A 562.
- [51] Statistisk Sentralbyrå (1973b): "Arbeidskraftundersøkelsene. Instruks og orientering for intervjuere." Kontoret for intervjuundersøkelser. Stensiltrykk, AML/GR/GH, 13/8-73.
- [52] Statistisk Sentralbyrå (1974): "Røykevaneundersøkelse 4. kvartal 1973." Rapport nr. 29 fra Intervjukontoret.
- [53] Statistiska Centralbyrån (1962a): "PM ang. försök med nytt intervjuformulär i samband med AK-undersökningen i februari 1962." Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 352, POO/EB, 8/1-62.
- [54] Statistiska Centralbyrån (1962): "Resultat av försöket med nytt intervjuformulär." Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 352, POO/ME,EB, 28/5-62.
- [55] Statistiska Centralbyrån (1962): "Kontrollundersökningen i samband med arbetskraftsundersökningen i februari 1962." Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 429 (AK), POO/EB, 1/11-62.
- [56] Statistiska Centralbyrån (1962): "Preliminära resultat av enkät till konsumenter av arbetskraftsstatistik i september 1962." Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 423 (AK), POO/ME, 10/11-62.
- [57] Statistiska Centralbyrån (1964): "Försök med tilläggsfrågor i samband med arbetskraftsundersökning i augusti 1963." Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 470, POO/GI/IW, 18/2-64.
- [58] Statistiska Centralbyrån (1969): "Huvudsaklig verksamhet under mätveckan. Studie av klassificeringsschemats funktion i frågeformuläret till AKU." Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 1012, C. Stolpe/EC, 4/9-69.
- [59] Statistiska Centralbyrån (1971): "Arbetskraftsundersökningar, huvudinstruktion." Utredningsinstitutet, ringperm.
- [60] Statistiska Centralbyrån (1973): "FoB 70 och AKU - En jämförelse. Antalet förvärd-arbetande 20 timmar eller mer i hela riket enligt folk- och bostadsräkningen 1970 (FoB 70) och de FoB-anpassade arbetskraftsundersökningarna (AKU)." Statistiska Meddelanden Nr. Be 1973: 10.
- [61] Stein, Robert L. and Daniel B. Levine (1965): "Research in labor force concepts." Proc. Social Statist. Sect., Amer. Statist. Assoc., 1965: 218-226.
- [62] Stolpe, G (1969): "Huvudsaklig verksamhet under mätveckan." Statistiska Centralbyrån, Utredningsinstitutet, stensiltrykk P 1012, 4/9-69.

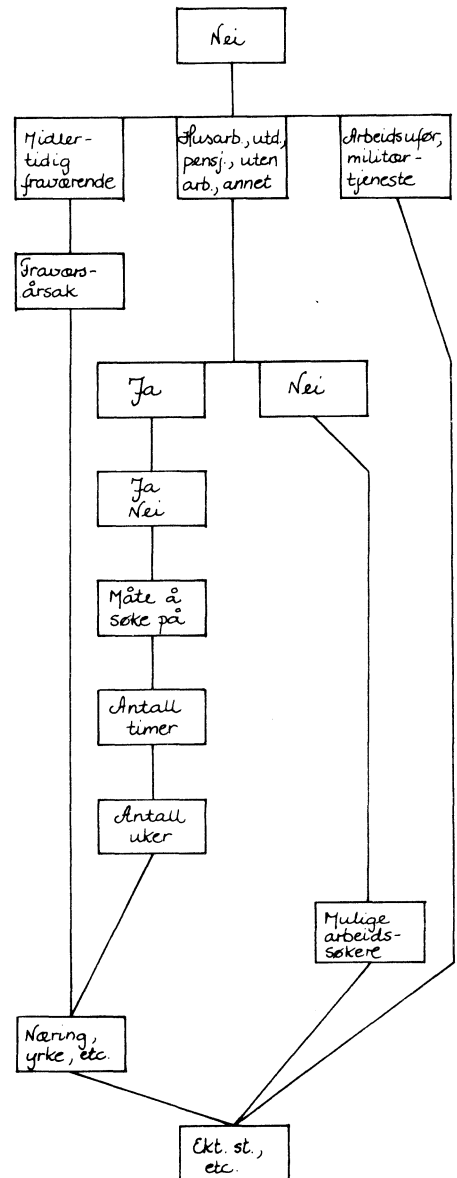
- [63] St. meld. nr. 51 (1973-74): "Barnefamilienes levekår." Forbruker- og administrasjonsdepartementet.
- [64] Strandberg, Margit (1971): "Arbetskraftens struktur och dimensioner. Bilaga 3 till KSA-utredningens betänkande." Sverige, Statens offentliga utredningar, 1971: 43.
- [65] Sudman, Seymour and Norman M. Bradburn (1973): "Effects of time and memory factors on response in surveys." J. Am. Statist. Ass. 68: 805-815.
- [66] Tamsfoss, Steinar (1974): "Oversikt over norske sysselsettingsstatistikk utarbeidet eller offentliggjort av Statistisk Sentralbyrå." Statistisk Sentralbyrå, stensilnotat STA/eh, 26/9-75, framlagt på Nordisk seminar om arbeidsmarkedstatistikk, Hyvinkää, Finland, 6.-8. november 1974.
- [67] Teigland, Jon (1974): "Hvordan opplegget av en undersøkelse kan påvirke resultatene - en sammenlikning av ferieundersøkelsene i 1968 og 1970." Statistisk Sentralbyrå, Arbeidsnotat IO 74/6 (Metodehefte nr. 10), side 34-36.
- [68] Tetzschner, Helge; Peter Gundelach; Karsten Hillestrøm og Henning Brogaard (1974): "Arbejdskraftens Mobilitet 1." Socialforskningsinstituttet, København, Studie nr. 30.
- [69] Torgersen, Leiv (1955): "Den 8. internasjonale konferanse av sosial- og arbeidsstatistikere i Geneve 23. november - 3. desember 1954." Arbeidsmarkedet 1955, nr. 6, side 253-261.
- [70] Torgersen, Leiv (1962): "Norsk arbeidskraftstatistikk. Behov og muligheter for videre utbygging." Arbeidsmarkedet 1962, nr. 6, side 24-30.
- [71] U.K. Office of Population Censuses and Surveys, Social Survey Division (1973): "The General Household Survey: Introductory Report." HMSO, London.
- [72] U.S. Bureau of Labor Statistics and U.S. Bureau of the Census (1967): "Concepts and Methods used in Manpower Statistics from the Current Population Survey." BLS Report No. 313 and Current Population Reports, Series P-23, No. 22.
- [73] U.S. National Bureau of Economic Research (1973): Special Issue on the Current Population Survey. Annals of Economic and Social Measurement, 2(2).
- [74] U.S. President's Committee to Appraise Employment and Unemployment Statistics (1962): "Measuring Employment and Unemployment." U.S. Gov't Printing Office.
- [75] Waksberg, Joseph and Robert B. Pearl (1965): "New methodological research on labor force measurements." Proc. Social Statist. Sect., Amer. Statist. Assoc., 1965: 227-237.
- [76] Wetrogan, Signe (1973): "Birth expectations and subsequent fertility." Paper presented to the Annual Meeting of the Population Association of America, New Orleans, Louisiana, April 26, 1973.
- [77] Wærness, Kari (1974): "Kvinnens yrkesaktivitet og utgifter i helse- og sosialsektoren." Sosialøkonomen 1974 (4): 4-16.

1. Utførte De inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i forrige uke?
2. Hvor mange timer [t] arbeidet De i forrige uke, medregnet overtid og ekstraarbeid, også ekstraarbeid hjemme i forbindelse med arbeidet?
3. Hva regner De selv var Deres viktigste gjøremål i forrige uke?
4. Hvis De i forrige uke kunne ha valgt arbeidstidens lengde, men med samme lønn eller fortjeneste pr. arbeidstime, ville De da ha valgt lengre arbeidstid, samme arbeidstid eller kortere arbeidstid enn den De hadde i forrige uke?
5. Hvor mange timer i alt kunne De ha tenkt Dem å arbeide i forrige uke?
6. Hva var den viktigste grunnen til at De kunne ha tenkt Dem å arbeide flere timer i forrige uke?
7. Hva var den viktigste grunnen til at De ikke arbeidet flere timer i forrige uke?
8. Forsøkte De å få mer inntektsgivende arbeid i forrige uke?
9. Hvor mange timer i alt kunne De tenkt Dem å arbeide i forrige uke?
10. Hva var den viktigste grunnen til at De kunne ha tenkt Dem å arbeide færre timer i forrige uke?
11. Hva var den viktigste grunnen til at De ikke arbeidet færre timer i forrige uke?
20. På hvilken måte forsøkte De å skaffe Dem arbeid?
21. Hvor mange timer kunne De tenke Dem å arbeide pr. uke i den nærmeste framtid?
22. Hvor mange uker er det siden De begynte å søke arbeid?
- 23-29. Spørsmål om næring, yrke, ekteskapelig status etc.

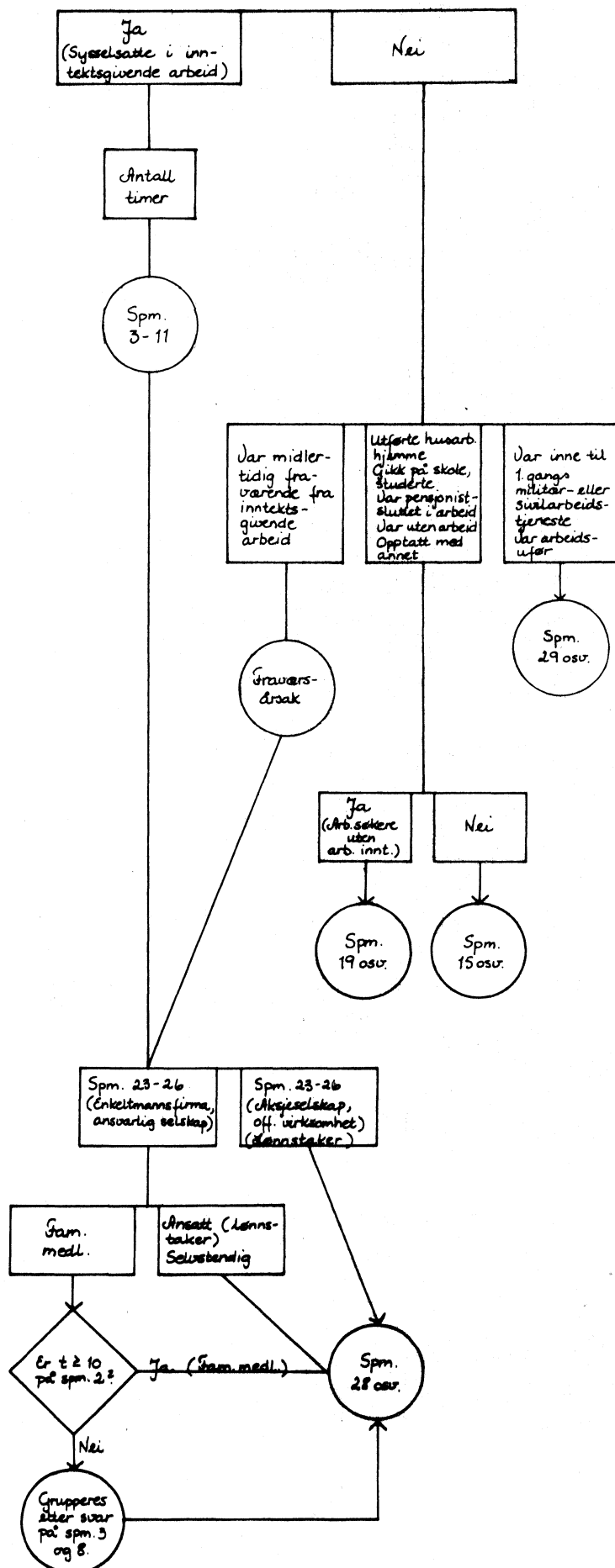
Figur 1. Flensjonsdiagram for personer som svarer „Ja“ på spm. 1.

1. Utførte De inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i forrige uke?
12. Hva gjorde De hovedsakelig i forrige uke?
13. Hva var den viktigste grunnen til at De var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid i forrige uke?
14. Forsøkte De å få inntektsgivende arbeid i forrige uke?
19. Sikk De utbetalt arbeidsløysetrygd i forrige uke?
20. På hvilken måte forsøkte De å skaffe Dem arbeid?
21. Hvor mange timer kunne De tenke Dem å arbeide pr. uke i den nærmeste framtid?
22. Hvor mange uker er det siden De begynte å søke arbeid?
- 15-18. Spørsmål for å skille ut mulige arbeidssøkere.
- 23-28. Spørsmål om næring, yrke, etc.
- 29-39. Spørsmål om ekteskapelig status, etc.

Figur 2. Flervisningsdiagram for personer som svarer „Nei” på spm. 1.

1. Utførte De inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i forrige uke?
2. Hvor mange timer [t] arbeidet De i forrige uke, medregnet overtid og ekstraarbeid, også ekstraarbeid hjemme i forbindelse med arbeidet?
- 3-11. Spørsmål om ønsket arbeidstid
12. Hva gjorde De hovedsakelig i forrige uke?
13. Hva var den viktigste grunn til at De var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid i forrige uke?
14. Forsøkte De å få inntektsgivende arbeid i forrige uke?
- 23-26. Spørsmål om virksomhetens art, ansiennitet og lønnsforhold.
27. Arbeidde De som selvstendig, som ansatt, eller som familiemedlem uten fast avtalt lønn?

Figur 3. Servisjonsdiagram for avgrensning av hovedgrupper i arbeidsstyrken.

15. Hva var den viktigste grunnen til at De ikke søkte inntektsgivende arbeid i forrige uke (undersøkelsesuken) ?

Opptatt av husarb. hjemme
Regnet ikke med å få arb.
innen yrket eller i
nærheten av bostedet.
Manglet nødvendig utd.
eller yrkesoppl.
annen grunn.

Gikk på skole,
studerte.
Arbeidsgiverne synes
at jeg er for
gammel/ung.
Synes selv jeg er
for gammel.

16. Ville De ha forsøkt å skaffe Dem inntektsgivende arbeid dersom det hadde vært passende arbeid på eller i nærheten av bostedet ?

Ja Nei

17. Hva var den viktigste betingelsen for at De skulle kunne ta inntektsgivende arbeid ?

Hjelp hjemme
Pass av barna.
Bedre skatteforhold
Yrkes-/voksenopplæring
At deltidsarb. kunne
oppnås
annen betingelse.

18. Hvor mange timer kunne De tenke Dem å arbeide pr. uke i den nærmeste framtid ?

Antall
timer

19. Er De ugift, gift eller før gift ?

Ekteskapelig
status

Figur 4. Fløvisningsdiagram for mulige arbeidssøkende uten arbeidsinntekt.

STATISTISK SENTRALBYRÅ
Kontoret for intervjuundersøkelser
Oslo-Dep., Oslo 1
Tlf. 41 38 20, 41 36 60

Intervjuerens navn: _____
Intervjuerens nr.: _____

UNDERGITT TAUSHETSPLIKT

ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSE
2. kvartal 1974

Prosjekt nr.

3	0
---	---

Utv.omr.nr.

1	3
---	---

Ar-Kvartal-Gang

7	4	2
---	---	---

 4- 7
Husholdningsnr.

8	11
---	----

Hush.medl.nr.

12

Navn og adresse		Tlf. Priv.	Tlf. Arb.sted	Fødselsdag-mnd.-år		Personnr.																																																								
Spørsmål	Svar	→ = Gå til spm.nr.		Spørsmål	Svar	→ = Gå til spm.nr.																																																								
1. Utførte De inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>1</td><td>Ja</td><td>→ 2</td></tr> <tr><td>2</td><td>Nei</td><td>→ 12</td></tr> </table>	1	Ja	→ 2	2	Nei	→ 12			9. Hvor mange timer kunne De tenkt Dem å arbeide i alt i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>34-35</td><td>Antall timer</td></tr> </table>	34-35	Antall timer																																																	
1	Ja	→ 2																																																												
2	Nei	→ 12																																																												
34-35	Antall timer																																																													
2. Hvor mange timer arbeidet De i forrige uke, medregnet overtid og ekstraarbeid, også ekstraarbeid hjemme i forbindelse med arbeidet?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>25-26</td><td>Hvis 21 timer eller mindre</td><td>→ 3</td></tr> <tr><td></td><td>Hvis over 21 timer</td><td>→ 4</td></tr> </table>	25-26	Hvis 21 timer eller mindre	→ 3		Hvis over 21 timer	→ 4			10. Hva var den viktigste grunnen til at De kunne ha tenkt Dem å arbeide færre timer i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>36</td><td>1</td><td>Svekket helse</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Skattemessig årsak</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Ønsket å ha mer tid til fritidssysler</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Husarbeid hjemme</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Skolegang, studium</td></tr> <tr><td></td><td>6</td><td>Annen grunn (spesifiser):</td></tr> </table>	36	1	Svekket helse		2	Skattemessig årsak		3	Ønsket å ha mer tid til fritidssysler		4	Husarbeid hjemme		5	Skolegang, studium		6	Annen grunn (spesifiser):																																	
25-26	Hvis 21 timer eller mindre	→ 3																																																												
	Hvis over 21 timer	→ 4																																																												
36	1	Svekket helse																																																												
	2	Skattemessig årsak																																																												
	3	Ønsket å ha mer tid til fritidssysler																																																												
	4	Husarbeid hjemme																																																												
	5	Skolegang, studium																																																												
	6	Annen grunn (spesifiser):																																																												
3. Hva regner De selv var Deres viktigste gjøremål i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>27</td><td>1</td><td>Utførte inntektsgivende arbeid</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Utførte husarbeid hjemme</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Gikk på skole, studerte</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Var inne til 1.gangs militær- eller sivilarbeidstjeneste</td></tr> <tr><td></td><td>6</td><td>Var arbeidsufør</td></tr> <tr><td></td><td>7</td><td>Var pensjonist - sluttet i arbeid</td></tr> <tr><td></td><td>8</td><td>Var uten arbeid</td></tr> <tr><td></td><td>9</td><td>Opptatt med annet (spesifiser):</td></tr> </table>	27	1	Utførte inntektsgivende arbeid		2	Var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid		3	Utførte husarbeid hjemme		4	Gikk på skole, studerte		5	Var inne til 1.gangs militær- eller sivilarbeidstjeneste		6	Var arbeidsufør		7	Var pensjonist - sluttet i arbeid		8	Var uten arbeid		9	Opptatt med annet (spesifiser):			11. Hva var den viktigste grunnen til at De ikke arbeidet færre timer i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>37</td><td>1</td><td>Ikke mulig å få kortere arbeidstid</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Ikke mulig p.g.a. sesong i virksomheten</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Annen grunn (spesifiser):</td><td>→ 23</td></tr> </table>	37	1	Ikke mulig å få kortere arbeidstid	→ 23		2	Ikke mulig p.g.a. sesong i virksomheten	→ 23		3	Annen grunn (spesifiser):	→ 23																		
27	1	Utførte inntektsgivende arbeid																																																												
	2	Var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid																																																												
	3	Utførte husarbeid hjemme																																																												
	4	Gikk på skole, studerte																																																												
	5	Var inne til 1.gangs militær- eller sivilarbeidstjeneste																																																												
	6	Var arbeidsufør																																																												
	7	Var pensjonist - sluttet i arbeid																																																												
	8	Var uten arbeid																																																												
	9	Opptatt med annet (spesifiser):																																																												
37	1	Ikke mulig å få kortere arbeidstid	→ 23																																																											
	2	Ikke mulig p.g.a. sesong i virksomheten	→ 23																																																											
	3	Annen grunn (spesifiser):	→ 23																																																											
4. Hvis De i forrige uke kunne ha valgt arbeidstidens lengde, men med samme lønn eller fortjeneste pr. arbeidstime, ville De da ha valgt lengre arbeidstid, samme arbeidstid eller kortere arbeidstid enn den De hadde i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>28</td><td>1</td><td>Lengre arbeidstid</td><td>→ 5</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Samme arbeidstid (30 t eller over på spm.2)</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Samme arbeidstid (under 30 t pr.uke)</td><td>→ 7</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Kortere arbeidstid</td><td>→ 9</td></tr> </table>	28	1	Lengre arbeidstid	→ 5		2	Samme arbeidstid (30 t eller over på spm.2)	→ 23		3	Samme arbeidstid (under 30 t pr.uke)	→ 7		4	Kortere arbeidstid	→ 9			12. Hva gjorde De hovedsakelig i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>38</td><td>1</td><td>Var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid</td><td>→ 13</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Utførte husarbeid hjemme</td><td>→ 14</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Gikk på skole, studerte</td><td>→ 14</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Var inne til 1.gangs militær- eller sivilarbeidstjeneste</td><td>→ 29</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Var arbeidsufør</td><td>→ 29</td></tr> <tr><td></td><td>6</td><td>Var pensjonist-sluttet i arb.</td><td>→ 14</td></tr> <tr><td></td><td>7</td><td>Var uten arbeid</td><td>→ 14</td></tr> <tr><td></td><td>8</td><td>Opptatt med annet (spesifiser):</td><td>→ 14</td></tr> </table>	38	1	Var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid	→ 13		2	Utførte husarbeid hjemme	→ 14		3	Gikk på skole, studerte	→ 14		4	Var inne til 1.gangs militær- eller sivilarbeidstjeneste	→ 29		5	Var arbeidsufør	→ 29		6	Var pensjonist-sluttet i arb.	→ 14		7	Var uten arbeid	→ 14		8	Opptatt med annet (spesifiser):	→ 14									
28	1	Lengre arbeidstid	→ 5																																																											
	2	Samme arbeidstid (30 t eller over på spm.2)	→ 23																																																											
	3	Samme arbeidstid (under 30 t pr.uke)	→ 7																																																											
	4	Kortere arbeidstid	→ 9																																																											
38	1	Var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid	→ 13																																																											
	2	Utførte husarbeid hjemme	→ 14																																																											
	3	Gikk på skole, studerte	→ 14																																																											
	4	Var inne til 1.gangs militær- eller sivilarbeidstjeneste	→ 29																																																											
	5	Var arbeidsufør	→ 29																																																											
	6	Var pensjonist-sluttet i arb.	→ 14																																																											
	7	Var uten arbeid	→ 14																																																											
	8	Opptatt med annet (spesifiser):	→ 14																																																											
5. Hvor mange timer kunne De tenkt Dem å arbeide i alt i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>29-30</td><td>Antall timer</td></tr> </table>	29-30	Antall timer			13. Hva var den viktigste grunnen til at De var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>39</td><td>1</td><td>Skolegang, studier</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Permisjon p.g.a. svangerskap</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Arbeidsstans p.g.a. tekniske forhold eller værforhold</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Arbeidskonflikt</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Repetisjonsøvelse</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>6</td><td>Ferie</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>7</td><td>Egen sykdom eller skade</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>8</td><td>Sykdom i hjemmet</td><td>→ 23</td></tr> <tr><td></td><td>9</td><td>Annen grunn (spesifiser):</td><td>→ 23</td></tr> </table>	39	1	Skolegang, studier	→ 23		2	Permisjon p.g.a. svangerskap	→ 23		3	Arbeidsstans p.g.a. tekniske forhold eller værforhold	→ 23		4	Arbeidskonflikt	→ 23		5	Repetisjonsøvelse	→ 23		6	Ferie	→ 23		7	Egen sykdom eller skade	→ 23		8	Sykdom i hjemmet	→ 23		9	Annen grunn (spesifiser):	→ 23																			
29-30	Antall timer																																																													
39	1	Skolegang, studier	→ 23																																																											
	2	Permisjon p.g.a. svangerskap	→ 23																																																											
	3	Arbeidsstans p.g.a. tekniske forhold eller værforhold	→ 23																																																											
	4	Arbeidskonflikt	→ 23																																																											
	5	Repetisjonsøvelse	→ 23																																																											
	6	Ferie	→ 23																																																											
	7	Egen sykdom eller skade	→ 23																																																											
	8	Sykdom i hjemmet	→ 23																																																											
	9	Annen grunn (spesifiser):	→ 23																																																											
6. Hva var den viktigste grunnen til at De kunne ha tenkt Dem å arbeide flere timer i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>31</td><td>1</td><td>Har for liten inntekt</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Har tid til overs</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Meget interessert i arbeidet</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>For å få mer ansvarsfullt arbeid</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Annen grunn (spesifiser):</td></tr> </table>	31	1	Har for liten inntekt		2	Har tid til overs		3	Meget interessert i arbeidet		4	For å få mer ansvarsfullt arbeid		5	Annen grunn (spesifiser):			14. Forsøkte De å få mer inntektsgivende arbeid i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>40</td><td>1</td><td>Ja</td><td>→ 19</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Nei</td><td>→ 15</td></tr> </table>	40	1	Ja	→ 19		2	Nei	→ 15																																		
31	1	Har for liten inntekt																																																												
	2	Har tid til overs																																																												
	3	Meget interessert i arbeidet																																																												
	4	For å få mer ansvarsfullt arbeid																																																												
	5	Annen grunn (spesifiser):																																																												
40	1	Ja	→ 19																																																											
	2	Nei	→ 15																																																											
7. Hva var den viktigste grunnen til at De ikke arbeidet flere timer i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>32</td><td>1</td><td>Driftsinnskrenkinger</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Arbeidsstans på grunn av tekniske forhold eller værforhold</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Arbeidskonflikt</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Kunne ikke få mer arbeid av andre grunner enn alt. 1-3</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Skiftarbeid</td></tr> <tr><td></td><td>6</td><td>Husarbeid hjemme</td></tr> <tr><td></td><td>7</td><td>Egen sykdom eller skade</td></tr> <tr><td></td><td>8</td><td>Sykdom i hjemmet</td></tr> <tr><td></td><td>9</td><td>Annen grunn (spesifiser):</td></tr> </table>	32	1	Driftsinnskrenkinger		2	Arbeidsstans på grunn av tekniske forhold eller værforhold		3	Arbeidskonflikt		4	Kunne ikke få mer arbeid av andre grunner enn alt. 1-3		5	Skiftarbeid		6	Husarbeid hjemme		7	Egen sykdom eller skade		8	Sykdom i hjemmet		9	Annen grunn (spesifiser):			15. Hva var den viktigste grunnen til at De ikke søkte inntektsgivende arbeid i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>41</td><td>1</td><td>Opptatt av husarbeid hjemme</td><td>→ 16</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Gikk på skole, studerte</td><td>→ 29</td></tr> <tr><td></td><td>3</td><td>Regnet ikke med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet</td><td>→ 16</td></tr> <tr><td></td><td>4</td><td>Mangler nødvendig utdanning eller yrkesopplæring</td><td>→ 16</td></tr> <tr><td></td><td>5</td><td>Arbeidsgiverne synes at jeg er for gammel/ung</td><td>→ 29</td></tr> <tr><td></td><td>6</td><td>Synes selv jeg er for gammel</td><td>→ 29</td></tr> <tr><td></td><td>7</td><td>Annen grunn (spesifiser):</td><td>→ 16</td></tr> </table>	41	1	Opptatt av husarbeid hjemme	→ 16		2	Gikk på skole, studerte	→ 29		3	Regnet ikke med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet	→ 16		4	Mangler nødvendig utdanning eller yrkesopplæring	→ 16		5	Arbeidsgiverne synes at jeg er for gammel/ung	→ 29		6	Synes selv jeg er for gammel	→ 29		7	Annen grunn (spesifiser):	→ 16		
32	1	Driftsinnskrenkinger																																																												
	2	Arbeidsstans på grunn av tekniske forhold eller værforhold																																																												
	3	Arbeidskonflikt																																																												
	4	Kunne ikke få mer arbeid av andre grunner enn alt. 1-3																																																												
	5	Skiftarbeid																																																												
	6	Husarbeid hjemme																																																												
	7	Egen sykdom eller skade																																																												
	8	Sykdom i hjemmet																																																												
	9	Annen grunn (spesifiser):																																																												
41	1	Opptatt av husarbeid hjemme	→ 16																																																											
	2	Gikk på skole, studerte	→ 29																																																											
	3	Regnet ikke med å få arbeid innen yrket eller i nærheten av bostedet	→ 16																																																											
	4	Mangler nødvendig utdanning eller yrkesopplæring	→ 16																																																											
	5	Arbeidsgiverne synes at jeg er for gammel/ung	→ 29																																																											
	6	Synes selv jeg er for gammel	→ 29																																																											
	7	Annen grunn (spesifiser):	→ 16																																																											
8. Forsøkte De å få mer inntektsgivende arbeid i forrige uke?	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>33</td><td>1</td><td>Ja</td><td>→ 20</td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td>Nei</td><td>→ 23</td></tr> </table>	33	1	Ja	→ 20		2	Nei	→ 23																																																					
33	1	Ja	→ 20																																																											
	2	Nei	→ 23																																																											

<p>16. Ville De ha forsøkt å skaffe Dem inntektsgivende arbeid dersom det hadde vært passende arbeid på eller i nærheten av bostedet?</p> <p>1 ☐ Ja → 17 2 ☐ Nei → 29</p>	<p>29. Er De ugift, gift eller før gift?</p> <p>1 ☐ Ugift 2 ☐ Gift 3 ☐ Før gift</p>																																
<p>17. Hva er den viktigste betingelse for at De skulle kunne ta inntektsgivende arbeid?</p> <p>1 ☐ Hjelp hjemme 2 ☐ Pass av barna 3 ☐ Bedre skatteforhold 4 ☐ Yrkesopplæring/voksenopplæring 5 ☐ At deltidsarbeid kunne oppnås 6 ☐ Annen betingelse (spesifiser):</p>	<p>Spørsmål 30-36 stilles bare til en person i husholdningen, men svarene overføres til intervju skjemaene for de resterende medlemmer av husholdningen</p>																																
<p>18. Hvor mange timer kunne De tenke Dem å arbeide pr. uke i den nærmeste framtid?</p> <p>44-45 ☐ Antall timer → 29</p>	<p>30. Hvor mange personer bor det i leiligheten?</p> <p>62-63 ☐ Hvis 2 eller flere personer → 31 ☐ Hvis én person → 35</p>																																
<p>19. Fikk De utbetalt arbeidsløsetrygd i forrige uke?</p> <p>1 ☐ Ja 2 ☐ Nei</p>	<p>31. Er noen av disse syke eller uføre?</p> <p>64 ☐ Ja 65 ☐ Nei</p> <p>Hvis ja: Hvor mange? ☐ Antall syke eller uføre</p>																																
<p>20. På hvilken måte forsøkte De å skaffe Dem arbeid?</p> <p>1 ☐ Kontaktet arbeidsformidlingen 2 ☐ Svarte på annonse/annonserte selv 3 ☐ Kontaktet arbeidsgiver 4 ☐ Annen måte (spesifiser):</p>	<p>32. Hvor mange barn under 16 år er det i leiligheten?</p> <p>66 ☐ Hvis 1 eller flere barn → 33 ☐ Hvis ingen barn → 35</p>																																
<p>21. Hvor mange timer kunne De tenke Dem å arbeide pr. uke i den nærmeste framtid?</p> <p>48-49 ☐ Antall timer</p>	<p>33. Hvor gammelt er det yngste barnet?</p> <p>67-68 ☐ Antall fylte år ☐ Hvis 7 år eller over → 35</p>																																
<p>22. Hvor mange uker er det siden De begynte å søke arbeid?</p> <p>50-51 ☐ Antall uker</p>	<p>34. Var barnet/noen av barna i barnehage eller på daghjem i forrige uke?</p> <p>69 ☐ Ja 70 ☐ Nei</p>																																
<p>23. Hvor arbeidet De hovedsakelig i forrige uke:</p> <p>a. For midlertidig fraværende fra arbeidet bes oppgitt det arbeidssted hvor vedkommende har sitt inntektsgivende arbeid. b. For arbeidssøkere (personer som svarte ja på spm. 14) bes oppgitt hvor de sist hadde arbeid. c. For dem som aldri har utført inntektsgivende arbeid.</p> <p>Bedriftens navn: ----- ----- -----</p> <p>Bedriftens adresse: ----- ----- → 24</p> <p>52 ☐ → 29</p>	<p>35. Hadde De noe leid hjelp til husarbeidet i forrige uke?</p> <p>70 ☐ Ja → 36 71 ☐ Nei → 37</p> <p>36. Hvor mange timer hadde De leid hjelp i forrige uke?</p> <p>71-72 ☐ Antall timer</p>																																
<p>24. Hva slags virksomhet er det?</p> <p>Virksomhetens art: ----- -----</p> <p>53-54 ☐ Næringskode</p>	<p>Spørsmål 37-39 stilles til alle</p>																																
<p>25. Hvor lenge er det siden De begynte å arbeide i denne virksomheten?</p> <p>55-56 ☐ Antall år</p>	<p>37. Hvilken allmennutdanning har De fullført?</p> <p>73 ☐ 7-årig folkeskole eller kortere 74 ☐ 1-årig framhalds- eller fortsettelsesskole 75 ☐ 2-årig framhalds- eller fortsettelsesskole 76 ☐ 9-årig grunnskole (evt. 10. frivillig år) 77 ☐ Folkehøgskole (ungdoms- eller fylkesskole) 1 års kurs 78 ☐ Real- eller middelskole 79 ☐ Folkehøgskole, 2 års kurs 80 ☐ Artium eller eksamen ved økonomisk gymnas 81 ☐ Uppgitt eller ingen utdanning</p>																																
<p>26. Er dette enkeltmannsfirma, ansvarlig selskap, aksjeselskap e.l. eller offentlig virksomhet?</p> <p>57 ☐ Enkeltmannsfirma → 27 58 ☐ Ansvarlig selskap → 27 59 ☐ Aksjeselskap e.l. → 28 60 ☐ Offentlig virksomhet → 28</p>	<p>38. Har De fullført annen utdanning hvor skolegangen eller studiene normalt varer minst 5 måneder?</p> <p>74 ☐ Ja → 39 75 ☐ Nei → 40</p>																																
<p>27. Arbeidde De som selvstendig, som ansatt eller som familiemedlem uten fast avtalt lønn?</p> <p>58 ☐ Selvstendig 59 ☐ Ansatt 60 ☐ Familiemedlem</p>	<p>39. Hvilken utdanning er dette?</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Utdanningens art. (Oppgi kurstype, linje eller fagområde og eventuelt skolens navn)</th> <th colspan="2">Normal varighet</th> </tr> <tr> <th>For utd. på heltid, oppgi mnd. eller år</th> <th>For utd. på deltid, oppgi ca. timetall</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table>	Utdanningens art. (Oppgi kurstype, linje eller fagområde og eventuelt skolens navn)	Normal varighet		For utd. på heltid, oppgi mnd. eller år	For utd. på deltid, oppgi ca. timetall																											
Utdanningens art. (Oppgi kurstype, linje eller fagområde og eventuelt skolens navn)	Normal varighet																																
	For utd. på heltid, oppgi mnd. eller år	For utd. på deltid, oppgi ca. timetall																															
<p>28. Hva var Deres HOVEDYRKE i denne virksomheten?</p> <p>Hovedyrke: ----- -----</p> <p>59-60 ☐ Yrkeskode</p>	<p>75-76 ☐ For Byrået</p>																																
<p>41. Ble intervjuet foretatt over telefon?</p> <p>79 ☐ Ja 80 ☐ Nei</p>	<p>FYLLES UT AV INTERVJUEREN</p>																																
<p>40. Hvem har De fått opplysningene fra til utfylling av skjemaet?</p> <p>77 ☐ 10 selv 78 ☐ 10's ektefelle 79 ☐ 10's sønn/datter 80 ☐ 10's far/mor 81 ☐ Annen person</p>																																	

MATPERIOD : Vecka 11 (11—17 mars)

	Om AK-STATUS 1 el. 4	<p>AK-STATUS 1 ☐ → 19. Skulle Ni sökt arbete förra veckan om Ni ansett att Ni kunnat få lämpligt arbete på Er ort?</p> <p style="text-align: center;"> ☐ Ja ☐ Nej 1/ 2/ </p> <p style="text-align: right;">→ fr. 29</p>	Häl- korts- kolumn																
26	AK-STATUS 4 ☐ →	<p>20. Hur många timmar per vecka skulle Ni vilja arbeta den närmaste tiden? <input type="text"/> tim</p> <p>21. Om AK-STATUS 1 Har Ni sökt arbete någon gång och i så fall när gjorde Ni det? → fr. 29</p> <p>Om AK-STATUS 4 När sökte Ni senast arbete? → fr. 29</p> <p> ☐ 1/ 11—17/3 ☐ 2/ 16/1—10/3 ☐ 3/ 15/1 el. tidigare ☐ 4/ Aldrig sökt </p>	49 50-51 52																
29	Om AK-STATUS 3	<p>22. Hur många timmar arbetar Ni vanligen per vecka i Ert arbete?</p> <p style="text-align: center;"> ☐ 1/ 1—19 tim. ☐ 2/ 20—34 tim. ☐ 3/ 35 tim. el. mer </p> <p style="text-align: center;"> fr. 27 fr. 27 fr. 29 </p>	53																
30	Om 1—34 TIMMAR enligt fr. 6	<p>23. Ni arbetade alltså <input type="text"/> antal enl. fr. 6 timmar förra veckan. Skulle Ni velat ha mer arbete?</p> <p style="text-align: center;"> ☐ Ja ☐ Nej 1/ 2/ </p> <p style="text-align: right;">→ fr. 26</p>	54																
31		<p>24. Hade Ni kunnat ta mer arbete förra veckan?</p> <p style="text-align: center;"> ☐ Ja ☐ Nej 1/ 3/ </p> <p style="text-align: right;">→ fr. 26</p>	55-56																
32		<p>25. Hur många timmar sammanlagt skulle Ni velat arbeta förra veckan (den 11—17 mars)? <input type="text"/> tim → fr. 26</p>	57																
33		<p>26. Hur många timmar arbetar Ni vanligen per vecka i Ert arbete?</p> <p style="text-align: center;"> ☐ 1/ 0 tim. ☐ 2/ 1—19 tim. ☐ 3/ 20—34 tim. ☐ 4/ 35 tim. el. mer </p>	58-59																
34		<p>27. Varför arbetar Ni vanligen mindre än 35 timmar per vecka?</p> <p>28. Varför arbetade Ni mindre än 35 timmar just förra veckan?</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>☐ 01/ Dåligt med arbete, reparation av fabrik/maskin, materialbrist, driftsinskränkning</td> <td>☐ 05/ Egen sjukdom</td> <td>☐ 07/ Upptagen av eget hushåll</td> <td>☐ 08/ Studier</td> </tr> <tr> <td>☐ 10/ Full arbetsvecka mindre än 35 timmar</td> <td>☐ 11/ Tjänstledighet eller annat skäl (BESKRIV!)</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">Endast om 35 tim. el. mer enl. fr. 26</td> </tr> <tr> <td>☐ 09/ Vill inte ha heltid</td> <td>☐ 02/ Började ett nytt eller slutade ett arbete under veckan</td> <td>☐ 03/ Arbetskonflikt</td> <td>☐ 04/ Dåligt väder</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td>☐ 06/ Semester</td> <td></td> </tr> </table> <p style="text-align: right;">→ fr. 29</p>	☐ 01/ Dåligt med arbete, reparation av fabrik/maskin, materialbrist, driftsinskränkning	☐ 05/ Egen sjukdom	☐ 07/ Upptagen av eget hushåll	☐ 08/ Studier	☐ 10/ Full arbetsvecka mindre än 35 timmar	☐ 11/ Tjänstledighet eller annat skäl (BESKRIV!)	Endast om 35 tim. el. mer enl. fr. 26		☐ 09/ Vill inte ha heltid	☐ 02/ Började ett nytt eller slutade ett arbete under veckan	☐ 03/ Arbetskonflikt	☐ 04/ Dåligt väder			☐ 06/ Semester		64
☐ 01/ Dåligt med arbete, reparation av fabrik/maskin, materialbrist, driftsinskränkning	☐ 05/ Egen sjukdom	☐ 07/ Upptagen av eget hushåll	☐ 08/ Studier																
☐ 10/ Full arbetsvecka mindre än 35 timmar	☐ 11/ Tjänstledighet eller annat skäl (BESKRIV!)	Endast om 35 tim. el. mer enl. fr. 26																	
☐ 09/ Vill inte ha heltid	☐ 02/ Började ett nytt eller slutade ett arbete under veckan	☐ 03/ Arbetskonflikt	☐ 04/ Dåligt väder																
		☐ 06/ Semester																	
35		<p>Till alla som är 16 år och äldre (dvs. födda före april 1958) 1</p> <p>29. Vilket är Ert (ip:a) civilstånd? ☐ 1/ Gift ☐ 2/ Ogift ☐ 3/ Förut gift (änka, änking, skild)</p>	65																
36		<p>30. Har Ni (ip) några hemmavarande barn som inte fyllt 17 år?</p> <p>☐ Nej ☐ Om ja → a) Hur många? <input type="text"/></p> <p style="text-align: right;">ANTAL BARN</p> <table style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 70%;">0—2 år</td> <td style="width: 5%;"><input type="text"/></td> <td style="width: 25%;"></td> </tr> <tr> <td>3—6 år</td> <td><input type="text"/></td> <td></td> </tr> <tr> <td>7—10 år</td> <td><input type="text"/></td> <td></td> </tr> <tr> <td>11—16 år</td> <td><input type="text"/></td> <td></td> </tr> </table> <p>b) Hur gamla är barnen? (Anteckna barnens ålder)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: right;">Räkna antalet barn enl. åldersklasserna till höger samt för in antalet i motsvarande ruta.</p>	0—2 år	<input type="text"/>		3—6 år	<input type="text"/>		7—10 år	<input type="text"/>		11—16 år	<input type="text"/>		66 67 68 69				
0—2 år	<input type="text"/>																		
3—6 år	<input type="text"/>																		
7—10 år	<input type="text"/>																		
11—16 år	<input type="text"/>																		
Sid. 3		<p>Om ip är född före april 1958 och har AK-STATUS 1, 4 el. 5 (utom IA enl. fr. 3) → gå till TILLÄGG P 1116 ÖVRIGA → fråga A</p>	GA TILL SID. 4																

MÅTPERIOD: Vecka 11 (11—17 mars)

Till alla — utom ip med UB-nr, som börjar med 86

Hälkorts-kolumn

A Vi återkommer med intervju i juni, kan Ni (ip) då

a) Vid telefonintervju lämpligen nås på samma telefonnr? Ja Nej Vet inte Om nytt telefonnr (adr.) →

b) Vid besöksintervju nås på telefon? Nej Vet inte Om Ja →

B När tror Ni att Ni (ip) säkrast är anträffbar?

Veckodag(ar):

Tider (kl):

C Har Ni ev. någon sommaradress (egen stuga el. dyl.) där Ni kan vara anträffbar under senare delen av juni?

Nej Om ja → Adress: Tel. /

(Överför uppgiften på UBs baksida, "Ytterligare upplysningar...")

Telefonnr resp. adress GALLER
fr. o. m.
(ev. t. o. m.)
Telefonnr: bostad arbetsplats genom bud

Ev. ny adress inkl. postnummer:

74

75
kol. 76-80

UPPGIFTER OM KONTAKTEN (varje kontaktförsök vid besök och varje påringning, när någon svarar på telefon, räknas som kontakt)

Kontakt nr	Datum	Kl	Kontakt sätt*	Resultat av kontakten** (Om 1, 2 el. 8 överföres uppgifterna om sista kontakten på UB)	Kontakt med ***	Loko: namn (texta)	Loko nr
Kol. 70	kol. 71—72		kol. 73	kol. 74	kol. 75		kol. 76—80
			← UB →	← Bortfall (BESKRIV) →			
1			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
2			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
3			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
4			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
5			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
6			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
7			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
8			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		
9			1 2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	0 1 2 3 4		

Om kontakt med 3 el. 4:
UPPGIFTSÄMNARENS NAMN,
TEL.-NR och RELATION TILL IP

70-80

ANMÄRKNINGAR TILL UPPGIFTER OM KONTAKTEN

Ange kontaktnummer! Upplysningar av betydelse för nästa kontakt överföres på UB oavsett resultatet av kontakten och signeras.

Kontakt med utredningsman/regionchef:

*) 1 = Per telefon
2 = Besök

**) 1 = Intervju
2 = Komplettering
3 = Intervju vid senare tillfälle
4 = Sjukdom
5 = Ej anträffad (inkl. tillf. utl. vistelse)
6 = Vägran (skäl ange)
7 = Ip på sjukhus, vilohem, fängelse o. dyl.
8 = Ip död
9 = Ip utomlands p. g. a. emigration el. dyl. (BESKRIV)
0 = Övrigt (specificera)

***) 0 = Ingen anträffad vid besök
1 = Ip själv
2 = Ip:s make/maka
3 = Ip:s fader/moder/son/dotter
4 = Annan person (specificera)

Till Loko: Har Du fyllt i formuläret på rätt sätt? — GRANSKA NOGGRANT!

MARS 1974

P 1128

ARBETSKRAFTSUNDERSÖKNINGEN

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
U/UTREDNINGSGENSKAPEN
102 50 Stockholm

SCB

Ifyller av LOKO	UB nr		75		86		87		88		95		96		97		98		1-6
	Föd-år	-mån	-dag	-nr	Stratum		Postnummr:		Län										
	7-8	9-10	11-12		13-16	17-13	19-20												26-27

Till ALLA. - Följ linjen och hänvisningarna!

1. Utförde Ni (ip) något förvärvsarbete förra veckan (vecka 11, dvs. 11-17 mars)?

2. Vi skall ta med avlönat arbete och arbete som egen företagare (även jordbrukare) eller fri yrkesutövare, även om det varat endast en timme. Utförde Ni (ip) något sådant arbete förra veckan (den 11-17 mars)?

3. Vad gjorde Ni huvudsakligen förra veckan? Arbetade i eget hushåll (studerade, gick i skolan) eller något annat?

4. Har någon familjemedlem (Har Er man eller någon annan familjemedlem), som Ni bor tillsammans med, eget företag (även jordbruk) eller verksamhet som fri yrkesutövare?

5. Utförde Ni något arbete utan kontant lön i dennes företag förra veckan (den 11-17 mars)?

6. Hur många timmar arbetade Ni förra veckan (den 11-17 mars)? Räkna även med ev. övertid och extraarbete.

7. Fast Ni inte utförde förvärvsarbete förra veckan, har Ni någon anställning? Eller har Ni arbete som egen företagare (även jordbrukare) eller fri yrkesutövare?

8. Var Ni arbetssökande förra veckan (den 11-17 mars)?

9. Varför var Ni borta från arbetet förra veckan (den 11-17 mars)?

10. På vilket sätt sökte Ni arbete?

11. Hur många veckor har Ni varit arbetssökande (resp. permitterad)?

12. Tillhör Ni erkänd arbetslöshetskassa?

13. Vilken?

AK-STATUS fr. 19

14. Hos vem hade Ni Ert huvudsakliga arbete förra veckan (senast Ni var sysselsatt)?

15. Vad är företagets (arbetsställets) huvudsakliga verksamhet (tillverknings)?

16a. Vad slags huvudsakligt arbete hade Ni förra veckan (senast Ni var sysselsatt)?

16b. Till vilket yrke vill Ni hänföra detta arbete?

17. Arbetade Ni förra veckan (senast Ni var sysselsatt) som

18. a. Hade Ni någon anställd?

18. b. Arbetade Ni i

Om 1-34 enl. fr. 6 → fr. 23
Om 35- enl. fr. 6 → fr. 29

Om status 3 → fr. 22
Om status 4 → fr. 20

Hälkorts-kolumn 1-6

7-27

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

FORM CPS-1
5 15 69
28:1

U.S. DEPARTMENT OF COMMERCE
Bureau of the Census

CURRENT POPULATION SURVEY
JULY 1969
Form Approved
Budget Bureau No. 41 - R1202.14

1. INTERVIEWER CHECK ITEM
Only CPS-1 for household (Fill all applicable items on this page)
First CPS-1 of continuation h'hld
Second CPS-1 of continuation h'hld (Transcribe items 2-16 from first CPS-1)
Third, fourth, etc. CPS-1

2. CONTROL NUMBER

3. SAMPLE A C

4a. (Transcribe from Control Card items 10a, 11 or 12) A B C D E

5. TYPE OF LIVING QUARTERS

HOUSING UNIT	OTHER UNIT
House, apartment, flat ☐	Quarters not HU in rooming or boarding house ☐
HU in nontransient hotel, motel, etc. ☐	Unit not permanent in transient hotel, motel, etc. ☐
HU, permanent, in transient hotel, motel, etc. ☐	Tent site or trailer site ☐
HU in rooming house ☐	Other not HU ☐ (Describe below)
Trailer, permanent ☐	
Trailer, mobile ☐	
HU not specified above ☐ (Describe below)	

6. PSU NO.
0 0
1 1 1
2 2 2
3 3 3
4 4 4
5 5 5
6 6 6
7 7 7
8 8 8
9 9 9

7. SERIAL NO.
0 0 0
1 1 1
2 2 2
3 3 3
4 4 4
5 5 5
6 6 6
7 7 7
8 8 8
9 9 9

8. IDEN. CODE
1 1
2 2
3 3
4 4
5 5
6 6
7 7
8 8

9. HOUSE-HOLD NO.
1
2
3
4
5
6
7
8

10. SEGMENT NO.
0 0 0
1 1 1
2 2 2
3 3 3
4 4 4
5 5 5
6 6 6
7 7 7
8 8 8
9 9 9

FILL FOR SPECIAL DWELLING PLACE

11a. NAME OF PLACE **11b. TYPE OF PLACE CODE**

12a. SAMPLE UNIT NO. **12b. DESCRIPTION OF SAMPLE UNIT (Room no., bed no., etc.)**

13. INTERVIEWER CODE
A B C D E F G H J K L M
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

14. DATE COMP. **15. LINE NO. H' HLD RESP.**
1 2 3 4 5 6

16a. TYPE INTERVIEW
Personal ...
Tel. call back ...
ICR filled ...
Re-interview ...
Tel.-regular ...
(Fill 16c-d.)

16b. NO. PERS. VISITS
(Exc. reg. tel.)
3+
(If nonint., fill 17. If int., fill 16c-d.)

16c. TIME OF INTERVIEW
(For all cases except noninterviews)
Between 5 p.m. & 7 p.m.
After 7 p.m.

16d. DAY OF INTERVIEW
M T W T F S S M T

17. NONINTERVIEW (Mark one reason in Item 17a or 17b. If Item 17a marked, fill Race of Head. If Item 17b marked, fill Items 17c-e, as applicable.)

17a. TYPE A (Mark noninterview reason and race of head below.)

REASON

No one home
Temporarily absent
Refused
Other-Occ. (Describe below)

RACE OF HEAD
White
Negro
Other

17b. TYPE B OR C

Vacant - regular (Fill 17c)
Vacant - storage of h'hld furniture
Temp. occ. by persons with URE
Unfit or to be demolished
Under construction, not ready
Converted to temp. business or storage
Occ. by Armed Force members or persons under 14
Unoccupied tent site or trailer site
Permit granted, construction not started
Demolished
House or trailer moved (Omit 17c-e)
Outside segment
Converted to permanent business or storage
Merged
Condemned
Built after April 1, 1960
Other (Specify below)

17c. SEASONAL STATUS
Year round (Fill HVS if HU in Item 5)
Migratory workers (Fill Items 17d and 17e below if HU in Item 5)
Seasonal

17d. Is this unit usually occupied:
Summers only (Transcribe to back of Control Card first time unit is vacant during a 4-month enumeration period.)
Winters only
Other (Describe below) (Transcribe from back of Control Card in each succeeding month unit is vacant in the same 4-month enumeration period.)

17e. CONDITION OF UNIT
Sound
Deteriorating
Dilapidated

34. Total number of household members under 14 years of age.

BOYS	GIRLS
0	0
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9+	9+

35. Tenure (Transcribe from Control Card item 9)
Owned or being bought
Rented
No cash rent

INTERVIEWER TRANSCRIPTION ITEMS
(Fill only on first CPS-1 of continuation household)

NOTES

18. Line No.

19. What was . . . doing most of LAST WEEK-
 Working Keeping house
 Going to school or something else?
 Working (Skip to 20A) . . . WK
 With a job but not at work . . . J
 Looking for work . . . LK
 Keeping house . . . H
 Going to school . . . S
 Unable to work (Go to 24) . . . U
 Other (Specify) . . . OT

20. Did . . . do any work at all LAST WEEK, not counting work around the house?
 (Note: If farm or business operator in hk., ask about unpaid work)
 Yes No (Go to 21)

20A. How many hours did . . . work LAST WEEK at all jobs?
 0 0
 1 1
 2 2
 3 3
 4 4
 5 5
 6 6
 7 7
 8 8
 9 9

20B. INTERVIEWER CHECK ITEM
 4) (Skip to item 23)
 1-34 (Go to 20C)
 35-48 (Go to 20D)

20C. Does . . . USUALLY work 35 hours or more a week at this job?
 Yes What is the reason . . . worked less than 35 hours LAST WEEK?
 No What is the reason . . . USUALLY works less than 35 hours a week?
 (Mark the appropriate reason)
 Slack work
 Material shortage
 Plant or machine repair
 New job started during week
 Job terminated during week
 Could find only part-time work
 Holiday (Legal or religious)
 Labor dispute
 Bad weather
 Own illness
 On vacation
 Temporary work (personal bus., etc.)
 Disturbance (part-time work)
 Full-time work under 35 hours
 Other reason (Specify)

20D. Did . . . lose any time or take any time off LAST WEEK for any reason such as illness, holiday or slack work?
 Yes How many hours did . . . take off?
 (Correct 20A if lost time not already deducted; if 20A reduced below 35, correct 20B and fill 20C; otherwise, skip to 23.)
 No 7

20E. Did . . . work any overtime or at more than one job LAST WEEK?
 Yes How many extra hours did . . . work?
 (Correct 20A and 20B as necessary if extra hours not already included and skip to 23.)
 No (Skip to 23)

21. (If in 19, skip to 21A.) Did . . . have a job or business from which he was temporarily absent or on layoff LAST WEEK?
 Yes No (Go to 22)

21A. Why was . . . absent from work LAST WEEK?
 Own illness
 On vacation
 Bad weather
 Labor dispute
 New job to begin within 30 days (Ask 22B and 22C2)
 Temporary layoff (Under 30 days) (Ask 22C3)
 Indefinite layoff (30 days or more or no def. recall date)
 Other (Specify)

21B. Is . . . getting wages or salary for any of the time off LAST WEEK?
 Yes No Self employed

21C. Does . . . usually work 35 hours or more a week at this job?
 Yes No (Go to 23 and enter job held last week)

22. (If LK in 19, skip to 22A.) Has . . . been looking for work during the past 4 weeks?
 Yes No (Go to 24)

22A. What has . . . been doing in the last 4 weeks to find work? (Mark all methods used; do not read list.)
 Checked pub.employment agency
 with- pvt.employment agency
 employer directly
 friends or relatives
 Placed or answered ads
 Nothing (Skip to 24)
 Other (Specify in notes, e.g., MDTA, union or prof. register, etc.)

22B. Why did . . . start looking for work? Was it because . . . lost or quit a job at that time (paste) or was there some other reason?
 Lost job
 Quit job
 Left school
 Wanted temporary work
 Other (Specify in notes)

22C. 1) How many weeks has . . . been looking for work?
 2) How many weeks ago did . . . start looking for work?
 3) How many weeks ago was . . . laid off?
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

22D. Has . . . been looking for full-time or part-time work?
 Full Part

22E. Is there any reason why . . . could not take a job LAST WEEK?
 Yes No
 Already has a job
 Temporary illness
 Going to school
 Other (Specify in notes)

22F. When did . . . last work at a full-time job or business lasting 2 consecutive weeks or more?
 1964 or later (Write month and year)
 Before 1964
 Nev. worked full-time 2 wks. or more
 Never worked at all
 (Enter in 23, last full-time civilian job lasting 2 weeks or more, job from which laid off, or "Never Worked")

24. INTERVIEWER CHECK ITEM
 Unit not in 1st or 5th month (End questions)
 Unit in 1st or 5th month (Ask 24A-E)

24A. When did . . . last work for pay at a regular job or business, either full- or part-time?
 Within past 12 months
 1 up-to 2 years ago
 2 up to 3 years ago
 3 up to 4 years ago
 4 up to 5 years ago
 5 or more years ago
 Never worked

24B. Why did . . . leave that job?
 Personal, family (incl. pregnancy) or school
 Health
 Retirement or old age
 Seasonal job completed
 Slack work or business conditions
 Temporary nonseasonal job completed
 Unsatisfactory work arrangements (Hours, pay, etc.)
 Other

24C. Does . . . want a regular job now, either full- or part-time?
 Yes
 Maybe-it depends (Specify in notes)
 No
 Don't know

24D. What are the reasons . . . is not looking for work? (Mark each reason mentioned)
 Believes no work available in line of work or area
 Couldn't find any working
 Lacks nec. schooling, training, skills or experience
 Employers think too young or too old
 Other pers. handicap in finding job
 Can't arrange child care
 Family responsibilities
 In school or other training
 Ill health, physical disability
 Other (Specify in notes)
 Don't know

24E. Does . . . intend to look for work of any kind in the next 12 months?
 Yes
 It depends (Specify in notes)
 No
 Don't know
 (If entry in 24B, describe job in 23)

23. DESCRIPTION OF JOB OR BUSINESS
 23A. For whom did . . . work? (Name of company, business, organization or other employer.)
 23B. What kind of business or industry is this? (For example: TV and radio mfg., retail shoe store, State Labor Dept., farm.)
 23C. What kind of work was . . . doing? (For example: electrical engineer, stock clerk, typist, farmer.)
 23D. Was this person
 An employee of PRIVATE Co., bus., or individual for wages, salary or comm. P
 A GOVT. employee (Federal, State, or county) G
 Self-empl. in OWN bus., prof. practice, or farm O
 Working WITHOUT PAY in fam. bus. or farm WP
 NEVER WORKED NEV

25. LINE NO. 26. RELATIONSHIP TO HOUSEHOLD HEAD 27. AGE 28. MARITAL STATUS 29. RACE 30. SEX 31. MALE VETERAN STATUS 32. HIGHEST GRADE ATTENDED 33. GRADE COMPLETED

25. LINE NO.	26. RELATIONSHIP TO HOUSEHOLD HEAD	27. AGE	28. MARITAL STATUS	29. RACE	30. SEX	31. MALE VETERAN STATUS	32. HIGHEST GRADE ATTENDED	33. GRADE COMPLETED
0 0		0 0						
1 1	Head with other relatives (incl. wife) in household	1 1	Married-civilian spouse present	White	Male	Vietnam Era	E H C	Yes ☐
2 2	Head with no other relatives in household	2 2	Married-Armed Force spouse present	Negro		Korean War	1 1 1	No ☐
3 3		3 3	Married-civilian spouse absent	Other	(Fill 31)	World War II	2 2 2	
4 4	Wife of head	4 4	Married-spouse absent (include separated)			World War I	3 3 3	
5 5	Other relative of head	5 5	Widowed or divorced		Female	Other Service	4 4 4	
6 6	Nonrel. of head with own job (incl. wife) in h'hd.	6 6	Never married		()	Nonveteran	5 5 5	
7 7	Household of head with no other relatives in h'hd.	7 7			(Skip to 32)	(Fill 32 and 33)	6 6 6	
8 8		8 8					7 7 7	
9 9		9 9					8 8 8	

NB. Endret siden

Resolution I.

RESOLUTION CONCERNING STATISTICS OF THE LABOUR FORCE,
EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT

The Eighth International Conference of Labour Statisticians.

Having been convened at Geneva by the Governing Body of the International Labour Office, and having met from 23 November to 3 December 1954, to consider, among other subjects, methods of implementation of the Resolution of the Sixth International Conference of Labour Statisticians concerning statistics of employment, unemployment and the labour force and a review of definitions.

Recalling Resolution No. V of the Sixth Conference concerning the further consideration of international standards for statistics of employment, unemployment and the labour force.

Recognising the usefulness of such standards in the provision of technical assistance to countries with less well developed statistics, and in the provision of guidance to all countries in efforts to obtain international comparability.

Adopts this third day of December 1954 the following resolution in substitution for Resolution I of the Sixth Conference:

General Objectives

1. Every country should aim to develop a comprehensive system of statistics of the labour force, employment and unemployment, in order to provide an adequate statistical basis for the analysis of economic and social problems of the labour force, of employment and unemployment, and, in particular, for the formulation and application of policies designed to promote economic development.
2. These statistics should be developed in accordance with the specific needs of each country in the light of its social and economic structure and, in so far as possible, in accordance with international standards in order to promote comparability among countries.
3. All member countries should make every effort to supply statistics to the International Labour Office in the basis of these standards.

Definitions

Definition of Labour Force.

4. The civilian labour force consists of all civilians who fulfil the requirements for inclusion among the employed or the unemployed, as defined in paragraphs 6 and 7 below.
5. The total labour force is the sum of the civilian labour force and the armed forces.

Definition of Employment.

6. (1) Persons in employment consist of all persons above a specified age in the following categories:
 - (a) at work; persons who performed some work for pay or profit during a specified brief period, either one week or one day;

- (b) with a job but not at work; persons who, having already worked in their present job, were temporarily absent during the specified period because of illness or injury, industrial dispute, vacation or other leave of absence, absence without leave, or temporary disorganisation of work due to such reasons as bad weather or mechanical breakdown.
- (2) Employers and workers on own account should be included among the employed and may be classified as "at work" or "not at work" on the same basis as other employed persons.
- (3) Unpaid family workers currently assisting in the operation of a business or farm are considered as employed if they worked for at least one-third of the normal working time during the specified period.
- (4) The following categories of persons are not considered as employed:
 - (a) workers who during the specified period were on temporary or indefinite lay-off without pay;
 - (b) persons without jobs or businesses or farms who had arranged to start a new job or business or farm at a date subsequent to the period of reference;
 - (c) unpaid members of the family who worked for less than one-third of the normal working time during the specified period in a family business or farm.

Definition of Unemployment.

- 7. (1) Persons in unemployment consist of all persons above a specified age who, on the specified day or for a specified week, were in the following categories:
 - (a) workers available for employment whose contract of employment had been terminated or temporarily suspended and who were without a job and seeking work for pay or profit;
 - (b) persons who were available for work (except for minor illness) during the specified period and were seeking work for pay or profit, who were never previously employed or whose most recent status was other than that of employee (i.e. former employers, etc.), or who had been in retirement;
 - (c) persons without a job and currently available for work who had made arrangements to start a new job at a date subsequent to the specified period;
 - (d) persons on temporary or indefinite lay-off without pay.
- (2) The following categories of persons are not considered to be unemployed:
 - (a) persons intending to establish their own business or farm, but who had not yet arranged to do so, who were not seeking work for pay or profit;
 - (b) former unpaid family workers not at work and not seeking work for pay or profit.

Classifications

8. Persons in the labour force should be classified in occupational groups which are convertible into the International Standard Classification of Occupations as adopted by the Seventh International Conference of Labour Statisticians. When a more detailed classification has been adopted by a future International Conference of Labour Statisticians it should be used as the revised standard for the classification of persons in the labour force.

9. Classification of persons in the labour force, the employed and the unemployed (the latter on the basis of their last activity) according to branch of economic activity should adhere to or be convertible into the International Standard Industrial Classification of All Economic Activities.

10. Persons in the labour force, the employed and the unemployed (the latter on the basis of their last activity) when classified by status (as employer, employee, etc.), should be distributed among the following groups, pending the possible modification of these groups by the United Nations or specialised agencies on the basis of the results of the 1950 censuses:

- (1) employees;
 - (2) employers;
 - (3) persons who work on their own account without employees;
 - (4) unpaid family workers.
11. (1) The classification used in presenting statistics of unemployment according to duration should permit data to be derived for the following intervals: less than one week, one week or more but less than one month, one month or more but less than three months, three months or more but less than six months, six months or more.
- (2) For the purpose of statistics on duration of unemployment, duration means the period from the commencement of the current unemployment status up to the date of the count.

Scope and Nature of Statistics

12. The statistics of the labour force, employment and unemployment developed by each country should cover:

- (1) all branches of economic activity;
 - (2) all persons, employed and unemployed;
 - (3) all status groups (employers, employees, etc.).
13. Such statistics should provide:
- (1) Comprehensive basic data in the fullest possible detail at convenient intervals (hereafter referred to as "benchmark data"), and
 - (2) Series, not necessarily in the same detail, to show current changes.

Benchmark Data.

14. A population census should be taken at least every ten years and should provide detailed statistics of employment, unemployment and the labour force, including data for each sex, classified by:

- (1) status (as employer, employee, etc.);
 - (2) branch of economic activity;
 - (3) occupational group;
 - (4) age group;
 - (5) marital status;
 - (6) region.
15. Censuses of establishments engaged in agriculture, mining and manufacturing, and, if practicable, in other divisions of economic activity, should be taken in every country at least every ten years and should provide detailed basic statistics of employment including data for each sex, classified by:
- (1) status (as employer, employee, etc.);
 - (2) branch of economic activity;
 - (3) region;
 - (4) size of establishment (according to number employed);
 - (5) form of ownership of establishment (private, public, co-operative, etc.).

Labour Force Data.

16. Every country should prepare estimates of the civilian labour force classified by sex and age at least once a year.

Employment Data.

17. The principal series relied upon to show current changes in employment should yield at least the following information:

- (1) Once each year, the number of employed persons of each sex, classified by:
 - (a) age;
 - (b) status (as employer, employee, etc.);
 - (c) employment in agriculture and non-agricultural industries.
- (2) Once each quarter, the number of employees (wage earners and salaried employees) in non-agricultural industries with separate data for each industry in which as much as 5 per cent, of the country's total employment is found.
- (3) Separate series should be made available periodically for:
 - (a) persons included among the employed in a specified period who were not at work, classified by cause of absence from work;
 - (b) employed persons classified according to the number of hours worked per week.
- (4) Where seasonal changes in agricultural employment are substantial estimates of agricultural employment, based on special studies, should be made more frequently than once a year in order to measure the seasonal movement.
- (5) Any country which has not established a series on the general level of employment should lay the foundations for such a series by commencing to collect data relating to persons of each sex employed in establishments, beginning with manufacturing industry and extending the collection to other branches of economic activity as resources and facilities become available.

Unemployment Data.

18. Series showing the total numbers unemployed, analysed by sex, should be prepared at least quarterly.

19. The data used as a basis of unemployment statistics should be analysed at least twice a year to show the numbers of unemployed persons of each sex according to:

- (1) branch of economic activity in which last employed;
- (2) occupational group;
- (3) region;
- (4) age group;
- (5) duration of unemployment.

20. The number of unemployed persons classified by age and sex, as well as by duration of unemployment, should be provided, periodically at least, for those regions in which unemployment is particularly severe.

21. The data used as a basis of unemployment statistics should be analysed at least once a year to show the numbers of unemployed persons of each sex who:

- (1) were temporarily laid-off (laid-off with instructions to return to work within 30 days);
- (2) had found paid employment but had not yet started to work;
- (3) were on indefinite lay-off or had no job attachment.

22. Statistics on unemployment do not have the same significance in industrially less developed countries as in other countries, and should not have the same priority in the national statistical programme; however, a country wishing to start collecting data on this question might commence with data relating to the principal urban centres, collected by means of labour force sample surveys or as part of more general sample surveys.

Publication

23. (1) Statistics of employment, unemployment and the labour force should be issued promptly and made widely available. Final or provisional key totals in current series should be released for publication with the least possible delay and wherever practicable, within one month of the date to which they refer.
- (2) Every publication of statistical data relating to employment, unemployment or the labour force, whether recurring or single-time, should clearly indicate the nature of the data and make reference to any detailed technical descriptions available.